

T.C.

YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANA BİLİM DALI

**ANADOLU LİSELERİNDE ÇALIŞAN SINIF REHBER
ÖĞRETMENLERİNİN YÖNETMELİKTEKİ GÖREVLERİNİ
KABUL DURUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ (AFYON İLİ ÖRNEĞİ)**

Yasemin DİDİN

Yüksek Lisans Tezi

İstanbul, 2015

T.C.

**YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ ANA BİLİM DALI**

**ANADOLU LİSELERİNDE ÇALIŞAN SINIF REHBER
ÖĞRETMENLERİNİN YÖNETMELİKTEKİ GÖREVLERİNİ
KABUL DURUMLARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE
İNCELENMESİ (AFYON İLİ ÖRNEĞİ)**

Yasemin DİDİN

Yüksek Lisans Tezi

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Mustafa OTRAR

İstanbul, 2015

T.C.
YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

"Arablu Liselerinde Çalisan Sinyal Rehber
Öğretmenlerin Yönetmelikte Görevleri Kabul
Durumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi
(Neyin İli Örneği)

Ad-Soyad: Yasemin DİDİN

ONAY:

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Mustafa ÖZKAN

Üye: Prof. Dr. Halil İKŞİ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ahmet KIZILMIŞ

Onay Tarihi: 08/06/2015

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ix
ÖNSÖZ	x
ABSTRACT.....	xi
ÖZET	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi.....	3
Alt Problemler.....	3
Araştırmanın Önemi.....	4
Sayıtlar.....	5
Sınırlılıklar.....	6
Tanımlar.....	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
2.1.Çağdaş Eğitim Sistemi.....	8
2.1.1.Çağdaş Eğitimin Amaçları ve İşlevleri.....	8
2.1.2.Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğrenci Kişilik Hizmetlerini Zorunlu Kılan Etmenler.....	10
2.1.3.Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Hizmet Alanları.....	12
2.2.Öğrenci Kişilik Hizmetleri.....	12
2.2.1.Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Amacı.....	14
2.2.2.Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Kapsamı.....	14
2.3.Rehberlik Hizmetleri.....	14
2.3.1.Rehberlik Kavramı.....	15
2.3.2.Rehberliğin Etkileşim İçinde Olduğu Disiplinler.....	17
2.3.3.Rehberliğin Gelişimi.....	19
2.3.3.1.ABD’de Rehberliğin Gelişimi.....	20

2.3.3.2.Avrupa’da Rehberliğin Gelişimi.....	20
2.3.3.3.Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi.....	21
2.3.4.Rehberliğin Çeşitleri.....	22
2.3.4.1.Birey Sayısına Göre Rehberlik.....	22
2.3.4.2.Problem Alanına Göre Rehberlik.....	23
2.3.4.3.İşlevlerine Göre Rehberlik.....	25
2.3.4.4.Kurumlara Göre Rehberlik.....	27
2.3.4.5.Öğretim Aşamalarına Göre Rehberlik.....	28
2.3.5.Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Temel Özellikleri.....	32
2.3.5.1.Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık İlkeleri.....	32
2.3.6.Okullarda Psikolojik Danışma Ve Rehberlik.....	34
2.3.6.1.Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinin Kuruluşu.....	36
2.3.6.1.1.Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu.....	36
2.3.6.1.2.Okul Müdürünün Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görevleri.....	38
2.3.6.1.3.Koordinatör Psikolojik Danışmanın Görevleri..	39
2.3.6.1.4.Psikolojik Danışmanın Görevleri.....	40
2.3.6.1.5.Sınıf Rehber Öğretmeninin Görevleri.....	42
2.3.7.Öğretmenlerin Yapabilecekleri Rehberlik Hizmetleri.....	43
2.3.8.Diğer Öğretmenler.....	44
2.3.9.Öğretmende Bulunması Gereken Özellikler.....	44
2.3.9.1.Kendinin Farkında Olma.....	45
2.3.9.2.İçtenlik.....	46
2.3.9.3.Empatik Anlayış.....	47
2.3.9.4.Saygı.....	48
2.3.9.5.Öğretmenin Kişiliği.....	50
2.3.10.Rehberlik Etkinlikleri.....	50
2.3.10.1.Bireyi Tanıma Çalışmaları.....	52
2.3.10.2.Bireyleri Tanımak İçin Kullanılabilecek Tanıma Teknikleri.....	53
2.3.10.3.Grup Rehberliği.....	54

2.3.11.Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetlerinin Önemi ve Gerekçesi.....	55
2.3.11.1.Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetlerinin Özellikleri.....	56
2.3.12.RehberlikAnlayışı.....	58
2.3.13.Eğitim Sistemimizdeki Rehberlik Etkinliklerinde Yaşanan Sorunlar.....	64

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	68
3.1.Araştırmanın Modeli.....	68
3.2.Evren ve Örneklem.....	68
3.3. Veri Toplama Araçları.....	68
3.4.1 Kişisel Bilgi Formu.....	69
3.4.2. Görev Durum Kabul Ölçeği.....	69
3.5. Verilerin Toplanması.....	70
3.5.1.Ölçme Aracının Uygulanma Aşamaları.....	70
3.6. Verilerin Çözümlemesi.....	71

BÖLÜM IV

BULGULAR.....	72
4.1.Grubun Demografik Yapısına İlişkin Değerler.....	72
Çizelge 4.1.1. Cinsiyete Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Çizelge 4.1.2. Branş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Çizelge 4.1.3. Kıdem Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Çizelge 4.1.4.Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet içi Eğitim Alma Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Çizelge 4.1.5.Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlik İlgili Ders Alma Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Çizelge 4.1.6.Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görüyor Musunuz?.....	74
4.2. Öğretmenlerin Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri.....	74
Çizelge 4.2.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Ölçeğinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Değerleri.....	74
4.3. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri.....	75

Çizelge 4.3.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Cinsiyet Faktörüne Göre Değerlendirilmesi.....	75
4.4. Öğretmenlerin Branş Alanı Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri.....	76
Çizelge 4.4.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Branş Alanı Faktörüne Göre Değerlendirilmesi.....	76
4.5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri.....	77
Çizelge 4.5.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Kıdemlerine Göre Değerlendirilmesi.....	77
4.6. Öğretmenlerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet içi Eğitim Alma Durumuna Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri.....	78
Çizelge 4.6.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet içi Eğitim Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi.....	78
4.7. Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlikle İlgili Ders Alma Durumuna Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri.....	79
Çizelge 4.7.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlikle İlgili Ders Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi.....	79
4.8. Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görme Durumuna Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri.....	80
Çizelge 4.8.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görme Durumuna Göre Değerlendirilmesi	80
BÖLÜM V	
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	81
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	81
5.2. Öneriler.....	84
KAYNAKÇA.....	86
EKLER.....	93
Ek. 1: Kişisel Bilgi Formu.....	93
EK 2: Anket Uygulanan Okulların Listesi.....	95

TABLolar LİSTESİ

Çizelge 4.1.1. Cinsiyete Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Çizelge 4.1.2. Cinsiyete Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	72
Çizelge 4.1.3. Kıdem Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Çizelge 4.1.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Çizelge 4.1.5. Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlik İlgili Ders Alma Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	73
Çizelge 4.1.6. Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görüyor Musunuz?.....	74
Çizelge 4.2.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Ölçeğinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Değerleri.....	74
Çizelge 4.3.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Cinsiyet Faktörüne Göre Değerlendirilmesi.....	75
Çizelge 4.4.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Branş Alanı Faktörüne Göre Değerlendirilmesi.....	76
Çizelge 4.5.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Kıdemlerine Göre Değerlendirilmesi.....	77
Çizelge 4.6.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi.....	78
Çizelge 4.7.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlikle İlgili Ders Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi.....	79
Çizelge 4.8.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görme Durumuna Göre Değerlendirilmesi	80

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	:(Statistic Packets For Social Sciencens) Sosyal Araştırmalar İçin İstatistiksel Program Paketi
MEM	:Milli Eğitim Müdürlüğü
Akt	:Aktaran
ev	:eviren
Ed	:Editör
sf	:Sayfa
vd	:Ve Diğerleri

ÖNSÖZ

Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçları incelendiğinde“öğrencilerin ilgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirme, birlikte iş görme alışkanlığı kazandırma, hayata hazırlama kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlama, beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirme gibi” rehberlik hizmetlerini ilgilendiren öğeler içerdiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle Ortaöğretim Ders Çizelgesine eklenen Rehberlik ve Yönlendirme dersinin programı da bu amaçları gerçekleştirmek ve sınıf rehber öğretmenleri tarafından uygulanmak üzere hazırlanmıştır.

Uygulamaya konulan bu ders, başta kendim olmak üzere diğer sınıf rehber öğretmeni olan meslektaşlarımla rehberlikle ilgili görev kabul durumlarımızın nasıl olduğuyla ilgili bir sorgulama ve araştırma yapmaya beni yönlendirmiş ve çalışmamın temel sorusunu oluşturmuştur.

Zorlu bir sürecin ardından sonuna geldiğim bu çalışmamda, benden daha çok emeği olan, kıymetli vaktini, desteğini, tavsiyelerini esirgemeyen tez danışman hocam Sayın Yrd.Doç. Dr. Mustafa OTRAR’a, eğitim hayatım boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim bütün hocalarıma,anketlerimi doldurarak çalışmamda katkıda bulunan öğretmen arkadaşlarıma ve son olarak her zaman yanımda olan değerli aileme sevgi,saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Yasemin DİDİN

ABSTRACT

The Analysis of the Anatolian High School Teachers' Level of Accepting Duties Related to Guidance Services in The Regulation According to Some Variables

Yasemin DIDİN

M.A. Thesis, Department of Educational Administration and Supervision

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Mustafa OTRAR

April, 2015, 109 Pages

This research was carried out in order to analyze Anatolian High school teachers' level of accepting the duties related to guidance services in the regulation according to some variables. It contains whole Anatolian High School teachers in Afyon in 2013-2014 Educational year but the scale was applied by 204 teachers.

The data related to this research was obtained by using "Personal Information Form" and The Duty Acceptance Scale (Gür, 2010). In the first part of the scale there are questions about personal information and in the second part there are 11 attitude expressions related to the duty acceptance. This scale was composed of 3 subscales; "Cooperation with School Psychological Counselors"; "Planning and Practice"; "Educational And Vocational Guidance".

The data obtained from this scale was analyzed by using the SPSS programme. In the first part of the scale, frequency and percentage distributions were used to analyze the related data; in order to define students' attitudes and perceptions arithmetic mean (normal frequency curve) and standard deviation were used; to state the attitude differences between two groups, t test and Mann Whitney U test were used and also to compare more than 2 variant groups, one way variance analysis (ANOVA) and Kruskal Wallis-H test were used. It was tested that whether there was a significant difference among the views in the level of significance $\alpha=0.05$.

These are the results of the research:

1- There is no difference according to sex, field and experience of teachers.

2-The difference between the teachers who have an in-service training about guidance and the group who have not received is significant in favor of the first group. Also the difference between the teachers who have had the guidance lessons during university education and the others who have not had is significant in favor of the first group. Furthermore the difference between the teachers who regard the guidance lessons as beneficial for the students and the others who don't regard is significant in favor of the first group.

Key Words:Guidance,Class Guide Teacher,Student Guidance Services,Guidance Services

ÖZET

Anadolu Liselerinde Çalışan Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Yönetmelikteki Görevlerini Kabul Durumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

(Afyon İli Örneği)

Yasemin DİDİN

Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mustafa OTRAR

Nisan, 2015, 109 sayfa

Bu araştırma, Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini kabul durumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu araştırmanın evrenini 2013–2014 eğitim öğretim yılında Afyon ilinde bulunan Anadolu Liselerinde çalışan 204 öğretmen oluşturmaktadır.

Araştırma ile ilgili veriler “Kişisel Bilgi Formu” “Görev Durum Kabul Ölçeği (Sınıf öğretmeni formu, Gür, 2010)” kullanılarak toplanmıştır. İki bölümden oluşan ölçeğin birinci bölümünde kişisel bilgilere, ikinci bölümde, sınıf öğretmenliği görev kabul durumlarını ölçen 11 tutum ifadesine yer verilmiştir. Ölçek 3 alt ölçekten oluşmaktadır. “Psikolojik Danışmanla İşbirliği” , “Planlama ve Uygulama” , “Eğitsel ve Mesleki Rehberlik” .

Ölçeklerden elde edilen veriler kodlanarak bilgisayar ortamında SPSS paket programı yardımıyla çözümlenmiştir. Ölçeğin birinci bölümüyle ilgili verilere ilişkin frekans ve yüzde dağılımı alınmış, öğretmenlerin tutumlarının ve algılamalarının belirlenmesine yönelik olarak aritmetik ortalama ve standart sapma, tutumlar arasında farklılığı ortaya koyabilmek için ikili karşılaştırmalarda “t” testi, Mann Whitney-U testi ikiden fazla değişken gruplarının karşılaştırılmasında ise tek yönlü varyans (ANOVA) ve Kruskal Wallis-H testi kullanılmıştır. Görüşler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular şunlardır;

1. Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının cinsiyet, branş alanı ve kıdem değişkenlerine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı bulunmamıştır.

2. Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının rehberlik ve psikolojik danışmanlıkla ilgili hizmet içi eğitim alma durumuna göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur. Anlamlı farklılığın rehberlikle ilgili hizmetiçi eğitim alanlar lehine olduğu, hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre daha olumlu düşündükleri görülmüştür. Aynı şekilde farklılaşmanın olduğu diğer durumlar öğretmenlik eğitimi süresince rehberlikle ilgili ders alanlar lehine olduğu, ders alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre daha olumlu düşündükleri, rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görenler lehine olduğu ve yararlı görenlerin daha olumlu düşündükleri görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Rehberlik, Sınıf Rehber Öğretmenliği, Öğrenci Kişilik Hizmetleri Rehberlik Hizmetleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın temelini teşkil eden problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, sayılılar, sınırlılıkları sunulmuş ve araştırmada kullanılan terimlere ilişkin kavramsal bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

“Yaşam sürecinde kimi zaman rastlantılarla kimi zaman da bilinçli öğrenme ortamları aracılığıyla bilgiler kazanır, yeni bilgiler yeni davranışların geliştirilmesine ortam yaratır. Kişiler, yaşantılar yoluyla kazandıkları bilgileri kullanarak amaçlarına ulaşmaya, yaşam kalitelerini yükseltmeye ve “kendini gerçekleştirme” yönünde adımlar atmaya yönelirler. Bu süreç, büyük ölçüde yolunda gitmekle beraber, kimi zaman kişilerin hedeflerini oluşturmalarında, hedeflerine ulaşma yollarını belirlemelerinde ve hedefleriyle aralarında yükselen engellerle başa çıkmalarında zaman zaman yardıma gereksinim duydukları da bir gerçektir. Gereksinim duyulan konuya göre, ilgili alandan profesyonellerin yardımıyla kişiler bilgi ve beceriler kazanarak, yaşamını daha kolay devam ettirir hale gelirler. Böylece diğer insanlarla birlikte yaşama becerilerini geliştirir, yetenekleri ve ilgileri yönünde, kendileriyle ilgili sağlıklı kararlar alır, gerçekçi hedefler seçer, toplumun üretken ve sağlıklı bir üyesi olma yönünde ilerler” (Türküm, 2008, s.73).

Bireyler tercihler yapmak, kararlar almak veya uyum sağlamak gibi durumlarla karşılaştıklarında ya kendi imkanları ile çözüm bulurlar ya da kendilerini çaresiz hissederler. Bu tür süreçlerde kişi dışarıdan birinin “bilen” yardımına ihtiyaç duyar (Tan, 2000, s.8). Okulun ve öğretmenin rolü bu açıdan önemlidir. Bu nedenle modern dünyada geleneksel eğitim yerini, öğrenci merkezli eğitim anlayışına terk etmiştir.

“Öğrenciyi merkeze alan eğitim anlayışında, geleneksel eğitim anlayışının aksine öğrenciler, öğrenme öğretme sürecinde daha aktiftir. Ancak, öğrenci merkezli eğitim, sadece öğrenme öğretme sürecinde öğrencinin daha aktif olmasıyla sınırlı olarak

anlaşılamaz. Bununla birlikte, öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun bir meslek edinmelerinin yanında kişisel gelişimleri ve mutlu olmaları, bir bütün olarak kapasiteleri ölçüsünde gelişmeleri ve kendini gerçekleştirmelerini hedef alan öğrenci merkezli eğitim programlarının içeriği öğrencilerin ilgi, yetenek, bireysel özellikleri, ihtiyaçları, gelişim sorunları vb .dikkate alınarak planlanır” (Yıldırım, 2008, s.17). “Çağdaş eğitim anlayışında öğrencilerin fiziksel, bilişsel ve psikososyal yönlerden bir bütün olarak gelişmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Bu nedenle öğrencileri her yönüyle tanımaya gereksinim bulunmaktadır. Öğrenciler hakkında bilgiler toplamanın temel amacı öğrenciyi kendine tanıtmak ve böylece, kendini tanımasına yardım etmektir” (Ceyhan, 2008, s.68). “Bu yardımı doğru yapabilmek için kişiyi tanımada onun hakkında bilgiler edinmek ve bu veriler sistemli bir şekilde değerlendirmek gerekmektedir. Birey ile ilgili bilgilerin farklı kaynaklardan toplanılması ve bunların sentez edilmesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Etkinlikleri açısından, sistematik ve bilimsel bir yaklaşımı geliştirmekle sağlanabilir” (Özoğlu, 2007, s.45).

“Öğrenciler kendilerini tanıdıkları ölçüde doğuştan getirdikleri özelliklerini ortaya çıkarabilmek için içinde buldukları ortamları gerçekçi bir biçimde değerlendirebilir, kendileri için en uygun seçimleri yapabilir, kararlar verebilir ve kendilerini gerçekleştirebilirler. Bu süreçte bireyler çevresindekilerin de onları tanımaları ve gelişmelerine katkıda bulunmak için uygun ortamlar sağlamaları gerekmektedir. Eğitim ortamlarında öğrencileri tanıma ve onu hem kendisine hem de çevresindeki gelişimine katkıda bulunacak kişilere tanıtmak göreviyse psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin temelini oluşturmaktadır” (Ceyhan, 2008, s.68). “Psikolojik danışman rehberlik görevini tek başına yürütmez. Okul yönetimi ve öğretmenler ortak anlayışla hareket etmek zorundadırlar. Başarı ancak bu şekilde sağlanır. Öğretmen, eğitim sisteminin temel yapı taşlarından biri olduğundan rehberlik hizmetlerinde de önemli görevleri bulunmaktadır. Rehberlik görevlerini iyi algılamayan bir öğretmenin sisteme katkısının olmayacağı açıktır. Eğitim-öğretimin verimi artırmak ve niteliğini yükseltmek, sistem içerisinde görev alan öğretmenlerin rehberlik algısını geliştirmekten geçmektedir.” Türküm (2008)’e göre “okuldaki öğretim ve eğitim etkinlikleri öğrencilere sadece matematik, coğrafya, tarih bilgisi kazandırmayı içermez. Öğrencilere genel kültürün yanında, toplumsal ve psikolojik becerilerin de kazandırılması

gerekmektedir. Böylece onların teknolojik ve toplumsal değişime uyum sağlamaları sağlanabilir.”

“Eğitim sistemimiz için Rehberlik fikri ve etkinlikleri g¼ncel bir sorun olmakta ancak Rehberlik anlayışı ve kavramı iyi anlaşılmadığından Rehberlikten bir yol göstermek olarak beklenen bazı sonuçlara varmak, özellikle g¼ncel sorunları ç¼zme güçleşmektedir. Belirli ölç¼lerde, eğitimin temel öğelerinden biri olan Rehberliğin, eğitim sistemimizde bilimsel anlamda ele alınıp geliştirilmesi gerekmektedir” (Özoğlu, 2007, s.58). Bu anlamda okullar yalnızca öğretim yapılan yer değil aynı zamanda çeşitli ortamlardan gelen öğrencilerin bilişsel duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini sağlayan eğitim mekanlarıdır.

“Okullardaki derslere ek olarak sunulan öğrenci kişilik hizmetleri, çocukları ilerdeki toplumsal rol ve görevlerine hazırlamaktadır. Bu bağlamda rehberlik ve öğrenci kişilik hizmetlerini yürüten okul rehberlik servisindeki uzman personelden sadece öğrencilere rehberlik hizmeti sunması değil ayrıca birlikte çalıştıkları yönetici ve öğretmenlerin de ortak bir rehberlik anlayışı kazanmaları konusunda temel destek olmaları beklenir” (Yıldırım, 2008, s.18).

1.2. Problem C¼mlesi

Bu araştırmanın problem c¼mlesi “Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini kabul durumları nasıldır?” şeklinde belirlenmiştir.

1.3. Alt Problemler

1. Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini kabul durumları cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini

kabul durumları branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

3. Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini kabul durumları kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

4. Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini kabul durumları rehberlikle ilgili hizmetiçi eğitim almalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

5. Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini kabul durumları rehberlik hizmetleriyle ilgili ders alma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

6. Anadolu liselerinde çalışan sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikteki görevlerini kabul durumları rehberlik hizmetlerini yararlı bulup bulmamalarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.4. Araştırmanın Önemi

“Rehberlik anlayışı ve kavramı iyi anlaşılmadığından Rehberlikten bir yol göstermek olarak beklenen bazı sonuçlara varmak, özellikle güncel sorunları çözmek güçleşmektedir. Zira Rehberliğin yol göstericiliğini, eğitimde öğretmenlerin izlemelerini ve buna göre Rehberlik Etkinliklerini yerine getirmelerini bekleyen bir görüntü içindeyiz. Eğitimde gereksinme duyduğumuz Rehberlik Etkinliklerini sağlamada salt öğretmenden yararlanma olarak benimsenen bu yaklaşım pratik, kolay, uygulanabilir bir yaklaşım görüntüsü vermekle beraber, gereksinmeyi giderici olmamakta ve Rehberliğin eğitim sistemindeki işlevini gerçekleştirememektedir. Bunun yanı sıra böyle bir yaklaşım, belirli ölçülerde, eğitimin temel öğelerinden biri olan Rehberliğin, eğitim sistemimizde bilimsel anlamda ele alınıp geliştirilmesini engellemekte ve geciktirmektedir” (Özoğlu, 2007, s. 40).Okullarda uygulanan psikolojik danışma ve rehberlik programı öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, gelişim durumları ve

olanakları konusunda araştırma inceleme ve değerlendirme çalışmaları yapılarak her yıl geliştirilip yenilenmeleri gerekmektedir. Bu programlarda aktif rol alan öğretmenler görevlerini nasıl algılamaktadırlar? Bu araştırma bu sorunun cevabını bulmaya yönelik olması yönüyle önemlidir.

“Öğretmenler; sorunları olan öğrencilerini, kimi zaman kendi gözlemlerinden, kimi zaman da ailelerinden edindikleri bilgilerden fark ederler. Aileler sorun hakkında bilgi vererek yardım talebinde buldukları gibi, öğretmenle öğretimle ilgili konularda görüşürken de sorunla ilgili ipuçlarını, farkında olmadan verebilirler. Kişiler sorunun farkında değillerse ya da sorunun farkında olmalarına rağmen, durumun değişebileceğine ilişkin inançları yoksa yine sorunun farkında ama değiştirme çabasına girmeye hazır değillerse karşılarındaki uzman, alanında ne kadar yetkin olursa olsun dirençle karşılaşacaktır. Eğitim alanında da öğrenciler ve ailelerinden gelen böylesi tepkilerle sıklıkla karşılaşılır. Bu noktada öğretmenlere çok önemli bir görev düşmektedir. Öğretmenler kişisel özelliklerini, mesleki rol ve güçlerini kullanarak yardım almaya ilişkin olumlu bir bakış açısı geliştirme yönünde, öğrencilerini ve ailelerini eğiterek ve onları yönlendirerek çok önemli bir işlevde bulunabilirler” (Türküm, 2008, s.87). Branş öğretmenleri öğrencilerinin kişisel sorunları olduğunu sezdiklerinde, onları gözleyerek, gelişimleri konusunda detaylı bilgi toplama etkinliklerinde bulunmalıdırlar. Eğer sorun profesyonel yardımı gerektirir nitelikteyse bundan sonraki aşama; varsa okuldaki psikolojik danışmanla, yoksa ildeki RAM ile bağlantıya geçmektir. Öğretmenin öğrenci hakkında verdiği bilgiler her yönüyle önemlidir. Bu araştırma rehberlik çalışmalarının aktif ve verimli olması için vazgeçilmez olan öğretmenlerin yönetmelikte kendilerine yüklenen sorumlulukları kabul durumlarını tespit etmesi yönüyle önemlidir. Sonuçları itibarıyla de planlayıcılara ışık tutacaktır.

1.5. Sayıtlar

1. Araştırmaya katılanlar, veri toplama aracını içtenlikle cevaplamışlardır.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma, 2013-2014 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.
2. Afyon ilindeki Anadolu lisesinde çalışan öğretmenlerle sınırlıdır.
3. Kullanılan istatistiksel çözümleme yöntemleri ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Öğrenci Kişilik Hizmetleri: “Okulda öğretim ve yönetim faaliyetlerinin dışında, her bir öğrencinin kendi sınırlarının en üst seviyesine kadar gelişmelerine ve gerekli hayat uyumlarını sağlamalarına imkân verecek ortamı hazırlamak için, yetiştirilmiş kişilik-hizmetleri personelinin koordinesi ve yönetimini kapsamaktadır” (Tan, 2004, s.5).

Rehberlik: “Bireyin kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir” (Kuzgun, 2000, s.3).

Psikolojik Danışman: “Eğitim-Öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeldir” (MEB, 2001).

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri: “Bireyin kendini anlaması, sorunlarını çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardımlardır” (Kepçeoğlu, 1994).

Sınıf İçi Rehberlik: “Öğrencilerin genel gelişim ihtiyaçlarını karşılamak, onlara çeşitli yeterlilikler kazandırmak ve önleyici hizmet sunmak için sınıflarda yürütülen rehberlik uygulamasıdır” (Nazlı, 2005).

Bireyi Tanıma Hizmeti: “Bireyin gelişimini izlemek ve yardımcı olmak amacıyla bireyin tanınmasına yönelik olarak, onların ilgileri, yetenekleri, güçlü ve sınırlı yönleri,

beklenti ve idealleri, ailevi koşulları, başarı durumu vb. yönleri hakkında bilgi toplamak ve bu bilgileri kullanmaktır” (Poyraz, 2008).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde çağdaş eğitim sistemi, eğitimin amaçları, öğrenci kişilik hizmetleri, rehberlik hizmetleri, rehberlik hizmetlerinin gelişimi, okullarda rehberlik hizmetleri, sınıf öğretmenine düşen görevler ve rehberlik uygulamalarında karşılaşılan sorunlara ilgili araştırmalar ışığında yer verilmiştir.

2.1.Çağdaş Eğitim Sistemi

Bu kısımda, Türk milli eğitiminin genel amaçları ile çağdaş eğitimin amaçları ve işlevleri, çağdaş eğitim sistemlerinde öğrenci kişilik hizmetlerini zorunlu kılan etmenler ve çağdaş eğitim sistemlerinde hizmet alanları konuları üzerinde durulmuştur.

2.1.1.Çağdaş Eğitimin Amaçları ve İşlevleri

Çağdaş eğitimin amaçlarına geçmeden önce Türk milli eğitiminin amaçlarını anımsamakta yarar vardır. Türk milli eğitiminin amaçları, 14/6/1973 tarihinde çıkartılan ve daha sonra bazı değişikliklerle birlikte halen yürürlükte olan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda "genel amaçlar ve "özel amaçlar" olarak şöyle ifade edilmiştir:

“ I - Genel amaçlar:

Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2. Maddesinde, Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini,

1.Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2.Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3.İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

“Eğitimin en genel amacı, bireyleri topluma yararlı olacak biçimde yetiştirmektir. Bireylerin bu amaca uygun olarak yetişmesine tüm çevresi etkide bulunur. Sözü edilen çevre içerisine ilk olarak aile, daha sonra ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel vb. kurumlar katılabilir. Ancak bireyin yetişmesinden resmen sorumlu olan kurum okul ve bundan resmen sorumlu olan kişi öğretmendir. Başka bir deyişle genç kuşakların yetişmesinden ve insan gücü gereksiniminin karşılanmasından sorumlu olan eğitim sisteminin en temel ögesi öğretmendir” (Küçükahmet, 1999).

II - Özel amaçlar:

Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel amaçları, genel amaçlara ve aşağıda sıralanan temel ilkelere uygun olarak tespit edilir.”

Türk milli eğitiminin amaçları dikkatle incelendiğinde özellikle 2 maddede belirtilen “*Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip kişiler yetiştirmek*” ile 3. maddede “*İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme*

alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak” biçiminde ifade edilen amaçların öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberliğin amaçlarıyla büyük ölçüde örtüştüğü görülecektir.

Bu amaçlar doğrultusunda çağdaş eğitimden beklenen, öğrencilerin bedensel, bilişsel, sosyal ve psikolojik yönden gelişmelerine ve topluma uyum sağlayan mutlu ve üretken bireyler olarak yetişmelerine yardım etmektir. Bu çerçevede okulda, öğrenci kişilik hizmetlerinin bir hizmet alanı olarak yer alması kaçınılmazdır.

2.1.2.Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğrenci Kişilik Hizmetlerini Zorunlu Kılan Etmenler

“Çağdaş eğitim sistemlerinde öğrenci kişilik hizmetlerini zorunlu kılan bazı durumlardan söz edilebilir. Eğitim sistemlerinde öğrenci kişilik hizmetlerini zorunlu kılan durumlar şöyle özetlenebilir” (Yeşilyaprak, 2003, s.68-106):

1. “Hızlı değişme ve gelişmelere koşut olarak dünya küreselleşmiş ve karmaşık bir hal almıştır. Bu değişimler insanlara sunduğu nimeti gölgeleyecek kadar çok ve karmaşık sorunları da beraberinde getirmiştir.”

2.”Bu değişme ve gelişmeler her toplumun kurum ve kuruluşlarında köklü anlayış değişikliklerine neden olmuş; kişisel ve sosyal düzeyde değerlerde ciddi ve hızlı değişimler yaşanmıştır.”

3.”Bireyin iyilik halini (ruhsal, bedensel ve sosyal sağlık) koruyabilmesi, gelir dağılımındaki adaletsizlik, eğitim, sağlık, beslenme konularının toplumsal boyutta sorun olmaya devam etmesi, toplumlarda şiddetin yaygınlaşması, barışın tehdit altına girmesi gibi konular geleneksel eğitim sistemlerinin sorgulanmasına neden olmuştur.”

4.”Eğitim, tüm toplum katmanları için temel bir hak olarak kabul edilmiş, eğitimde fırsat eşitliği benimsenmiş, bireysel farkların ve bireyin bütün yönleriyle gelişmesinin

önemi anlaşılmış, toplum yaşamında ve özellikle eğitimde bireyi merkeze koyan anlayışlar gelişmeye başlamıştır. Bununla birlikte okul güvenliği, kötü madde kullanımı, uyum ve davranış problemleri, okula uyum ve devam, başarısızlık, özellikle kız çocukların okullaşması ve eğitim sistemi içinde tutulması konularında ciddi sorunlar ortaya çıkmıştır. Değişme ve gelişmelerle birlikte ortaya çıkan bu sorunlar eğitim sistemlerinde okul ve öğretmenin rol ve işlevlerinde değişmeleri beraberinde getirmiştir” (Woolmore, 2006).

5.”Değişen ve karmaşıklaşan süreçte nitelikli insan gücüne olan gereksinim artmış, eğitimde bireyin sahip olduğu niteliklerin bilinmesi ve bireyin niteliklerine uygun bir alan ve meslek seçmesinin önemi anlaşılmış; yeni meslekler ve buna bağlı olarak yeni yüksek öğretim programları, yeni okul türleri ortaya çıkmış, alternatif seçenekler arasından bireyin kendine en uygun kararı vermesi zorlaşmıştır.”

6.“Aile yapısında ve işlevlerinde değişmeler olmuş (Yeşilyaprak, 2003, s.21), kentleşmeye koşut olarak geleneksel aile yapısının yerini çekirdek aile almış, iş yaşamına giren kadın oranı daha da artmış, anne babaların ortalama eğitim düzeyi yükselmiş, aileler çocuklarını daha iyi yetiştirme arayışı içine girmiş; buna karşın, aile içi şiddet artmış, özellikle, bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler nedeniyle çocuğu etkileyen çok sayıda etmen ortaya çıkmış, anne babalar çocuklarının yetiştirilmesi ve eğitiminde öğretmenlerin yanı sıra başka uzmanlara da ihtiyaç duymaya başlamışlardır.”

Kuşkusuz öğrenci kişilik hizmetlerini ve rehberliği eğitim sistemlerinde zorunlu kılan daha pek çok etken sayılabilir. Öğrenciyi merkeze alan çağdaş eğitim sistemlerinde “eğitim” “öğretim” ve “yönetim” yanında “öğrenci kişilik hizmetleri”nin de bulunması gerekmektedir. Çünkü değişen dünya öğrenci kişilik hizmetlerine duyulan gereksinimi artırmıştır. Bu gereksinimi karşılayabilmek amacıyla okullarda psikolojik danışmanlar (rehber öğretmen) görev yapmaktadırlar. Psikolojik danışmanlarla birlikte okullarda yönetici, öğretmen, anne baba ve diğer ilgililerin de öğrenci kişilik hizmetlerini kapsamında çok önemli görevleri bulunmakta ve herkesin aktif katılımı beklenmektedir.

2.1.3.Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Hizmet Alanları

“Öğrenilmesi gereken bilgi ve becerinin katlanarak arttığı çağdaş toplumda eğitim ve öğretim ancak uzman bir kurum olan okulda yapılabilir. Öğretmen, bir okulu başarılı veya başarısız kılan, öğrencilerin kişisel kabiliyetlerini geliştirmelerini, kendilerine, millete ve insanlığa faydalı bilgi, beceri ve değerlerle yetiştirmelerini sağlayan en önemli güçtür” (Özdemir ve Özcan, 2011, s. 146). “Çağdaş örgün eğitimde üç temel hizmet alanı bulunmaktadır” (Yıldırım, 2008, s. 7):

1.Öğretim: “Öğrenciye bilgi ve beceri kazandırmak ve öğrencinin zihinsel güçlerini geliştirme etkinliklerinin tümünü kapsamaktadır.”

2.Yönetim ve denetim: “Eğitim ve öğretim etkinlikleriyle öğrenci kişilik hizmetlerinin gereği gibi sunulabilmesi için gerekli personel, araç gereç ve ortamı sağlama; programlar çerçevesinde sunulan hizmetin denetimini yapmakla yükümlü olan örgütü kapsamaktadır.”

3.Öğrenci kişilik hizmetleri: “Öğrencilerin, öğretim etkinliklerinden en etkili biçimde yararlanabilmeleri ve kendilerini tüm yönleriyle geliştirmeleri için, uygun ortam sağlamaya yönelik hizmetlerin tümünü kapsamaktadır.”

2.2.Öğrenci Kişilik Hizmetleri

“Okullarda öğrenciyi tanıma, anlama ve onun gelişmesine, büyümesine yardım çabaları, psikometrik ölçme araçlarının uygulanması, mediko-sosyal yardım sağlanması, eğitsel, kişisel duygusal ve mesleksi Rehberlik hizmetleri genellikle Öğrenci Kişilik Hizmetleri terimi ile anılmaktadır” (Özoğlu, 2007, s. 24). “Öğrenci Kişilik Hizmetleri” çağdaş örgün eğitim kurumlarında profesyonel olarak sunulan üç temel hizmet alanından birisidir ve okulda, öğrenciye öğretim faaliyetlerinin dışında , sınıf öğretiminden ayrı olarak sağlanan ve öğrencinin duygusal, sosyal, fiziksel yönden bir bütün olarak sağlıklı bir şekilde gelişmesine yardım eden hizmetleri kapsar” (Yıldırım, 2008, s.7).

“Öğrenci Kişilik Hizmeti ile uğraşanlar, her bir öğrenciyi bireysel olarak ilgilendiren çalışmalara önem verirken, yönetici ve öğretmen öğrenci grubunun öğrenmesi üzerinde durur” (Tan, 2004, s. 4). “Öğretmenin okul içinde kurallara uyması, sınıfta öğrenciler arasında ayırım yapmaması, açık fikirli olarak tüm öğrenci görüşlerini sonuna kadar dinleme ve anlama çabası göstermesi, hata yaptığını kabul etmesi gibi demokratik tutum ve davranışları öğrencilerde demokratik değerleri kazanma sürecini olumlu yönde etkileyecektir. Demokratik değerlerin kazanılmasında aile ve okul en etkili iki kurumdur. Öğretmenler tarafından sahip olunması ve öğrencilere kazandırılması gereken demokratik değerleri-Demokratik davranmanın temelinde; bireyler, toplumlar ve kültürlerle yönelik düşünce ve davranışlarda önyargılı olmama ve ayırım yapmama eğilimini benimsemiş olmak vardır. Bu görüş doğrultusunda öğretmenin de sınıfta demokratik davranma konusunda özenli davranması gerekir” (Selvi, 2008, s. 10). Bu bakımdan kişilik hizmetleri, eğitimin ayrılmaz bir ögesi olmasının yanında yönetim ve öğretim faaliyetlerinden ayrı, kendine özgü bir hizmetler grubunu oluşturmaktadır.

“Rehberlik de, kişilik hizmetleri içinde öğrencinin seçme, karar verme ve uyum sağlama problemlerinin çözümüne kişisel olarak yardım eden bir hizmetler grubudur.” (Tan, 2004, s. 5). Yıldırım (2008, s. 6)’a göre, “öğrencinin bütün kapasitelerini, kendisi ve toplumu için, en uygun düzeyde geliştirmesine yardım etmektir.” “Öğretmenlerin yapabileceği rehberlik hizmetleri; sınıfta öğrencilerin genel gelişimlerine elverişli bir ortam yaratmak, öğrencileri yeni durumlara alıştırmak, öğrencilere bilgi vermek, öğrencileri gözlemlemek, tanımak, okuttukları derslerin verimli ders çalışma yöntemleriyle ilgili açıklamalar yapmak, mesleki rehberlik yapmak, öğrencileri dinlemek, kişisel ve sosyal gelişmelerine yardım etmek, özel problemleri olan öğrencileri ilgililerin dikkatine sunmak, okul rehberlik programının uygulanmasında okullardaki psikolojik danışmanlarla işbirliği yapmaktır” (Özgüven, 2000, s. 264).

2.2.1.Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Amacı

“Öğrenci kişilik hizmetlerinin amacı; öğrencinin eğitim öğretim faaliyetlerinden en üst düzeyde faydalanmasını sağlamak ve öğrenim başarısının artmasına yardımcı olmak, öğrencinin güçlü bir kişilik geliştirmesine ve çevreye ayak uydurmasına; öğrencinin duygusal, sosyal, fiziksel yönden gelişmesine, olanak hazırlayarak bir bütün olarak sağlıklı bir şekilde gelişmesini sağlayacak eğitim ortamını yaratmak, giderek öğrencinin kapasitesi ölçüsünde gelişmesine ve kendini gerçekleştirmesine katkı sağlamaktır” (Yıldırım, 2008, s. 7). Öğrenci kişilik hizmetlerinin amacı güçlü bir kişilik oluşumunda sağlıklı bir eğitim ortamı sağlamak olarak özetlenebilir.

2.2.2.Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Kapsamı

Aslında, ÖKH, okula yeni gelen öğrencilerin, okula kayıt kabul işlemleriyle devam ve disiplin işlerinden psikolojik danışma hizmetlerine kadar, geniş bir hizmet grubunu kapsar. Ancak, öğrencilerin okula kayıt kabul işlemleriyle, devam ve disiplin işleri, okul yönetiminin yapmak zorunda olduğu olağan işlerdendir. Öğrenci kişilik hizmetlerinin kapsamında öğrencilere sunulacak diğer hizmetleri beş başlık altında toplamak mümkündür (Yeşilyaprak, 2003, s. 5-6):

- Sağlık Hizmetleri
- Sosyal Yardım Hizmetler
- Sosyal ve Kültürel Hizmetler
- Özel Yetiştirme Hizmetleri
- Rehberlik Hizmetleri

2.3.Rehberlik Hizmetleri

“Her bilim alanının başlangıcında görülen kargaşalık ve farklılıklar sistematik bir yardım mesleği olarak oldukça yeni bir alan olan rehberlikte de görülmektedir. Bu alanda yapılan çalışmalar çoğalıp geliştikçe, pek çok noktalarda hızlı değişimler ve

aydınlığa kavuşmalar olacağı kesindir. Yeni araştırmalar ve denemeler, yeni anlayış ve teorilerin gelişmesine yol açar. Rehberlik alanındaki çalışmalar ve tecrübeler genişleyip derinleştikçe, rehberliğin gerçek kapsamı daha çok aydınlığa kavuşmaktadır” (Tan, 2004, s. 16). “Öğretmen; öğrencilere sağlıklı bir biçimde gelişmelerini sağlayabilmeleri için kendilerini tanıma, okula uyum, fiziksel gelişmeleri ile sınıf içi ve dışı etkinlikleri, başarı düzeyleri, öğrenme ve çalışma alışkanlıkları, ilgi ve yetenekleri ile meslek seçimi konularında rehberlik yapar. Öğretmen, başarı algısı ve motivasyonun, öğrenme ve çalışma alışkanlıklarının, meslek seçimine yönelik konularda öğrencilere yardım etmek üzere uygun kaynak ve yöntemlerin neler olduğunu bilir. Öğrencilerin çeşitli konulardaki (sosyal, psikolojik, cinsel, ekonomik vb.) sorunlarını dinler ve bunlara çözüm bulmaya çaba gösterir. Velilerle bu sorunlarla ilgili olarak görüşür ve çözüme yönelik iş birliği yapar. Öğrenciye okulda uygulanan kurallar ile ilgili disiplin sorunlarında yardımcı olur, ayrıca rehber öğretmenin yanı sıra diğer öğretmen ve yöneticilerle bu konuda işbirliği yapar” (MEB, 2005, s. 13).

2.3.1.Rehberlik Kavramı

“Rehberlik, sözcük olarak, terim olarak ve bir kavram veya yaklaşım olarak ele alınabilecek ve tartışılacak bir durum ortaya koymaktadır. Rehberlik, İngilizcedeki (Guidance) sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır. İngilizcedeki (Counseling) karşılığı kullanılan Psikolojik Danışma terim ve kavramı Rehberlik ile eş anlamlı değildir. Rehberlik sözcüğünün eş anlamı ise kılavuzluk olarak belirtilmektedir. Ancak Rehberliği bir terim ve kavram olarak ele aldığımızda kılavuzluk sözcüğünün belirlediği anlamdan farklı bir anlama sahip olduğunu görmekteyiz” (Özoğlu, 2007, s. 24). “Rehberlik; bireyin kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir” (Kuzgun, 2000, s. 3-28). Bakırcıoğlu (2000, s. 7) ise “rehberliği; bireyin kendini ve çevresindeki olanakları tanınması, gizil güçlerini geliştirerek, sorunlarını çözebilmesi ve kendini gerçekleştirme için kişiye, bu işi meslek edinmiş olan uzmanlarca yapılan düzenli bir yardım süreci” olarak tanımlamaktadır. Jones (1963, s. 8) “rehberliği seçimler ve uyum sağlamada, problem çözmede bir kişinin diğerine verdiği yardım” olarak tanımlarken, Miller (1968, s. 7) “bireyin kendi kendini

yönetebilmesi, kendini anlaması için bireylere yapılan yardım etme süreci” olarak tanımlamış ve bireyin iç dünyasına vurgu yapmıştır. Shertzer ve Stone (1971, s. 40) ise “bireyin kendini ve kendi dünyasını anlaması için bireye yardım etme süreci” olarak rehberliği tanımlamıştır. Strang ve Morris’e göre (1964, s. 23) “rehberlik, her insanın bireysel çabasını ve ilgilerini kullanarak potansiyellerini keşfetmek, kullanmak ve geliştirmek yolu ile kişisel bir doyuma ulaşması ve topluma katkı getirmesi için bireye yapılan sürekli bir yardım oluşumudur”. “Rehberlik ,demokratik ortam içinde bireyin kapasitesini kullanmayı, yeteneklerini en uygun biçimde geliştirmeyi, içinde bulunduğu toplumun sorumlu ve uyumlu bir üyesi olarak kendini gerçekleştirmesini amaçlayan,uzman kişilerce verilen, tüm eğitim programının bir parçası olarak sunulan hizmetlerin bütünüdür “(Erdoğan, 2010, s. 195).

“Okul ve eğitim uygulamalarındaki “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” etkinliklerin yanı sıra, bireyin yaşamında önemli olan bütün alanlarda Rehberlik anlayış ve yaklaşımına yer vermek gereği geniş ölçüde paylaşılan bir görüştür. Demokratik ve özgürlükçü, toplumlarda Rehberlik yaklaşımı ve etkinlikleri, iş ve işçi bulma kuramlarında, meslek seçme ve mesleğe yerleştirme etkinliklerinde, mesleksel rehabilitasyon uygulamalarında, yerel sosyal hizmet kuramlarının uygulamalarında, evlilik ve evlenme kurumunda, özel yardım sağlamayı amaçlayan ekonomik ve yasal hizmet veren kuramlarda örgütlenmiş ve profesyonel bir biçimde yer almaktadır. Kuşkusuz, sağlık hizmetlerinin, özellikle akıl sağlığı ve okul sağlığı hizmetlerinin, iyileştirici uyum sağlayıcı işlevlerinin Rehberlik anlam ve yaklaşımı ile ilişkisi büyüktür. Bireyi konu alan, ona yöneltilen ve onunla gerçekleştirilen her türlü toplumsal örgütlenmede ve etkinliklerde Rehberlik yaklaşımında söz etmek olanağı vardır” (Özoğlu, 2007, s.24). Rehberlik ve Psikolojik Danışma kavramları incelendiğinde, Rehberlik kavramının daha geniş bir alanı kapsadığı ve öğrencilere destek vermeye yönelik çok çeşitli etkinlikleri içerdiği ifade edilmektedir. Sonuç olarak Tan (2004, s.17)’a göre, “rehberlik, bireyin kendi başına yürüeyebilen bir kimse haline gelmesine yardım oluşumudur. Ama bu “yardım”, hiçbir zaman bireyin yapamadığı bir işi ona “yapıvermek” değildir.”

2.3.2.Rehberliğin Etkileşim İçinde Olduğu Disiplinler

“Bugünkü anlam ve kapsamıyla rehberlik oldukça yeni bir anlayış ve uygulama alanıdır. Rehberlik ve psikolojik danışma bugün yalnızca eğitime özgü bir hizmet değildir. Rehberlik yaşamın her aşamasında ve toplumların çeşitli kurumlarında vardır. Rehberlik eğitimde başlamış olup, günümüzde de en yaygın psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları, eğitim alanında sürdürülmektedir. Rehberliğin önemini, bu alanda yapılan çalışmaları ve sınırlarını kavramada bu hizmetin nasıl geliştiğini, nereden gelip nereye gittiğini bilmek önemli bir başlangıç noktasıdır” (Meşeci, 2008). “Rehberlik alanı, tarihsel gelişim sürecinde başka bazı alanlardan etkilenmiş; o alanları da etkilemiş, yani farklı disiplinlerle yakın etkileşim içinde olmuştur” (Yıldırım, 2008, s. 31):

Ekonomi: “Ekonomi ile rehberlik etkileşiminin iki boyutundan söz edilebilir. Birincisi, yeme, içme, sağlıklı beslenme gibi biyolojik ihtiyaçları zamanında gereği gibi karşılanmış birey, ruh ve beden sağlığını daha kolay koruyabilir, Maslow’un belirttiği ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağı olan kendini gerçekleştirme aşamasında iyi bir noktada olabilir. İkincisi, 1800’lü yıllarla başlayan süreçte sanayi geliştikçe daha nitelikli insan gücüne olan ihtiyaç artmıştır. Daha nitelikli insan gücü yetiştirmek için bireylerin seçecekleri mesleklerin onların yetenek, ilgi, kişilik ve fiziksel özelliklerine uygun olması gerektiği anlaşılmıştır. Kendi ilgi, yetenek ve kişilik özelliklerine uygun bir meslek sahibi birey, hem kendi ruh sağlığını koruyabilir, hem de daha kaliteli ve çok mal ve hizmet üretebilir. Bu nedenlerledir ki, ekonomi ve rehberlik alanları birbirlerinin bilgi birikimlerinden yararlanmış; Parsons 1908 yılında bir meslek bürosu açarak, bireylerin ilgi ve yeteneklerine uygun meslek seçmeleri için çalışmalar başlatmıştır.”

Psikoloji: “Psyche=(ruh) ve logos=(bilgi) sözcüklerinin birleştirilmesinden türetilmiş olan psikoloji, insan ve hayvan davranışlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Bugün dünyada psikolojinin klinik psikoloji, sosyal psikoloji, endüstri psikolojisi, ekolojik psikoloji, gelişim psikolojisi, psikometri gibi çok sayıda uygulamalı alt dalları bulunmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik alanı da psikolojinin uygulamalı bir dalı olarak kabul edilmektedir, rehberliğin merkezinde psikolojik danışma bulunmaktadır.”

Sosyoloji: Toplum bilimi anlamına gelen sosyoloji, sosyal yaşamı inceleyen bir bilim dalıdır. Rehberlik ve psikolojik danışma sosyolojinin bulgularından son derece yararlanır. Rehberlik ve psikolojik danışma bireyi

sosyal çevresiyle ele alarak, bireyin sosyal destek sistemini inceler, sosyal destek sistemini güçlendirmeye yönelik yardım sunar. Bireyin sosyal destek sistemi aile, anne baba, arkadaş, akraba, öğretmen, siyasi gruplar gibi bireyin sosyal çevresinden oluşur. Bu çevreden bireyin sağlıklı ve yeterli destek görmesi bireyin ruh sağlığını korumasına, akademik başarısının artmasına, bütün yönlerden gelişmesine katkı sağlamaktadır (Yıldırım, 2006). Bireyin bu sosyal çevresi, sosyolojinin de inceleme konusudur. Bu konuda başka örnekler vermek de mümkündür.”

“Eğitim: Eğitim ile psikolojik danışma ve rehberlik alanları iç içedir. Her iki alanın kendine özgü bilgileri, yöntemleri ve teknikleri olmakla birlikte, her iki alanın da amacı öğrencinin bütün yönlerden gelişmesi ve kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Bu amaç nedeniyledir ki rehberlik, tüm dünyada öncelikle eğitim alanında örgütlenmiş, gelişmiş ve güçlenmiştir. Eğitim alanındaki gelişmeler, kaliteli öğretmen yetiştirme politikaları, öğrenci merkezli eğitim yaklaşımı, eğitim ortamının giderek daha demokratikleşmesi v.b. gelişmeler, rehberlik hizmetlerinin gereği gibi sunulabilmesine zemin yaratmaktadır. Eğitim kurumlarında rehberlik hizmetleri yaygınlaştıkça ve rehberlik hizmetinin kalitesi arttıkça bundan birinci derecede okul yararlanmaktadır. Eğitimin amaçlarına rehberlik hizmetleri aracılığıyla daha kolay ulaşılabilir. ”

“Felsefe: Rehberliğin karşılıklı etkileşim içinde olduğu diğer bir alan da felsefedir (düşünbilim). Felsefe sözcüğü Yunanca phileo (sevgi) ve sophia (bilgelik) sözcüklerinin birleşmesinden oluşmuştur. Felsefe eğitimiyle çok yakın bir ilişki içindedir ve çok sayıda eğitim felsefesi yaklaşımı vardır. İdealizm, realizm, Thomizm, essensializm, progressivizm, existansializm bu felsefi yaklaşımlardan birkaçıdır. Bugün Türk eğitim sisteminde eğitim programlarının içeriği, kendi-ne özgü bir felsefi yaklaşımı olan yapılandırmacılık (constructivism) kuramına göre yeniden düzenlenerek uygulamaya konulmuştur. Yapılandırmacılık bilginin tekrarını değil, bilginin transferini ve yeniden yapılandırılması esas almaktadır. Öğrenci merkezli olması, önerdiği etkinlikler ve öğrenciye kazandırmak istediği yeterliklerle yapılandırmacılık ve rehberlik birbirini destekler niteliktedir. Ayrıca, Psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki çeşitli yaklaşımlar (insancıl, davranışçı, psiko-analitik v.b.) bir felsefi temele dayanmaktadırlar.”

2.3.3.Rehberliğin Gelişimi

Günümüzde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri modern eğitimin çok önemli bir parçası haline gelmiştir. Rehberlik sistemi aslında eğitim sistemimize yabancı bir kavram değildir. 1938’lerde okul müfredat programlarına geçen bu kavram, 1950’lerden sonra kendisini daha belirgin biçimde belli etmeye başlamıştır (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006 , s. 1). Bu bölümde rehberliğin ilk ortaya çıkış yeri olan Amerika Birleşik Devletleri’nde ardından Avrupa ve Türkiye’deki tarihi gelişimi anlatılmıştır.

2.3.3.1.ABD’de Rehberliğin Gelişimi

“Rehberlik, esas itibariyle Amerikan toplumunda doğup şekil kazanmış bir uygulamalı bilim dalı olmuştur. Rehberlik anlayışının ilk filizlenmesi 1890’da California eyalet okullarında öğrencilerin incelenmesi, işe yerleştirilmeleri ve izlenmeleri gibi uygulamalarla başlamıştır. Ancak, gerçek anlamda rehberlik uygulamaları Frank Parsons ile başlamıştır. Bu sebeple, Frank Parsons, rehberliğin babası (father of guidance) olarak kabul edilmektedir” (Gladding, 1996, s. 9; Yıldırım, 2008, s. 32). “Frank Parsons, özellikle bireyin özelliklerini tanıma, mesleğe hazırlanma, kendi özelliklerine uygun meslek seçme, meslekte başarılı ve mutlu olma yönünde gençlere yönelik uygulamalar içinde olmuştur. Frank Parsons’un bu çalışmalarından esinlenerek ABD’nin diğer eyaletlerinde de rehberlik çalışmalarının başladığı gözlenmektedir” (Yıldırım, 2008, s. 32). “Diğer taraftan, aynı dönemde, William Healy, Chiacago’da suçlu çocukların düzenli ve sistemli psikiyatrik muayeneden faydalanmalarını sağlamak için Psikopatik Gençlik Enstitüsü’nü kurmuş (1909) ve ilk Çocuk Rehberlik Kliniği açılmıştır. 1910’da ülke genelinde ilk Ulusal Rehberlik toplantısı yapılmıştır. Üniversite seviyesinde ilk rehberlik dersi de ertesini yıl (1911) Harvard Üniversitesi’nde verilmeye başlanmıştır. Rehberlik konusuna ilgi artmış ve 1912’de şehirdeki bütün okulları kapsayacak şekilde Grand Rapids’de bir rehberlik Bürosu kurulmuştur. Daha sonra, 1913’de Amerika’nın Ulusal Meslek Rehberliği Derneği kurulmuştur. Bu dernek, rehberlik ve danışma çalışmalarının bir bilimsel disiplin olarak gelişip büyümesinde önemli katkı sağlamıştır. Bu dernek, 1951’de biçim değiştirerek şimdiki Amerika

Personel ve Rehberlik Derneği adını almış ve daha geniş kapsamlı ve güçlü bir dernek olarak varlığını sürdürmektedir” (Tan, 2000, s. 22).

“Bugün ABD’de rehberlik hizmetlerinin tüm okul kademelerinde ve farklı kurumlarda, süreklilik içinde, ağırlıklı olarak psikolojik danışma hizmetleri biçiminde yürütüldüğü gözlenmektedir. 1992’de Amerikan Psikolojik Danışma Derneği (American Counseling Association-ACA) kurulmuş; psikolojik danışma ve rehberlikle ilgili 16 farklı örgütü bünyesinde toplayarak ve alanla ilgili çalışmalarını sürdürmeye başlamıştır” (Gladding, 1996, s. 4-24). “Bugün ABD’de başta eğitim sektörü olmak üzere sağlık, sanayi, sosyal yardım kurumlarıyla özel sektör kuruluşlarında 250 binden fazla psikolojik danışmanın görev yaptığı belirtilmektedir” (Yıldırım, 2008, s. 32).

2.3.3.2.Avrupa’da Rehberliğin Gelişimi

“Avrupa ülkelerinde ABD’dekine ya da Türkiye’dekine benzer bir rehberlik alanından söz etmek oldukça zordur. Avrupa’da rehberlik alanından 1960’lı yıllardan itibaren söz edilmeye başlandı; Fransa, Danimarka, Belçika, Almanya, İtalya ve Hollanda’da okullarda orta öğretim birinci kademe öğrencilerine yönelik rehberlik programlarının önerildiği ya da bazı okullarda uygulandığı belirtilmektedir” (Kepçeoğlu, 1985, s. 39). “Avrupa ülkelerinde rehberlik hizmetleri kapsamında bazı zeka testlerinin kullanıldığı ve öğrencilerin bir üst okula, programa ya da mesleğe yönlendirilmelerinde öğretmenlerin öğrenciler hakkındaki gözlem ve görüşlerinin esas alındığı gözlenmektedir. Bununla birlikte, rehberlik hizmetlerinin Avrupa’da farklı ülkelerde farklı bakanlıklara (eğitim, sağlık, çalışma) bağlı “okul ve mesleğe yöneltme merkezleri” ya da “rehberlik büroları” biçiminde örgütlendiği görülmektedir” (Girgin, 2005, s. 23-26).

2.3.3.3.Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi

“Türkiye’de rehberlik çalışmaları 1950’li yıllarda başlamıştır. Amerikalı uzmanlardan Tompkins, Beals ve Mills Türkiye’ye gelmiş, eğitim sistemimizi ve okulları inceleyerek (Kepçeoğlu, 1985, s. 41) rehberlik alanında pilot çalışmalar başlatmışlardır. Ankara Demirlibahçe İlkokulu’nda 1955’te ilk “Rehberlik Merkezi” açılmıştır” (Kuzgun, 2000). “1960’lı yıllarda “yöneltme” eksenli rehberlik hizmetlerinin resmi dokümanlarda işlendiği görülmektedir. 1970 yılında toplanan VIII. Milli Eğitim Şurasında, rehberlik hizmetleri kapsamında öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun olarak yönlendirilmesi 9. sınıfın “yönlendirilme” sınıfı olması kabul edilmesi, X. ve XV. Şûra kararlarında da eğitim sistemimizde yönlendirmenin gerekliliği ve yapılması gerekenler vurgulanmıştır. Günümüze kadar yapılan bütün şuralarda eğitim sistemimizde rehberliğin gereği ve önemi vurgulanmıştır. 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nda “bireylerin eğitim sürecinde ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda çeşitli programlara ve okullara yönlendirilecekleri ve Millî Eğitim sisteminin her bakımdan bu yönlendirmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenleneceği, bu amaçla hazırlık sınıflarının konulabileceği, yönlendirme ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve nesnel ölçme değerlendirme yöntemlerinden yararlanılacağı” (MEB,1999, s. 194) belirtilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı 1970-1971 öğretim yılında 24 okulda resmen rehberlik uygulamaları başlatmış ve sonraki yıllarda öncelikle tüm liselerde ve giderek her kademe ve türdeki okullarda rehberlik hizmetleri yaygınlaşmıştır. Rehberlik meslek elemanlarının sayıca artması, rehberlik alanının kamuoyu tarafından tanınır hale gelmesiyle birlikte, rehberlik alanına özgü bir mesleki derneğin kurulmasına ihtiyaç duyulmuştur. 1989 yılında Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği kurulmuş, aynı tarihten itibaren düzenli olarak, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi yayınlanmaya başlamıştır.

“Dünyadaki gelişmelere paralel olarak, Türkiye’de “rehberlik” kavramı “psikolojik danışma” ile birlikte “Psikolojik Danışma ve Rehberlik” olarak kullanılmaktadır. Bugün Türkiye’de ilköğretim, orta öğretim okulları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) ve Milli Eğitim Müdürlüklerinde olmak üzere 13 bin kadar rehber öğretmen (psikolojik danışman) görev yapmaktadır. Her ilde ve bazı büyük ilçelerde RAM’lar

bulunmaktadır. Türkiye’deki üniversitelerde 20’den fazla Psikolojik Danışma ve Rehberlik programı bulunmaktadır. Bu programlardan her yıl yaklaşık 1000 kadar öğrenci rehber öğretmen (psikolojik danışman) olarak mezun olmaktadır. Mezunlar başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere Adalet Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, sosyal yardım kurumları gibi devlet kurumlarında istihdam edilmektedirler” (Yıldırım, 2008, s.33).

2.3.4.Rehberliğin Çeşitleri

Literatür incelendiğinde birey sayısına göre, problem alanına göre, işlevlerine göre kurumlarına göre ve öğretim aşamalarına göre rehberlik hizmetlerinin ayrıştırıldığı görülmektedir.

2.3.4.1.Birey Sayısına Göre Rehberlik

“Rehberlik hizmetleri birey sayısına göre “bireysel” ve “grup” rehberliği olmak üzere ikiye ayrılır. “Bireysel” rehberlikte birey (öğrenci) akademik, duygusal, sosyal, fiziksel, cinsel, kültürel, ailesel her türlü sorununa en uygun çözümü bulmak ya da bilgi almak, kendini tanımak, çeşitli yönlerden gelişmek amacıyla rehber öğretmene başvurur. Bir sorununu çözmek ya da gelişmek amacıyla yardım almak üzere başvuran kişiye “danışan”; yardım sunan rehber öğretmeneyse “danışman” denir. “Bireysel” rehberlikte yardım süreci sadece iki kişi (danışan ve danışman) arasında yaşanır. “Grup” rehberliğindeyse benzer amaçlarla yardım süreci, bir grup danışan ya da bir sınıftaki öğrencilerle danışman arasında yaşanır. Gerek “bireysel” gerek “grup” rehberliğinde danışanların ihtiyaçlarına göre çeşitli teknikler uygulanır. Özellikle “grup” rehberliğinde uygulanan çok sayıda teknikler ve etkinlikler bulunmaktadır” (Erkan, 2000).

2.3.4.2.Problem Alanına Göre Rehberlik

Rehberlik, hizmetin sunulduğu alana göre “Kişisel Rehberlik”, “Eğitsel Rehberlik” ve “Mesleki Rehberlik” olarak üçe ayrılmaktadır. Ancak baştan belirtilmelidir ki rehberliğin bu şekilde sınıflandırılması, sadece rehberliğin kapsamını anlamayı kolaylaştırma amacına yöneliktir. Yoksa öğrenci kişisel, eğitsel ve mesleki gelişimi birbiriyle ilişkili bir bütündür.

Kişisel Rehberlik: “Öğrencinin eğitsel ve mesleki gelişimi ve sorunları dışında kalan kişisel ve sosyal gelişimi ve sorunlarının çözümü için sunulan rehberlik yardımını ifade etmektedir. Kişisel rehberlik hizmetleri kapsamında genellikle öğrencinin kendini tanıma, kendini kabul, amaç belirleme, karar verme, sağlık sorunları, iletişim çatışmaları, kendini kontrol edebilme, problem çözme becerisi kazanma, cinsel kimlik, karşı cinsle ilişkiler, uyum ve davranış sorunları, ailesel sorunlar, kendine güven, korku ve kaygı, benlik algısı, gelecek endişesi, değer yargıları” (Yeşilyaprak, 2003, s. 68-72) gibi konularda, “rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti sunulabilir.” “Ancak, kişisel rehberlikte eğitim kademelerine göre, kişisel rehberlik konularının farklılık göstereceği düşünülebilir” (Yıldırım, 2008, s. 40).

Bireysel Rehberlik çalışmalarıyla ilgili olarak Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2001) 9. Maddesinde “Öğrencinin bireysel ve sosyal gelişimini desteklemek, duygusal sorunlarında yardımcı olmak üzere gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.” Şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca aynı maddenin f bendinde “Bireysel rehberliğin sadece öğrencilerin problemlerine çözüm bulmayı değil aynı zamanda onların kişilik ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmayı amaçlayan bireysel ve grup etkinliklerini de içerdiği” belirtilir.

Eğitsel Rehberlik: “Öğrencilerin eğitim yaşamıyla ilgili gelişmesine ve sorunlarının çözümüne yönelik olarak sunulan rehberlik yardımına denir. Eğitsel rehberlik, daha çok öğrencinin daha kolay ve kalıcı öğrenmesiyle akademik başarısı üzerine odaklanmaktadır. Eğitsel rehberlik hizmetleri kapsamında genellikle öğrencinin kendi ilgi ve yeteneklerine uygun okul, alan ve ders seçmesi; okula devam ve okul ortamına

uyum, dikey ve yatay geçiş olanakları, verimli ders çalışma alışkanlıkları, zamanı verimli kullanma, güdülenme, derslere ve okula yönelik olumlu tutum geliştirme, not tutma, sınavlara hazırlanma; anlamlı, anlaşılır ve hızlı okuma; yetenekleri oranında başarı, öğrenme engellerinin aşılması, eğitsel etkinliklere katılma, sınav kaygısıyla başa çıkma, öğretim ile meslek yaşamı arasındaki ilişkiler, velileri eğitsel rehberlik konusunda bilgilendirme” (Yeşilyaprak, 2003, s. 116-176) gibi konularda rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti sunulabilir. “Bu konularla ilgili çeşitli etkinlikler yapılabilir. Bu etkinliklerin de öğretim kademelerine göre görece farklılık göstereceği açıktır.” (Yıldırım, 2008, s. 40). Eğitsel rehberlikle ilgili olarak Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2001) 7. Maddesinde “Her öğrenciye, kendine özgü yetenek, ilgi, meslekî değer, başarı ve motivasyonu oranında eğitim-öğretim uygulamalarıyla uyum sağlama, özelliklerine ve gelişimine uygun programlara yönelmesi için gerekli hizmetler verilir.” denilmektedir.

Mesleki Rehberlik: “Kişinin kendini tanınması, meslekleri tanınması, kendine uygun meslek seçmesi, mesleğe hazırlanması, mesleki yönden gelişebilmesi amacıyla bireye yapılan yardım sürecidir” (Yeşilyaprak, 2003, s. 190). Baysal’a (2005, s. 51) göre ise mesleki rehberlik, “gençlerin çeşitli meslekleri tanınmaları ve kendi özelliklerine uygun meslekleri seçerek, bu mesleklere hazırlanma ve mesleki yönden gelişmeleri için yapılan bir yardım hizmetidir”. “Sadece, okul öncesinden üniversiteyi bitirinceye kadar, öğretim her kademesinde değil; yaşamın her döneminde, iş yaşamında da mesleki rehberlik süreci devam etmektedir” (Yıldırım, 2008, s. 40). “Kültür ve meslek eğitiminin ana-babalar ve ustalar tarafından verildiği tarihi dönemlerde, sadece yaygın eğitim yoluyla çocukları hayata hazırlamak, bir kimlik ve meslek edinmelerini sağlamak mümkündü. Teknolojinin hızla geliştiği, bilgi üretiminin katlanarak arttığı, yeni mesleklerin ortaya çıktığı, mal ve hizmet değişiminin ve kültürel rekabetin küresel ölçekte yaşandığı modern toplumda ise iyi bir örgün eğitim almadan, ne kültürel kimliğin ne de bir mesleğin tam olarak edinilmesi mümkün değildir” (Özdemir ve Özcan, 2011, s. 143). “Aynı şekilde mesleklerin öğrenciler tarafından tanınması da çok kapsamlı ve önemli bir konudur. Mesleğin gerektirdiği öğretim nedir? O meslekle ilgili hangi konularda dersler almak gerekmektedir? Mesleğin iş bulma olanakları ve çalışma koşulları nasıldır? Meslekte yükselme olanakları nedir? Meslek seçme aşamasında olan

kimsenin buna benzer sorulara bir yanıtının olması gerekir. Üstelik, sürekli olarak yeni meslekler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Türkiye’de standart meslek sınıflaması da yapılmamıştır. Bu nedenlerle Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İşkur Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan Meslek Danışma Komisyonu (MEDAK) Türkiye’deki meslekleri ayrıntılı ve doğru olarak tanımlamak amacıyla çalışmalarını sürdürmektedir. Bu komisyonda çeşitli kurum ve kuruluşların temsilcileri görev yapmaktadır” (Yıldırım, 2008, s. 40).

“Bireyin pek çok meslek çeşidini tanınması, bireysel özelliklerine uygun meslekleri seçmesi, seçtiği mesleğe hazırlanması ve mesleki yönden gelişmesi amacıyla yürütülen hizmetlere mesleki rehberlik denir (MEB, 2006, s. 10). Bu süreçte öğrencileri tanıma, mesleklerin incelenmesi, bireyin kişisel özellikleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bağlantı kurma aşamalarının izlendiği söylenebilir” (Kepçeoğlu, 1993, s. 56). Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2001) 8. Maddesinde mesleki rehberlik hizmetleri şu şekilde açıklanmaktadır. “Eğitim sürecinde her öğrenciye; meslekî tercih yapması, kendine uygun mesleğe yönelmesi, iş yaşamına ve mesleğe hazırlanması için gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilir.”

2.3.4.3. İşlevlerine Göre Rehberlik

İşlevlerine göre rehberlik “uyum sağlayıcı”, “yöneltici”, “önleyici”, “tamamlayıcı” ve “geliştirici” olarak sınıflandırılmaktadır.

Uyum Sağlayıcı Rehberlik: “Uyum sağlayıcı rehberlik, kısaca, öğrencilerin uyum sorunlarını azaltmak ve böylece okul ortamına uyum sağlamalarına yardımcı olmak amacıyla sunulan hizmeti ifade etmektedir” (İlgar, 2007, s. 42-43). “Eğitim kurumlarında görülen en sık sorunlardan birisi de öğrencinin okula uyum sağlayamaması ve okul terk etme durumudur. Öğrencinin okula uyum sağlayamamasının ve okulu terk etmesinin çeşitli nedenleri olabilir. Bu nedenlerin ayrıca incelenmesi gerekir. Nedeni ne olursa olsun, okulu terk eden öğrenciye acilen müdahale edilmesine yönelik bir rehberlik yardımı gerekir. İşte rehberliğin temel

işlevlerinden birisi de öncelikle bu durumda olan öğrencileri zamanında belirlemek, öğrencinin okul sistemi içinde kalmasına yardım etmektir. Yardım süreci içerisinde öğrencinin uyum sorununu ve okulu bırakma nedenlerini incelemektir. Çünkü; öğrencinin okulu terk etmesi bir kriz olarak değerlendirilecek olursa krizle birlikte başlatılmış olan bu yardıma belirli bir süre devam etmek gerekebilir” (Muro ve Kottman, 1995, s. 4).

Yöneltici Rehberlik: “Her birey istisnasız birbirinden farklıdır. Her birey kendi ilgi, yetenek, kişilik, değerler sistemi, ihtiyaç, amaç ve olanaklarıyla toplumun koşullarını ve ihtiyaçlarını dikkate alarak doğru kararlar verebilir. Rehberlik yöneltici işleviyle bireylerin gelecekleriyle ilgili doğru kararlar vermelerine, gerçekçi amaçlar belirlemelerine, kendilerine uygun, mutlu ve başarılı olacakları meslekler seçmelerine yardım etmektedir” (Yıldırım, 2008, s. 40).

Önleyici Rehberlik: “Okullarda, öğrencileri olumsuz etkileyecek durumlar daha ortaya çıkmadan önce, bu durumları fark ederek önlenmesini ifade etmektedir. Örneğin; trafik kuralları konusunda önceden bilgilendirilen birey, “kırmızı ışıkta durma” davranışı gösterecek ve kendini tehlikeden korumuş olacaktır. Ya da okul çevresinde bazı insanların uyuşturucu sattığı; bu kişilere karşı dikkatli olunması gerektiği yönünde bilgilendirilmiş öğrenciler uyuşturucu satıcılarının tuzağına düşmeyeceklerdir. Aynı şekilde, sınav kaygısı konusunda psiko eğitim programlarına katılmış öğrenciler, yüksek sınav kaygısı yaşamayacak ve akademik başarıları olumsuz etkilenmeyecektir. Bunların yanı sıra, rehberliğin en temel işlevlerinden biriside bireye yardım ederek ruh sağlığını korumasına katkıda bulunmaktır” (Yıldırım, 2008, s. 41). Bu süreçte bireye yardım yapılırken amaç, bireye belli bir yol gösterip o yolu izlemesini istemek değil, çeşitli yolların avantajlı ve dezavantajlı yönlerini tartışıp kendisine uygun olanı seçebilmesinde ona yardımcı olmaktır (Doğan, 1997).

Tamamlayıcı Rehberlik: “Rehberliğin eğitim öğretim etkinliklerini tamamlayıcı ve destekleyici bir yanı olduğunu ifade etmektedir” (İlgar, 2007, s. 44). Bu işleve göre, “eğitim amaçlarının gerçekleşebilmesi okuldaki rehberlik hizmetlerinin gereği gibi

sunulması ve rehberlikle ilgili kimselerin (yönetici, öğretmen, veli) rehberlik bilgisine sahip olmalarıyla mümkündür.”

Geliştirici Rehberlik: “Rehberliğin geliştirici işlevi, gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik anlayışına dayanır. Gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik yaklaşımı bireyin çeşitli gelişim dönemlerindeki akademik, zihinsel, sosyal, duygusal, cinsel ve fiziksel gelişiminin bütünlüğünü ve sürekliliğini esas alır. Bu yaklaşım, bireyin kapasitesi ölçüsünde döneme özgü gelişim görevlerini başarabilmesine yönelik yardımları kapsamaktadır. Bireyin bir sonraki gelişim görevlerini sağlıklı başarabilmesi önceki gelişim görevlerini başarabilmesine bağlıdır. Bu nedenle hem öğrenci eğitim programları hem okul rehberlik programları çocuk ve gençlerin gelişim dönemlerini dikkate alarak hazırlanmalıdır. Bu nedenle, öğrencilerin, bütün halinde (akademik, zihinsel, sosyal, duygusal, cinsel ve fiziksel...) gelişmesini hedefleyen rehberlik etkinlikleri, rehberliğin gelişim işlevi içinde değerlendirilebilir” (Yıldırım, 2008, s. 41). Rehberliğin burada belirtilen işlevleri dışında başka işlevleri de vardır.

2.3.4.4.Kurumlara Göre Rehberlik

“Tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye de de rehberlik hizmetleri, önce eğitim kurumlarında sunulmuş ve gelişmiş; daha sonra diğer kurumlarda da sunulmaya başlamıştır. Bu nedenle Türkiye’deki duruma bakarak, rehberliğin sadece eğitim kurumlarında sunulacak bir hizmet alanı olarak görülmesi doğru olmaz. Eğitim kurumlarının yanı sıra, sağlık, adalet, endüstri, güvenlik, sosyal yardım kurumlarıyla özel kurumlarda da rehberlik hizmetleri sunulmaktadır. Ancak, sunulacak rehberlik hizmetlerinin o kurumun özelliklerine, amaçlarına, kurumda bulunan bireylerin gelişim dönemlerine ve ihtiyaçlarına göre kurumdan kuruma farklılık göstermesi kaçınılmazdır” (Yıldırım, 2008, s. 42).

2.3.4.5.Öğretim Aşamalarına Göre Rehberlik

Öğretim Kademelerine Göre Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri yönetmeliğın (MEB, 2001) 12. Maddede açıklandığına göre: “Okul öncesi eğitim ve İlköğretimde hizmetler genel olarak; öğrencinin kendisi, öğretmeni/öğretmenleri ve ailesi tarafından yetenek, beceri ve diğer özelliklerinin fark edilmesine, öğrencinin yetiştiği ortamın iyileştirilmesine, bireysel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesine, etkili öğrenme ve çalışma becerileri ile motivasyonlarının artırılmasına, ilköğretim sonrası eğitime ve orta öğretime devam edemeyecekler için mesleğe yönlendirmeye yöneliktir. Orta öğretimde ise hizmetler genelde; üst öğrenime, meslek alanlarına ve mesleğe yönelmede, etkili öğrenme ve çalışma becerileri geliştirmede, meslekler ve gerektirdiği özellikler ile meslek ve çalışma yaşamı konusunda bilinçlendirmede, bireysel özelliklerini değerlendirip farkındalık düzeyini geliştirmede, bireysel ve sosyal gelişimin sürdürülüp yetişkin yaşamına hazırlanmada yoğunlaşır. Orta öğretimdeki hizmetlerde okul türlerine göre gerekli uyarlamalar yapılır. Yaygın eğitimdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri genelde kursiyerlerin mesleğe ve işe yönlendirilmesini, iş yaşamına hazırlığı, bireysel ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesini kapsar. Örgün ve yaygın eğitimdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde, sorunlara erken müdahale ve Özellikle sorunun oluşmamasına yönelik gelişimsel, koruyucu yaklaşım esastır.” Rehberlik hizmetleri eğitim kurumlarında her kademe ve türdeki okullarda sunulmakla birlikte; rehberlik programlarının içeriği okulun özellikleriyle öğrencilerin gelişim dönemleri ve ihtiyaçlarına göre farklılık göstermektedir.

Okul öncesinde Rehberlik: “Okul öncesi eğitimden çocuğın, sağlıklı bir bedensel, devinişsel, bilişsel ve dilsel gelişimine, kişilik gelişimine, yaşının gerektirdiği alışkanlık ve becerileri kazanmasına, yaratıcı gücünü geliştirmesine kadar pek çok önemli katkı beklenmektedir. Yaşamın daha sonraki evrelerine kalıcı izler bırakacak olan bu dönemde bireyin eğitsel ve kişisel-toplumsal sorunlarının en iyi biçimde çözülmesinde rehberlik ve psikolojik danışmaya önemli bir pay düşmektedir” (Bakırcıoğlu, 2005, s. 262). “Bu konuda yapılmış araştırmalar okulöncesi dönemdeki gelişmelerin, çocuğın daha sonraki öğrenme ve gelişme alanlarını büyük ölçüde etkilediğini göstermektedir. Öyle ki, araştırma bulgularına göre, 17 yaşına kadar olan zihinsel gelişmenin % 50’si 4

yaşına, % 30'u 8 yaşına dek oluşur. Çocukların 18 yaşına dek gösterdikleri okul başarısının % 33'ü 0-6 yaş arasındaki kazanımlarla açıklanmaktadır. Sadece zihinsel gelişim açısından değil, duygusal, sosyal gelişim ve kişiliğin oluşumu açısından da bu dönem, uzmanlarca önemle vurgulanır. Genel olarak okulöncesi eğitimin işlevleri şu şekilde açıklanabilir” (Yeşilyaprak, 2008, s. 149):

- “Çocukların beden, zihin, psikososyal gelişim olmak üzere bütünsel gelişimlerine ve bakımlarına yardımcı olmak.
- Gecekondu, kırsal yöreler gibi elverişsiz bölgelerde yaşayan çocukların, yetersiz kültür ve yaşam koşullarından dolayı oluşan farklılıkları gidererek, onlara ortak bir yetişme ortamı oluşturmak ve böylece temel eğitime hazırlamak.
- Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak.
- Çevresiyle uyumunu sağlayacak, kişisel ve sosyal yaşam için gerekli temel insan ilişkilerini geliştirmek ve sağlıklı davranışlar kazandırmak.
- Düzenli çalışma, işbirliği yapma alışkanlığı ve becerileri kazanmak.”

İlköğretimde Rehberlik: “Bu dönem 6-14 yaşlarını kapsamaktadır. İlköğretime devam etmek zorunludur. İlköğretime başlayan çocukların yaklaşık % 90 kadarı okul öncesi eğitime gidemedikleri için, ilköğretime başlarken ilk defa ailelerinden farklı ve formal bir ortama girmektedirler” (Yıldırım, 2006, s. 52-59). “Ülkemizde 1990’lı yıllardan bu yana, ilköğretim düzeyinde rehberlik hizmetleri konusuna ilgi yoğunlaşmıştır. İlköğretim okullarında rehberlik hizmetleri önemlidir. Çünkü birey ilköğretim yıllarında birçok gelişme problemi yaşamaktadır. Gelişme ve uyum oluşturmada yardıma ihtiyaç duyarlar. Temel eğitim yılları, çocuğun kişilik gelişimi açısından kritik öneme sahiptir. İlköğretim dönemi, öğrenciler arasında bireysel farklılıkların fazlaca görüldüğü bir dönemdir. Bu farklılıklara duyarlı uygun gelişim ortamlarının sağlanabilmesi için rehberlik hizmetleri gereklidir” (Baysal, 2005, s. 48). “İlköğretimin ilk kademesinde rehberlik hizmetlerinin, özellikle 6-12 yaş grubunun gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamaya ağırlık verildiği görülmektedir. Yaşın yükselmesine paralel olarak, ilköğretimin ikinci kademesinde, mesleki rehberlik etkinlikleri ağırlık kazanmaktadır. Her okulda psikolojik danışman bulunmaması, okullarda öğrenci sayılarının kalabalık olması, uygulamanın bu biçimde yürütülmesine neden olmaktadır. Okullarda rehberlik

hizmetlerinin planlanması, organizasyonu ve yürütülmesiyle ilgili sorumluluklar öncelikle psikolojik danışmanlardan beklenir. Ancak, günümüzde benimsenen çağdaş eğitim anlayışına ve bu anlayışı yansıtan yönetmeliklere dayalı olarak, sadece okulun rehberlik servisi değil, okul yönetimi ve okuldaki tüm öğretmenler de rehberlik hizmetlerini yürütmekle görevlidir” (Kuzgun, 2000).

Orta öğretimde Rehberlik: “Orta öğretim 15-18 yaşlarını kapsamaktadır. Orta öğretim zorunlu eğitim kapsamında değildir. Eğitim kurumlarında rehberlik hizmetleri genellikle orta öğretim okullarında sunulmaktadır. Dolayısıyla orta öğretim kurumlarında sunulacak rehberlik hizmetlerinin içeriği konusunda ayrıntılı bir şey söylemeye gerek yoktur. Kısaca belirtilmelidir ki rehberlik hizmetleri, orta öğretimdeki okul türlerine, öğrencilerin gelişim dönemlerine, ihtiyaçlarına ve akademik amaçlarına uygun olarak hazırlanmalıdır. Bu dönemdeki öğrencilerin çoğu, okul türü ne olursa olsun, ÖSS’ye hazırlanmaktadır. ÖSS’ye hazırlık süreci hem öğrenciler hem anne babalar açısından oldukça zor ve zorlamalı bir süreçtir” (Yıldırım, 2006). “Öğrencilerin bu sorunlarla başa çıkabilmeleri orta öğretimde öğrenci kişilik hizmetlerin örgütlenip sunulmasıyla mümkün olabilir. Bu nedenlerle öğrencilere bireysel, eğitsel, mesleki rehberlik kapsamında, gelişimsel psikolojik danışma ve rehberlik yaklaşımıyla onların ihtiyaçları esas alınarak, rehberlik programları hazırlanıp hizmet sunulmalıdır” (Yıldırım, 2008, s. 43). “Ortaöğretim (15-18 yaş grubu) öğrencilere, bir meslek kazandırmayı ya da onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir. Ortaöğretim okulları, ilköğretime dayalı, en az 3 yıllık öğretim veren genel, mesleki ve teknik alanlardaki öğretim kurumlarıdır. Oldukça çeşitlilik gösteren bu kurumlar, gerek süre, gerekse programları açısından farklıdır. Bu kurumlarda öğrenciler, milli eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak asgari ortak bir genel kültürle birlikte, ilgi ve yeteneklerine göre “yüksek öğretime”, “hem mesleğe, hem de yükseköğretime” ya da “hayata ve iş alanlarına” hazırlanırlar” (Yeşilyaprak, 2008, s. 150).

Yüksek Öğretimde Rehberlik: “Rehberlik yükseköğretimde öğrenciler için önemli bir ihtiyaçtır. Yükseköğretim öğrencilerinin gelişim görevleri orta öğretim öğrencilerinkinden oldukça farklılık göstermektedir. Yükseköğretim öğrencilerinden her

yıl % 20 kadarının ÖSS'ye girdikleri bilinmektedir (ÖSYM, 2005, 2006). Bu durum üniversite öğrencilerinin meslek seçimleriyle ilgili sorunlarının devam ettiğini göstermektedir. Üniversite öğrencilerinin bağımsızlık, cinsel kimlik, karşı cinsle ilişkiler, beslenme, barınma, eş seçme, akademik başarısızlık gibi çeşitli sorunları da bulunmaktadır. Öğrencilerin bu sorunlarla başa çıkabilmeleri yükseköğretimde öğrenci kişilik hizmetlerin örgütlenip sunulmasıyla mümkün olabilir. Nitekim üniversitelerin PDR programları kapsamında "Öğrenci Kişilik Hizmetleri" isimli bir ders de okutulmaktadır. Ancak, üniversitelerin, kendi öğrencilerine öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında gerekli hizmeti sunduğu pek söylenemez" (Yıldırım, 2008, s. 43). Yükseköğretim kurumlarında rehberlik hizmetleri 1982 yılında yürürlüğe giren 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. Bu yeni düzenlemeyle her üniversitede "Mediko Sosyal, Sağlık, Kültür ve Spor İşleri Dairesi" kurulması, 2547 sayılı yasanın, 2880 sayılı yasayla değiştirilen 46. ve 47. maddeleri uyarınca hükme bağlanmıştır (18301 sayılı resmi gazete).

"Buna göre, kısaca "mediko" merkezlerinin öğrencilere ve tüm üniversite personeline sağlık hizmetleri, barınma, yemek, ulaşım ve benzeri sosyal hizmetlerle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, kültürel ve spor hizmetlerini sunması beklenmektedir. İlgili yönetmeliğe göre bu dairenin öğrencilere yönelik rehberlik hizmetleri kapsamında aşağıdaki hizmetleri yürütmesi gerekmektedir" (Yeşilyaprak, 2008, s. 161):

1. "Yeni giren öğrencilere, üniversite, kurallar, yakın çevre hakkında tanıtıcı, aydınlatıcı bilgiler vermek, öğrencinin çevreye ve üniversiteye alışmasını sağlamak.
2. Öğrencilerin sorunlarını saptamak, çözümü için ilgili kurumlarla işbirliği yapmak.
3. Buldukları bölümü değiştirmek isteyen öğrencilerin, kendi ilgi ve yeteneklerini tanımasına, uygun seçimler yapmasına yardım etmek.
4. Öğrencilere, hazırlandıkları mesleğe ilişkin bilgiler vermek, onları çevredeki iş olanaklarından haberdar etmek, özel ve kamu kuruluşlarıyla işbirliği yaparak mezunlarının iş bulmalarına yardımcı olmak, işe yerleşen mezunları olanakları ölçüsünde izlemek ve başarılı olmalarını desteklemek.

5. Duygusal sorunları olan öğrencilere, istek ve ihtiyaçlarına göre “bireysel” ya da “grupla” psikolojik danışma yapmak. Bireyin önemli kararlar almasına, kendisini daha iyi tanımasına, çevresindeki insanlarla daha etkili ilişkiler kurmasına yardım etmek.

6. Havale yoluyla gelen sorunlu kişilerle ilgililerin ön görüşme yapmalarını sağlamak. Yapılan değerlendirme sonucuna göre, öğrenciyi ilgili hizmet birimine göndermek.”

1984 tarihinde yürürlüğe girmiş ve uygulamaya konulmuş olan bu yönetmeliğe rağmen, yapılan inceleme ve araştırma sonuçları, birçok üniversitede bu hizmetlerin yeterli düzeyde gerçekleşmediğini, bu hizmetleri yürütecek fiziksel kapasite ve personelin yetersiz olduğunu, öğrencilere rehberlik kapsamındaki birçok hizmetin verilmediğini ortaya koymuştur.

2.3.5.Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerinin Temel Özellikleri

“Okullarda öğrencilerin karşılaştığı kişisel sorunlar “Rehberlik ve Psikolojik Danışma” adı verilen servislerin görevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Rehberlik ve psikolojik danışma, bireye, kişisel sorunlarının çözümü için gerekli olan olgusal bilgileri sağlayan, kişinin isteklerini ve imkânlarını, çeşitli özelliklerini tanımasına yardımcı olan ve nihayet bu bilgilerden yararlanarak özünü gerçekleştirmesine yardım eden bir hizmet alanıdır” (Kuzgun, 2000, s. 65).

2.3.5.1.Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık İlkeleri

“Eğitim kurumlarında, rehberlik hizmetleriyle ilgili olan rehber öğretmen, öğretmenler, yöneticiler, diğer personel ve velilerin rehberliğin temel ilkelerini bilmeleri, bu ilkeler ışığında kendilerine düşen rehberlik görevlerini yerine getirmeleri beklenir. Bu ilkeler konusunda rehberlik hizmeti alacak olan öğrencilerin de bilgi sahibi olmaları gerekir. Aksi halde, rehberliğin amaçlarını gerçekleştirmek mümkün olamaz. Çünkü rehberliğin ilkeleri, bu ilkelerle ilgili kavramlar, bir kişinin genel olarak sahip olduğu rehberlik anlayışını ortaya koymaktadır. Rehberlik çalışmalarıyla yakından ilgili olan tüm

yönetici, uzman ve öğretim personelinin, yeterli ve ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmaları, psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarındaki başarıyı artıran önemli bir etmen olarak bilinmektedir. Nitekim son yıllarda psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarında bir yaklaşım biçimi olarak, rehberliğin bir takım çalışması (team - work) modeli içinde, okuldaki tüm eğitim öğretimle ilgili herkesin ortaklaşa yürüttükleri bir hizmet olarak anlaşılmasına önem verilmektedir. Psikolojik danışma ve rehberliğin, bir takım hizmeti olarak anlaşılması sonucu bugün, okullarda uzman personelin yanı sıra yöneticiler, sınıf öğretmenleri ve diğer öğretmenler de rehberlik personeli içinde düşünülmekte, “okul rehberlik takımı”nın birer üyesi olarak kabul edilmektedirler. Öyle ki, psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının sadece uzman personel eliyle yürütülmesi, psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının başarılı olması için yeterli görülmemektedir” (Yıldırım, 2008, s. 34). “Rehberliğin temel ilkelerinden biri hizmetlerin örgütlü, planlı, sistematik ve profesyonel düzeyde sunulması gereğidir. Bu gereklilik doğrultusunda Türk Eğitim Sistemi’ndeki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin nasıl örgütleneceği ve rehberlikte kimlerin ne tür hizmetleri yerine getireceği, rehberlik uygulamalarının başlangıcından bu yana yönetmeliklerde dile getirilmiştir. Zaman içinde bu yönetmelikler günün koşullarına ve gereksinimlere göre yeniden düzenlenmiştir. Geçmişten günümüze eğitim sistemimizdeki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini düzenleyen beş yönetmelik yayınlanmıştır. 16.12.1985 tarihine yayınlanan dördüncü yönetmelik, 17.04.2001 tarihli ve 24376 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan son yönetmelikle yürürlükten kaldırılmıştır. “Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”, adıyla yayınlanan son rehberlik yönetmeliği, “il ve ilçe düzeyindeki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, rehberlik ve araştırma merkezleriyle eğitim öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin kuruluşu, görevleri ve işleyişine ilişkin esaslarla bu kurumlarda çalışan personelin görevlerini kapsamaktadır” (MEB, 2001).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin verilebilmesi için, bireye, onun kişisel kararlarına ve bireysel ayrılıklarına duyarlık gösteren, demokratik bir eğitim ortamı gerekmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma ilkeleri incelendiğinde, bunların zorunluluğu anlaşılmaktadır.

Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde dikkate alınacak esaslar Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğinin (MEB, 2001) 5. Maddesinde belirtilmiştir:

- a) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, eğitim kurumlarının eğitim-öğretim etkinlikleri bütünlüğü içinde yer alır.
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri tüm öğrencilere açık bir hizmettir.
- c) Her öğrenci eğitim sürecinde kendisine sunulan seçenekler arasında seçme özgürlüğüne sahiptir.
- d) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde insana saygı esastır.
- e) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin bireysel boyutunda gizlilik esastır.
- f) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri öğrenci, veli, uzman, öğretmen ve yönetici gibi ilgililerin iş birliği ile yürütülür.
- g) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde bireysel farklılıklara saygı esastır.
- h) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde hem bireye hem de topluma karşı sorumluluk söz konusudur.
- ı) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesinde bilimsellik esastır.

Rehberliğin ilkeleri rehberlik hizmetlerinin planlanıp, programlanmasından, uygulamasına ve sonuçların değerlendirilmesine kadar olan etkinliklerde nelere dikkat edilmesi gerektiğini ifade eder. Rehberlik hizmetlerini yürütmekle görevli olan personelin, aynı rehberlik anlayışında birleşerek, işbirliği içinde daha etkili bir hizmet sunabilmeleri, rehberliğin ilkelerinde birleşmeleriyle mümkündür.

2.3.6.Okullarda Psikolojik Danışma Ve Rehberlik

“Rehberlik çalışmaları ilk başta Ankara’da rehberlik bürosu açılması ve öğretmen adaylarına rehberliğin ders olarak okutulması şeklinde başlamış daha sonra (1970 li yıllarda) ortaöğretim kurumlarında doğrudan öğrencilere yönelik rehberlik hizmetlerinin sunulmasına başlanmıştır. Daha sonraki yıllarda ilköğretim ve yükseköğretimi de kapsamına almıştır. Bu hizmetlerin değişik öğretim kademelerindeki tüm öğrencilere ulaştırılması tarihsel bir süreç içinde gerçekleşmiştir” (Poyraz, 2008, s. 78). “Eğitim sistemimizde Rehberlik uygulamalarına yer verme gereğinin tartışıldığı bazı kararların

alındığı VII. VIII. ve IX. Milli Eğitim Şûralarında Rehberlik uygulamalarıyla ilgili alman kararların büyük ölçüde uygulanmadığının belirlendiği X. Milli Eğitim Şûrası dokümanında, okullarda Rehberlik “Öğrenci Akışı” konusunda ve “yöneltme” işlemi çerçevesinde ele alınarak Rehberlik Etkinliklerine ilişkin hazırlıklar yeniden Şûra’ya sunulmaktadır (Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi, X. Milli Eğitim Şûrası, Haziran 1981). 1990'larda ise yönlendirme yaklaşımı ile Rehberlik anlayış ve uygulamaları tartışılmaya başlanmıştır” (Özoğlu, 2007, s. 46).

“Öğretmenler okuldaki öğrencilerdeki problemlerden dolayı hayal kırıklığına uğrayabilir ya da problemin çözümünde başarısız görülebilir. Yapılan araştırmalara göre, onların başarısız olmadığı, tersine çoğunun öğretmenlik hakkında çok şey bildiği fakat bunu uygulamak için yeterli fırsat bulamadıkları anlaşılmaktadır” (Gordon, 2004, s. 25). “Bazı okullar, her öğretmeni bir rehber olarak kabul edip, rehberlik görüşüne sahip olmasını ve yaptığı öğretimi bu görüş açısından yönetip yürütmesini, çağdaş eğitimin bir şartı olarak görür. Ancak uzmanlık isteyen bir yardım olan rehberlik ve danışma faaliyetlerinin gerektirdiği bilgi ve teknikleri her öğretmenden beklemek mümkün değildir. Öğretmen bu bilgi ve tekniklere sahip olsa da, eğitim oluşumunda, öğretmenin bazı belli hedeflere ulaşmak için öğrencilerini bazı belli etkiler ve yanıtlar karşısında bırakması gerekir ki burada öğrencinin yapacağı seçimler, vereceği kararlar yoktur. Dolayısıyla de bu eğitim oluşumunda öğretmenin yapacağı bir rehberlik yoktur. O halde, bireyin bir bütün olarak gelişmesini hedef tutan rehberlik ve danışma, aynı amaca ulaşmaya çalışan eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır, fakat gerek kullandığı teknik ve metotlar, gerekse önem ve ağırlık verdiği hususlar bakımından eğitimden farklı mahiyetler taşımaktadır” (Tan, 2000, s. 41). “Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde tüm paydaşların ortak bir anlayışla birlikte çalışması gerekir. Çalışmaların başarıya ulaşmasında her ne kadar öncelikli olarak psikolojik danışmanların etkililiği söz konusu olsa da okul yönetiminin, öğretmenlerin ve velilerin de önemli rol ve sorumluluklarının olduğu bir gerçektir” (Şahin, 2010, s. 62).

“Çağdaş eğitim, rehberlik ve danışmayı, kendi bünyesi dışında tutamaz.. Fakat bu durum, eğitim ile rehberlik ve danışmanın aynı şeyler oldukları anlamına gelmez. Rehberlik, modern eğitimin vazgeçilmez bir parçasıdır. O halde modern okul, rehberlik

ve danışma faaliyetlerini kendi kapsamına alacak şekilde örgütlemek zorundadır” (Tan, 2000, s. 43). Rehberlik Hizmetlerine öğrencilerin katılımı önemlidir. Bu husus (MEB, 2001) 15. Madde şöyle ifade edilmektedir. *“Eğitsel ve meslekî rehberlik çalışmalarında öğrenciler için; sorumluluk üstlenmek, gönüllülüğü artırmak, akran dayanışmasını desteklemek ve çalışmaların verimini artırmak amacıyla etkinliklerin düzenlenmesi ve uygulanmasında gerekli koşullar hazırlanır, katkı ve katılımları sağlanır.”* Ailelerin faaliyetlere katılması (MEB, 2001) 16. Maddede *“Öğrencilerin gelişimlerinin aile boyutunda da desteklenmesi, bir bütün olarak tanınması, tanıtılması ve değerlendirilmesi, ailelerin yönlendirmede ve eğitim yaşantısındaki karar sürecinde gerekli yerini alması ve bu konuda bilinçlenmesi İçin hizmetlere veli ve ailelerin katılımı ve katkısını sağlayacak önlemler alınır.”* Şeklinde yer almaktadır.

2.3.6.1.Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinin Kuruluşu

“Rehberlik hizmetleri, doğası gereği, kişilerin istemeleri durumunda verilmelidir. Ancak ülkemizde özellikle eğitim alanında sürdürülen rehberlik hizmetlerine bakıldığında; öğrencilerin istekli ve gönüllü olup olmamalarına bakılmaksızın, rehberlik hizmetlerinin, sınıflardaki rehberlik saatlerinde, gruplara yönelik olarak gerçekleştirildiği, bireysel rehberlik hizmetlerininse daha ender olarak, uygulandığında da sorun odaklı olarak gerçekleştirildiği görülür” (Türküm, 2008, s. 77). Rehberlik ve psikolojik danışma servisinin kuruluşu yönetmeliğin (MEB, 2001) 43. Maddesinde; *“Resmî ve özel eğitim-öğretim kurumlarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini yürütmek üzere, rehberlik ve psikolojik danışma servisi kurulur. Bu servise öğrenci sayısına göre yeterli eleman atanır. Hizmetin özellikleri açısından uygun fizikî ortam ve gerekli donatım sağlanır.”* Şeklinde ifade edilirken 44. maddede Rehberlik ve psikolojik danışma servisi rehberlik ve araştırma merkeziyle koordineli çalışacağı belirtilmektedir. Psikolojik danışmanı bulunmayan eğitim-öğretim kurumları sınıf rehber öğretmenliğine ilişkin rehberlik hizmetleri kapsamında, yürütme kurulu aracılığıyla rehberlik ve araştırma merkezleriyle iş birliği içinde çalışır. Aynı yönetmeliğin 44. maddesinde rehberlik ve psikolojik danışma servisi rehberlik ve araştırma merkeziyle koordineli çalışılması gerektiği ifade edilirken devamında

psikolojik danışmanı bulunmayan eğitim-öğretim kurumları sınıf rehber öğretmenliğine ilişkin rehberlik hizmetleri kapsamında, yürütme kurulu aracılığıyla rehberlik ve araştırma merkezleriyle iş birliği içinde çalışılacağı belirtilmiştir.

2.3.6.1.1. Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu

Rehberlik ve psikolojik danışma servisinin kuruluşu yönetmeliğin (MEB, 2001) 45. maddesinde “Her eğitim-öğretim kurumunda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin plânlanması, eş güdümün ve kurum içindeki iş birliğinin sağlanması amacıyla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu oluşturulur. Bu komisyon, ders yılında birinci ve ikinci dönemin başladığı ilk ay ile ders yılının tamamlandığı son ay içerisinde olmak üzere, yılda en az üç defa toplanır. Ayrıca ders yılı içinde gerektiğinde okul müdürünün uygun gördüğü tarihlerde de toplanabilir. Rehberlik ve psikolojik danışma servisindeki psikolojik danışmanlar bu komisyonun sürekli üyesidir. Diğer üyeler her ders yılı başında öğretmenler kurulunda yeniden belirlenir.” Denilmiştir ve Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonu okul müdürünün başkanlığında aşağıdaki üyelerden oluşturulduğu ifade edilmiştir:

- a) Müdür yardımcıları.
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma servisi psikolojik danışmanları.
- c) Sınıf rehber öğretmenlerinden her sınıf seviyesinden seçilecek en az birer temsilci.
- d) Disiplin kurulundan bir temsilci.
- e) Okul-aile birliği ve okul koruma derneğinden birer temsilci.
- f) Okul öğrenci temsilcisi.

İfade edilmiştir. Psikolojik danışmanı bulunmayan eğitim-öğretim kurumlarında gerektiğinde rehberlik ve araştırma merkezinden bir uzmanın bu komisyona katılması sağlanacağı da ayrıca belirtilmiştir.

2.3.6.1.2.Okul Müdürünün Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetlerine İlişkin Görevleri

MEB'e bağlı okullarda rehberlik hizmetlerinin organizasyonuna temel olan, 17 Nisan 2001 tarihinde (MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği, 17 2001) yürürlüğe giren yönetmeliğe göre, rehberlik hizmetlerinden sadece psikolojik danışmanlar değil, okul yönetimi ve öğretmenler de sorumludur. Mesleki etkinlikleri yasal dayanaklara kavuşmuş olmasına karşın, psikolojik danışma etkinlikleriyle danışmanın etkinliği bir ölçüde yöneticinin tavrına dayanmaktadır. Yöneticinin olumsuz tutuma sahip olması, mesleki etkinlikleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliğinin 47. maddesinde okul müdürünün görevleri şu şekilde ele alınmaktadır:

- a) Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi için, hizmetin gerektirdiği fiziksel şartları ve uygun çalışma ortamını hazırlar, kullanılacak araç ve gereci sağlar.
- b) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri yürütme komisyonunu kurar, bu komisyona başkanlık eder.
- c) Okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili yıllık program ve yürütme plânının hazırlanmasını sağlar ve uygulanmasını izler.
- d) Okulun psikolojik danışman ihtiyacını, öğrenci sayısını ve bu sayıdaki artışı dikkate alarak belirler ve bulunduğu il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünün ilgili bölümüne bildirir.
- e) Okulda birden fazla psikolojik danışman varsa birini koordinatör olarak görevlendirir.
- f) Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde birden fazla psikolojik danışman olması hâlinde; program, plânlama, araştırma gibi birlikte yapılması gereken görevler dışında, hizmetlerin yürütülmesinde öğrenci sayıları, sınıflar, meslekî formasyon ve özel beceriler gibi ölçütlere göre gerektiğinde psikolojik danışmanlar arasında iş bölümü yapar. Ancak bu iş bölümünün dengeli olmasına ve hizmetlerin gerektirdiği eş güdümlü ve bütünlüğü zedelememesine dikkat eder.
- g) Rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle iş birliği yaparak okuldaki öğretmenleri her sınıfa bir sınıf rehber öğretmeni olmak üzere görevlendirir. Zorunlu olmadıkça sınıf rehber öğretmenlerini sınıftaki öğrencilerin

mezuniyetine kadar değiştirmemez ve sınıf rehber öğretmenlerini bir zorunluluk bulunmadıkça yönetim işlerinde görevlendirmez.

h) Okuldaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin ve bu konudaki programın verimli ve düzenli bir biçimde yürütülmesi için psikolojik danışman, sınıf rehber öğretmenleri, öğrenciler ve veliler arasında eş güdümlü sağlamak için gerekli özeni gösterir.

ı) Öğrencileri yönlendirme çalışmalarında rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisi elemanları, öğrenciler, veliler, sınıf rehber öğretmenleri, branş öğretmenleri ve diğer yöneticiler arasında iş birliği ve organizasyon ile değerlendirme sonuçlarının bir bütünlük içinde kayıtlarının tutulmasını sağlar.

i) Başka eğitim-öğretim kurumlarından gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını, geldikleri eğitim kurumlarından ister ve rehberlik ve psikolojik danışma servisine iletir.

j) Rehberlik ve psikolojik danışma servisinde hazırlanan program ile yürütme plânının birer örneğini ders yılının başladığı ilk ay içerisinde, yıl sonu çalışma raporunun bir örneğini ise ders yılının tamamlandığı ay içerisinde bağlı bulunduğu rehberlik ve araştırma merkezine gönderir.

2.3.6.1.3.Koordinatör Psikolojik Danışmanın Görevleri

Okulun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini düzenlemekle sorumlu olan, koordinatör psikolojik danışmanın görevleri, yönetmeliğin 49. maddesinde aşağıdaki gibi sıralanmaktadır.

a) Rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile okul yönetimi arasındaki koordinasyonu sağlar.

b) Rehberlik ve psikolojik danışma servisinin hazırladığı okulun rehberlik programlarını ve çalışma raporlarını onaylamak ve birer örneğini rehberlik ve araştırma merkezine gönderilmek üzere okul müdürüne iletir.

c) Uygulanan rehberlik programları, gerçekleştirilen ve yapılacak olan rehberlik etkinliklerine ilişkin olarak öğretmenler kuruluna bilgi verir.

d) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri etkinliklerine servis elemanı olarak fiilen katılır.

2.3.6.1.4.Psikolojik Danışmanın Görevleri

“Psikolojik danışma, bireyin iç dünyasına odaklanan, bireyin hem iç dünyası, hem de içinde yaşadığı çevreyle ilişkileri konusunda farkındalığının artırılmasının amaçlandığı bir yardım biçimi ve sürecidir. Psikolojik danışma yardımı alan kişi, kendisine ve içinde bulunduğu dünyaya o güne değin olduğundan farklı bir açıdan bakma şansı elde ederek, gözden kaçırdığı öğeleri fark etme, gizil güçlerini keşfetme ve kendini geliştirme fırsatını elde eder. Psikolojik danışma süreci, danışanların ve danışmanların katıldığı, bir anlamda “psikolojik keşif süreci”dir. Danışanlar, doğada yürüyüşe katılan kişiler gibi bu keşfe çıkarak; manzaranın daha önce görmedikleri bölümlerini fark etmek, tanımak, güzelliklerinin tadını çıkarmak, devamlılığını koruma yollarını araştırmak, kusurlarını ya da eksikliklerini kabul etmek ya da değiştirme yollarını aramak, bunları denemeye girişmek gibi eylemlere girişirler. Psikolojik danışmada amaca ulaşma derecesi, diğer bir deyişle danışmadan en üst düzeyde yararlanma; danışmanın yetkinliğine, danışan danışman ilişkisine ve en çok da danışana bağlıdır” (Türküm, 2008, s. 76). Özetle psikolojik danışma;

- Telkinde bulunma işlemi değildir.
- Ruhsal anlamda “sağlıklı” insanları kapsar.
- Hizmet verebilmek için, en az lisans düzeyinde eğitim almış olmayı gerektiren bir hizmet alanıdır.
- Kişinin o güne değin farkında olmadığı, henüz kullanmadığı özgülünün keşfedilmesi ve eyleme dönüştürülmesine dayanan bir yardım türüdür.
- Danışanlarla kurulan profesyonel ilişki ortamında sunulur.
- Sorunların, danışmanın çözümüyle değil, danışanın sorun çözme becerilerinin geliştirilmesiyle giderildiği, bir yardım biçimidir.

Psikolojik danışman, koordinatör psikolojik danışman gibi, rehberlik ve psikolojik danışma servisinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde görevlendirilen, üniversitelerde psikolojik danışma ve rehberlik ya da eğitimde psikolojik hizmetler alanında bir lisans programından mezun olan kişidir. Psikolojik danışmanın görevleri yönetmeliğin 50. maddesinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) İl çerçeve programını temel alarak okulunun rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri programını sınıf düzeylerine, okulun türüne ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre hazırlar.
- b) Rehberlik programının ilgili kısmının uygulanmasında sınıf öğretmenlerine rehberlik eder.
- c) Okulunun tür ve özelliklerine göre gerekli eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini plânlar, programlaştırarak uygular veya uygulanmasına rehberlik eder.
- d) Bireysel rehberlik hizmetlerini alanın ilke ve standartlarına uygun biçimde yürütür.
- e) Eğitsel, meslekî ve bireysel rehberlik çalışmaları için öğrencilere yönelik olarak bireyi tanıma etkinliklerini yürütür.
- f) Bireysel rehberlik hizmetleri kapsamında formasyonu uygunsa psikolojik danışma yapar.
- g) Sınıflarda yürütülen eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerinden, uygulanması rehberlik ve psikolojik danışma alanında özel bilgi ve beceri gerektirenleri uygular.
- h) Okul içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleriyle ilgili konularda araştırmalar yapar, bunların sonuçlarından yararlanılmasını sağlar.
- ı) Öğrencinin mezun olacağı dönemde, okuldaki tüm eğitim-öğretim sürecindeki gelişimini, yönlendirilmesi açısından önemli özelliklerini ve bu konudaki önerilerini içeren bir değerlendirme raporunu sınıf rehber öğretmeni, veli, öğrenci ve okul yönetiminin iş birliğiyle hazırlar. Bu raporun aslını öğrenci gelişim dosyasına koyar, bir örneğini de öğrenciye veya velisine verir.
- i) Eğitim-öğretim kurumundaki seçmeli derslerin konulmasında çevre koşulları, okulun olanakları, öğretmen sayısı ve branşı da gözetenilerek yeni seçmeli derslere ilişkin araştırma yapar, bu derslerin zümre öğretmenlerince gerçekleştirilecek program çalışmalarında alanı ile ilgili görüşlerini bildirir.
- j) Okulda özel eğitim gerektiren öğrenci varsa veya kaynaştırma eğitimi sürdürülüyorsa, bu kapsamdaki öğrencilere ve ailelerine gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini rehberlik ve araştırma merkezinin iş birliğiyle verir.
- k) Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin öğrenci gelişim dosyalarını ve diğer gerekli kayıtları tutar, ilgili yazışmaları hazırlar ve istenen raporları düzenler.
- l) Okula bir alt öğrenim kademesinden veya nakil yoluyla gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını inceler, sınıf rehber öğretmeniyle iş birliği içinde değerlendirir.

- m) Gerektiğinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde kullanılacak ölçme araçları, doküman ve kaynakları hazırlama ve geliştirme çalışmalarına katılır.
- n) Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yöneltilmesi konusunda branş ve sınıf rehber öğretmenine bilgi verir ve iş birliği yapar.
- o) Ailelere, öğrencilere, sınıf rehber öğretmenlerine ve gerektiğinde diğer okul personeline yönelik hizmet alanına uygun toplantı, konferans ve panel gibi etkinlikler düzenler.
- p) Okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine ilişkin komisyonlara ve toplantılara katılır, gerekli bilgileri verir, görüşlerini belirtir.
- r) Orta öğretim kurumlarında Millî Eğitim Bakanlığı Orta öğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nin ilgili maddesinde belirtilen görevi yapar.
- s) Ders yılı sonunda bu alanda yapılan çalışmalarını değerlendirir, sonuçlarını ve gerekli bilgileri içeren bir rapor hazırlar.

2.3.6.1.5.Sınıf Rehber Öğretmenin Görevleri

“Öğrencilerin kendilerini gerçekleştirme çabalarının desteklenip zenginleştirilmesinde öğretmenlerin önemli rolü bulunmaktadır. Çünkü öğretmenler eğitim-öğretim yılları boyunca oldukça uzun sürelerde öğrencilerle beraber olup onları gözlemleme fırsatı elde etmektedirler. Ayrıca öğretmenler gerek sınıf içi gerekse sınıf dışı etkinlikler yoluyla öğrencilerine yardımcı olmaya çalışmaktadırlar” (İşmen Gazioğlu, 2008, s. 1).

“Okullardaki rehberlik hizmetlerinin bir kısmı, okulun rehberlik servisinde görevli uzmanların yönlendiriciliğinde, rehberlik konusunda bilgilendirilmiş branş öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Öğretmenlerin rehberlik hizmetlerindeki işlevselliği; bu hizmetlerin işlevine inanmaları, gönüllü olmaları,” öğrencilere ne tür bilgiler, nasıl ve ne kadar, nasıl ulaştırılabilir” sorularına yanıt verebilecek oranda eğitilmeleriyle artırılabilir” (Türküm, 2008, s. 77). Rehberliğin işlevleri ve hedef kitleleriyle ilgili bilgiler özetlenecek olursa rehberlik;

- Ruh sağlığı bozuk olan öğrenciyi iyileştirme süreci değildir.
- Öğrencilere gereksinim duyduğu bilgileri sağlayarak, ruh sağlıklarını koruyucu işlev üstlenir.

- Uygulamalarını yapmak için, psikolojik danışmada olduğu kadar özel bir eğitim almanın gerekmediği bir hizmettir.
- En kısa sürede, en çok kişiye ulaşılabilmesi nedeniyle eğitim ortamlarında, çoğunlukla büyük gruplara yönelik olarak gerçekleştirilir.
- Kişinin kendisi için en doğru kararı alabileceği ve uygulayabileceği inancına dayalı bir yardım türüdür.
- Bir uzmanın, diğerlerine bilgi aktarması biçimindeki tek yönlü bilgi akışından çok, uzmanla öğrenciler ve öğrenciler arası etkileşimi gerektiren etkinlikleri içerir.
- Öğrencilere bilgi aktarımından daha çok, bilgiye nasıl ulaşabileceklerini öğrenmelerine ortam yaratılmasıdır.

2.3.7.Öğretmenlerin Yapabilecekleri Rehberlik Hizmetleri

“Öğretmenler planlanmış rehberlik hizmetlerinin yerine getirilmesinde olduğu gibi, güncel sorunlara yönelik ek desteklerin de devreye girmesine aracılık edebilirler. Öğretmenlik salt mesleki bilgilerle yürütülemeyen kendine özgü bir meslektir. Öğretmenler mesleki bilgi ve becerilerinin yanı sıra yaşam deneyimlerini, meslekleri dışındaki alanlardaki bilgi birikimlerini işe koşarak, öğrencilerini koruma, gözetme gibi çok önemli görevler üstlenirler. Ancak, kimi zaman öylesi sorunlar oluşur ki bir öğretmen kendini ne derece yetiştirmiş olursa olsun, öğrencisine sorununun çözümünde yardımcı olamaz. Aksine kendi sınırlarını aşan konularda yardımcı olma çabası, gereken yardımın zamanında ve etkili biçimde alınmasını engelleyebilir, sonuç trajik olabilir” (Türküm, 2008, s. 87). Sınıf rehber öğretmeni, sorumluluğuna verilen bir sınıfta bulunan öğrencilerin rehberlik ve psikolojik danışma gereksinimlerinin karşılanmasında bir sınıf öğretmenine düşen görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Sınıf rehber öğretmeni rehberlik ve psikolojik danışma servisiyle işbirliği içerisinde çalışarak, yönetmeliğin 51. maddesinde sıralanan aşağıdaki görevleri yerine getirir:

- a) Okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı çerçevesinde sınıfın yıllık çalışmalarını plânlar ve bu plânlamanın bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine verir.*
- b) Rehberlik için ayrılan sürede sınıfa girer. Sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında eğitsel ve meslekî rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve*

psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütür.

c) Sınıfındaki öğrencilerin öğrenci gelişim dosyalarının tutulmasında, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle iş birliği yapar.

d) Sınıfa yeni gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile iş birliği içinde inceler, değerlendirir.

e) Çalışmalarda öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini korur.

f) Sınıfıyla ilgili çalışmalarını, ihtiyaç ve önerilerini belirten bir raporu ders yılı sonunda ilk hafta içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisine iletir.

g) Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yöneltilmeleri konusunda psikolojik danışmanla iş birliği yapar.

h) Okul müdürünün vereceği, hizmetle ilgili diğer görevleri yapar.

Öğrenciye yapılan profesyonel yardım sürecinde ve sonrasında, yaşadığı ortamlardan biri olarak, okul önemlidir.

2.3.8.Diğer Öğretmenler

Rehberlik hizmetleri yönetmeliğinin 52. Maddesinde diğer öğretmenlerin görevleri şöyle açıklanmaktadır:

- Sınıf rehber öğretmenliği görevi olmayan öğretmenler de gerektiğinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin plânlama ve eş güdümüyle çalışmalara yardımcı olurlar.
- Okul Müdürünün vereceği, rehberlikle ilgili görevleri yerine getirirler.

2.3.9.Öğretmende Bulunması Gereken Özellikler

Öğretmenin; mesleğini en iyi biçimde yerine getirmesi, öğrencilerine örnek oluşturarak onlar üzerinde olumlu etkiler yaratması ve öğrencileri toplumsal yaşama hazırlamak için kimi yeterliklere ve niteliklere sahip olması gerekmektedir. Çünkü istenen sonuçların elde edilmesi, nitelikli öğretmenlerin varlığına bağlıdır. Eğitim ve öğretimin bütün boyutlarıyla dinamik bir yapıya sahip olması, bu süreçte önemli bir rol üstlenen

öğretmenin görevinin ve bu görevin gerektirdiği niteliklerin sürekli sorgulanmasını ve geliştirilmesini gerektirmektedir.

Yönetmeliğin 13.maddesinde öğretmenin görevleri; “öğrencilere sağlıklı bir biçimde gelişmelerini sağlayabilmeleri için kendilerini tanıma, okula uyum, fiziksel gelişmeleri ile sınıf içi ve dışı etkinlikleri, başarı düzeyleri, öğrenme ve çalışma alışkanlıkları, ilgi ve yetenekleri ile meslek seçimi konularında rehberlik yapar. Öğretmen, başarı algısı ve motivasyonun, öğrenme ve çalışma alışkanlıklarının, meslek seçimine yönelik konularda öğrencilere yardım etmek üzere uygun kaynak ve yöntemlerin neler olduğunu bilir. Öğrencilerin çeşitli konulardaki (sosyal, psikolojik, cinsel, ekonomik vb.) sorunlarını dinler ve bunlara çözüm bulmaya çaba gösterir. Velilerle bu sorunlarla ilgili olarak görüşür ve çözüme yönelik iş birliği yapar. Öğrenciye okulda uygulanan kurallar ile ilgili disiplin sorunlarında yardımcı olur, ayrıca rehber öğretmenin yanı sıra diğer öğretmen ve yöneticilerle bu konuda işbirliği yapar” olarak tanımlanır(MEB, 2005). “İyi bir öğretmen, öğrencilerinin sağlıklı ve dengeli kişilik geliştirmelerinden sorumluluk duymalıdır. Bu nedenle öğretmen; öğrencileriyle iyi ilişkiler kurmalı, onların gereksinimlerini dikkate almalıdır. Öğretmenler, okullarında öğrenci kişilik hizmeti sunan kişiler ile iş birliği içinde çalışmalı ve onlara yardımcı olmayı kendilerine amaç edinmelidir” (Demirel, 2004, s. 179; Gürkan, 2001, s. 34).

2.3.9.1.Kendinin Farkında Olma

“Öğretmenin sahip olduğu kişisel nitelikler, çocukların kişilik gelişiminin yanı sıra onların okula ve derse yönelik tutumlarını etkilemektedir. Olumsuz kişilik özelliklerine sahip olan bir öğretmen, çocuğun bir dersten ya da tümüyle okuldan uzaklaşmasına ve akademik yönden başarısız olmasına neden olabilmektedir. Öğretmenin kişisel niteliklerinin çocuk üzerinde bu derece önemli etkilere sahip olmasına karşın bu niteliklerin eğitimle değiştirilmesi oldukça zordur. Çünkü bu niteliklerin büyük bir kısmı, öğretmenin kişiliğinden kaynaklanmaktadır” (Erden, 2005, s. 39). “Psikolojik danışmanlar, öncelikle değer yargılarının, duygularının farkında olmalı, zayıf ve gelişmiş özelliklerini bilmeli, kendilerini iyi tanıyarak bu bilgilerini hem kişisel yaşamlarında, hem de mesleki ilişkilerinde kullanmalıdırlar. Bir uzman ne kadar kendinden haberdarsa örneğin; komplekslerinin, zaaflarının ya da önyargılarının

danışma ilişkisine bulaşmasına ve danışanını etkilemesini o denli önleyebilir. Buna ek olarak kendisindeki olumlu özelliklerin de farkında olan bir psikolojik danışman yeri, zamanı ve dozu ayarlayarak, bunu danışma ilişkisinde besleyici bir güç olarak da kullanabilir. Aksi takdirde mesleki rollerini bilerek ya da farkında olmadan kötüye kullanmış olur” (Türküm, 2008, s. 82). Yaşar (2008, s. 181)’a göre “öğretmenlik, yasal olarak görev ve sorumlulukları belirlenmiş profesyonellik gerektiren bir uğraşı alanıdır. Öğretmenlerin, eğitim-öğretim etkinliklerini verimli bir biçimde yürütebilmeleri ve nitelikli insan gücünü yetiştirebilmeleri için belirlenen görev ve sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekmektedir. Aynı zamanda, öğretmenlerin toplumdaki konumları gereğince laik, demokratik, toplumsal ve evrensel değerleri benimsemiş; yaratıcı, yeniliklere açık ve uyum sağlayabilen, üretken, problem çözebilen, eleştiren, esnek düşünen bireyler olmaları gerekmektedir.”

2.3.9.2.İçtenlik

“İçtenlik; danışmanın danışanına karşı içten davranmasını içerir; danışmanın “özü sözü bir” olmasıdır. Bu terim; sözlerle duygu ve düşüncelerin tutarlı olmasıdır. Danışma sürecinde her zaman beklenen, arzulan, hedeflenenler gerçekleşmez. Zaman zaman oluşan aksaklıklar karşısında danışmanlar da hayal kırıklığı, kırgınlık, çaresizlik duyguları yaşayabilirler. İçtenlik, psikolojik danışmanların, mesleki kimlikleri içinde birer insan oldukları gerçeğini dikkate alan bir ilkedir. Örneğin; bir psikolojik danışman, öfkesini kontrol etme amacıyla psikolojik danışma yardımı almakta olan bir baba ile beşinci oturumlarında, danışanın bir önceki hafta aksi yönde kararları olmasına rağmen, okulöncesi çağıdaki çocuğunu yine dövmüş olduğunu öğrenir. Yaşadığı duygu, hayal kırıklığıdır. Bu duygusunu yok saymaya çalışarak, nazik, ilgili ve nötr bir durumda süreci sürdürmeye çalışması bir anlamda içtenlik ilkesiyle çelişir. Bu duygusunu uygun sözcüklerle danışanına aktarması yani söylemiyle duyguları arasında tutarlılık olması içten olduğunu yansıtmaktadır. Ancak bu, danışmana danışanını suçlama, yargılama, kınama hakkını vermek de değildir. Danışman, danışma ortamında yaşadığı duyguyu, teknik becerilerini de kullanarak danışana ileterek, onun gelişimine katkıda bulunur. Yani profesyonel ilişkide öncelik; danışanın gelişimidir, danışmanın kendini rahatlatması asla değildir. Bu beceri, danışmanın profesyonel kimliğinden gelir. Oysa

benzer bir olayda dinleyici konumundaki bir “dert ortağı”nın tepkisi farklı olabilecektir. Dinleyici, şiddet uygulamayı sürdüren babayı yargılayabilir, suçlayabilir, ona kızabilir veya ona acıyabilir ya da hak verebilir. Böylesi bir durumda göstereceği tepkinin terapötik etkisinin farkında bile olmayabilir ve kendini buna ayarlamak zorunda hissetmeyebilir. Oysa bir profesyonel; tüm bu faktörleri birlikte değerlendirerek danışıyla, profesyonel ilişkisini sürdüren kişidir” (Türküm, 2008, s. 82).

2.3.9.3. Empatik Anlayış

“Çağdaş insanın temel sorunlarından biri, belki de en önemlisi başkaları tarafından iyi anlaşılmanadır. Anlaşıldığını hisseden birey rahatlar, huzur duyar. Çağdaş dünyanın getirdiği iletişim sorunlarına, yalnızlığa ve yabancılaşmağa karşı en etkili yol insanların birbirlerini anlamaya çalışmalarıdır. Bunu sağlayan ise kişinin kendisini karşısındakinin yerine koyarak, onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak, yani empati kurarak anlamasıdır”(Dökmen, 2003, s. 138). “Empati; kişinin bir başkasının bakış açısıyla onun dünyasına geçici olarak bakması, onun duygu ve düşüncelerini anlaması ve ona iletmesi sürecidir. Bir kişiyle empati kurabilmek için şu aşamalardan geçilir: İlk olarak empati kurmaya niyetimizin olması gerekir, eğer böylesi bir istek duyulmuyorsa süreç kendiliğinden işlemez. Daha sonra, dikkatimizi yoğunlaştırmamız gerekir, böylece o insanla ilgili bilgi edinebiliriz. Ulaştığımız bilgileri zihnimizde işleyerek, karşımızdaki insana iletmemizle süreç tamamlanır. Empatik anlayış; kişinin kişilerarası iletişim kurarken empatik bir bakış açısı geliştirmeye çaba göstermesini yansıtır. Empati kurmak, çaba göstermeyi gerektirir. Empati kurarken, duygular ve düşünceler harekete geçer. Ancak kişi, nesnellliğini koruyarak, karşısındaki kişiyi anladığı ölçüde empati kurabilir. Aksi durumda, yani duygular baskın geldiğinde, olumlu ya da olumsuz duyguların yaşanması, bu duygulara dayalı olarak tepki verilmesi olasıdır. Kişi empati kurmaya çalışırken karşısındaki kişiye acıma duyguları hissediyorsa, empati yerine acıma duygularını içeren bir tepki geliştirecektir. Kimi zaman da kırgınlık, öfke duyguları yaşanır. Bu durumda da antipati tepkileri geliştirilebilmededir” (Türküm, 2008, s. 82). İkili ilişkilerde ve iletişimde anlayışın gelişmesi için de kişinin empati kurma becerisinin de gelişmiş olması gerekir. Bunu gerçekleştiren bir öğretmen, öğrencileriyle daha sağlıklı ve mutlu ilişkiler kurabilir.

“Karşımızdaki insanlara empatik tepki vermenin başlıca iki yolu vardır. Yüzümüzü ve bedenimizi kullanarak onu anladığımızı göstermek ve sözlü olarak onu anladığımızı ifade etmektir” (Dökmen, 2003, s. 138). “Empatik anlayışın günlük yaşamının neredeyse her kesiminde insanları birbirine yaklaştırma ve iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar kendileriyle empati kurulduğunda anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler. Diğer insanlar tarafından anlaşılma ve önemsenme insanı rahatlatır ve kendini iyi hissetmesini sağlar. Empatik beceri kişilerarası sağlıklı iletişim kurulmasında önemli bir role sahiptir” (Yüksel, 2004, s. 342). Türküm (2008, s. 83)’e göre “tepkiler antipati ya da acımaya kaydığı oranda, empatik anlayış geliştirmek zorlaşır. Bir profesyonelin yardım sürecinde, antipati ve acıma duygularından ola-bildiğince uzak durması, kendi değer yargılarından bağımsız olarak empatik bakış açısı geliştirmesi beklenir. Diğer mesleklerden kişiler gibi psikolojik danışmanların da bir insan olarak kendilerine özgü değerleri vardır. Örneğin; cinsel konularda oldukça tutucu bir psikolojik danışman, danışanın eşcinsel eğilimleri olduğunu öğrenir. Eğer, nesnelliğini (objektifliğini) sağlayamazsa duyguları yönünde hareket eder ve kendisinden profesyonel yardım almaya gelmiş olan bu kişiye yarardan çok zararı dokunur. Ancak geçici bir süre için, kendini karşısındaki insanın yerine koyarak, dünyaya onun penceresinden bakıp, tekrar nesnelliğine geri dönmek, yani empati kurmak, uygulaması, tanımlanmasından çok daha zor olan bir süreçtir. Empatik beceri, zaman içinde yaşantı zenginliğinin artmasıyla bu konudaki becerilerinin gelişimiyle güçlenir. Tatsız bir yaşantısını bizimle paylaşan birine, “Kendimi bir an senin yerine koydum da, ben bunları yaşamış olsam yapardım.” Gibi bir ifade kullanmak, empatik bir bakış açısı geliştirdiğimizi yansıtmamaktadır. Çünkü bu örnekte onu dinlerken, olaya onun bakış açısından bakmamakta, anlatılanlara kendi bakış açımızla ve kendi değer yargılarımızla yaklaşmaktayız.”

2.3.9.4.Saygı

“Okullarda eğitim ve öğretimin kalitesi artırmak öğretmenlerin öğrencileriyle kurdukları sağlıklı iletişimle mümkün olabilir. Öğretim için programlar, planlar yapılır; zaman ve emek harcanır. Amaca ulaşabilmek için bu yapıların etkili iletişimle desteklenmesi gerekir. Bu da öğrencileri anlamakla, onlarla empati kurmakla gerçekleşir. Öğretmenin

öğrencilerine yönelik geliştireceği empatik anlayış, empatik duyarlılık, öğrenciyle kurulacak iletişimin kalitesini arttıracak, çatışmaları en aza indirecektir. Gerek ülkemizde ve gerekse yurtdışında yapılan araştırmalar göstermektedir ki, empati, gündelik yaşamda kişilerarası etkileşimin çok önemli bir unsurudur, ancak insanlar, empati kurmak için genellikle gerektiği kadar gayret göstermezler” (Dökmen, 2003, s. 138). “Saygı, kişilerarası ilişkilerinde öncelikle aranan koşullardan biridir. Psikolojik danışma ilişkisinde de olmazsa olmaz nitelikte bir diğer kavramdır. Saygı soyut bir kavramdır. Somutlaştırılmaya çalışılırken, genellikle gözlenen davranışlarla betimlenir. Ancak, bu betimlemeler sırasında, saygı duymayla saygılı davranmanın, birbirine karışması riski artmaktadır. Örneğin; bir büyüğü geldiği zaman, genç olanın ayağa kalkıp ona yer vermesi bizim kültürümüzde saygılı davranmanın bir örneğidir. Genç, bu eylem sırasında gelen kişiye ilişkin olumlu ya da olumsuz herhangi bir duygu hissetmiyor olabilir ya da çok olumsuz duygular hissetmesine karşın, yargılanmak, ayıplanmak, suçlanmak istemediği ya da geleneğe aykırı hareket etmek istemediği için bu davranışı sergiliyor olabilir. Oysa saygı duyma kişilerde kendilerinden beklenen roller ve tavırlardan bağımsız olarak gelişir. Kişiler arasında pozisyon, mevki, statü farkı olması gerekmez. Bir kişi kendisinden çok daha genç ya da daha aşağıda statüde olan birine de saygı duyabilir” (Türküm, 2008, s. 83).

“Profesyonel ilişkide saygı, yaşamdakine benzer biçimde gelişir. Ancak profesyonel ilişkide saygılı davranma büyük ölçüde danışan ve danışmanın içinde yaşadıkları kültürün kalıplarına göre oluşur. Kuşkusuz bu uygar ilişkilerin kurulabilmesi için ön koşuldur. Ancak saygının profesyonel ilişkide yapılması psikolojik danışmanın, profesyonel ilişkiyi yapılandırması, üslubu ve davranışlarıyla model olmasıyla oluşur. Eğer kişinin önyargıları “zenginse” ve hoşgörü düzeyi düşükse saygının gereğini ne kadar vurgularsa vurgulasın, bu ilkeyi davranışlarına dökemez, bu durumda terapötik ilişki yaratılamadığı için, yardım ilişkisi de kurulamamış olur. Bu nedenle içselleştirilmiş saygı, profesyonel ilişki için temel taşlardan biridir” (Türküm, 2008, s. 83). “Öğretmen-öğrenci arasındaki ilişki; açıklık, önemsemek, birbirine gereksinim duyma, gereksinimlerini karşılıklı olarak giderebilme özelliklerini içerirse, iyi bir öğretmen-öğrenci ilişkisi kurulmuş olur” (Gordon, 2000, s. 21). “21.yüzyılda yaşanan değişme ve gelişmelere paralel olarak eğitim sisteminden eleştirel ve yaratıcı düşünme, sorun çözme, empati, işbirliği, iletişim gibi becerileri gelişmiş, sevgi, saygı, dürüstlük,

hoşgörü, çalışkanlık gibi değerlere sahip çeşitli bilgilerle donanmış bireyler yetiştirilmesi beklenmektedir. Eğitimin bir iletişim süreci olduğu düşünülürse eğitimcinin empati becerisinin yüksek olması beklenir. Empatik beceriye sahip olan bir eğitimci, çocuk ve gençlerin özel dünyasına girerek onları daha iyi anlayabilir ve onlara yardımcı olabilir.”

2.3.9.5.Öğretmenin Kişiliği

“Yapılan kimi araştırmalardan elde edilen bulgular, öğretmenin kişiliğinin sınıfta en önemli değişken olduğunu ortaya koymuştur. Kişilik bakımından yeterli olan bir öğretmen, çocukları olumlu yönde etkilerken kişilik bakımından yetersiz olan bir öğretmen ise çocukları okuldan, öğretmenden ve öğrenmeden soğutmaktadır” (Gürkan, 2001, s. 31). “Öğretmenin kişiliği üzerine yapılan araştırmalarda kabul edilen genel olgu, etkili bir öğretmenin kişisel niteliklerinin kültür ve değerlerindeki tüm nitelikleri içermesidir” (Sünbül, 2003, s. 247).

İyi bir eğitim genci;

- 1- Özgür,
- 2- Belli bir dünya görüşüne sahip,
- 3- Sosyal yapıyı tanıyan,
- 4- Yenilikçi ve atılgıncı bir birey olarak hayata hazırlayabilmelidir.

2.3.10.Rehberlik Etkinlikleri

“Kısaca Rehberlik dediğimiz bu etkinlikler öğrenme ve öğrenenin bir bütün olarak gelişmesine yönelik bir takım eğitsel, psikolojik ve sosyolojik hizmetlerden oluşur. Çağımızın belirgin özelliklerinden birisi, gelişmekte olan kuşağa, yetişkinler tarafından yapılan yardımların amacının, bireylerin birer bütün olarak gelişmelerini, mutlu ve topluma yararlı bir biçimde yetişmelerini sağlama olarak belirlenmesidir. Bunun içindir ki okuldaki eğitim ve öğretim uygulamalarının bu amaç çerçevesinde öğrenenlerin birer bütün olarak gelişmelerine yönelmesi gerekmektedir. Bu yöneliş, yeni ve çağdaş okul

düzeninde, eski okuldaki öğretim ve yönetim öge ve örgütlerine Rehberlik adı altında bir üçüncü öge ve örgüt eklemiştir. Rehberlik, eğitim sistem ve işlerine, öğretim, yönetim gibi iki temel öge ve örgütün başarısızlığından, yetersizliğinden dolayı girmemiştir” (Özoğlu, 2007, s. 1). Türküm (2008, s. 77)’e göre, “rehberlik de profesyonel biçimde işleyen bir yardım etme süreci ve işlemidir. Sunulan bu hizmetle bireylere, kendilerini geliştirmeleri, sağlıklı ve üretken olmaları gibi hedeflere ulaşmalarında yardımcı olunur. Rehberlik; bireylerin kendileri için sağlıklı ve işlevsel olan hedefleri belirlemelerine, bu hedeflere ulaşma olanaklarını ve kaynaklarını bulmalarına, onları bilgilendirerek yardım etmektir. Rehberlik, kişinin kendisi ve çevresiyle ilgili bilgileri toplamaya aracılık eden bir işleve sahiptir. Rehberlik hizmetleri; kişisel özelliklerin yanında, kişinin içinde bulunduğu ya da bulunmak istediği çevreye ilişkin bilgilerin toplanmasına, gereksinim duyan kişilere ulaştırılmasına ortam yaratır. İşlevleri eğitim, sağlık, endüstri vb. gibi çok çeşitli alanları kapsamaktadır. Bir alanın içinde bile çok çeşitli konulara göre çeşitlenme kapasitesine sahiptir. Örneğin; eğitim alanında üniversite sınavına hazırlanan öğrencilere yönelik olarak, meslekleri, mesleklerin gerektirdiği özellikleri tanıtan bir mesleki rehberlik programı geliştirilebilir. Aynı alanda, hatta aynı hedef kitlenin anne ve babaları için, aile içinde, demokratik ortam yaratma, etkili iletişim kurma ilkelerini içeren bir anne baba eğitimi programı da hazırlanabilir.”

“Gelişim ve eğitim hayat boyu devam eden bir süreçtir. Bu süreçte birey, ilgi yetenek, kişilik gibi özelliklerini tanıyarak kendini gerçekleştirme çabası içerisine girmektedir” (İşmen Gazioğlu, 2008, s. 1). “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Etkinliklerinin okula girmesini, okulun ve öğrenenlerin tüm psikolojik, sosyolojik ve eğitsel sorunlarının çözümünü, davranış bozukluklarının sağaltımını sağlama gibi bir anlayış ile değerlendirmemekteyiz. Bir diğer deyişle, Rehberlik etkinliklerinin okula girmesi ile okulda bütün sorunların, problemlerin sona ermesi, ortadan kalkması gibi bir bekleyiş gerçekçi bir yaklaşım değildir. Rehberlik ve onun ayrılmaz bir tamamlayıcısı olan Psikolojik Danışma bilimsel terimler olarak; eğitimde ve psikolojide, birey veya bireyler için belirli bir işi belirli bir beceri ile yapmak, onlar için yerine getirmek anlamından çok *bireyi tanımak, onu kendisine tanıtmak* ve genel olarak *bireyin gelişmesine yardım etmek* anlamını içermektedir” (Özoğlu, 2007, s. 1). “Bireyin hayatında başarılı ve mutlu

olabilmesi için bazı niteliklere sahip olması gerektiğini, rehberliğin amacının da bireyin bu nitelikleri kazanmasına yardım etmek olduğunu belirten” Erkan (2003, s. 16), “bu nitelikleri; verimli çalışma, sınava hazırlanma, zamanı iyi kullanabilme, etkili karar verme, problem çözüme, plan yapma becerileri, kendini tanıma ve kabul, etkili iletişim meslekleri tanıma, kendi yetenek, ilgi ve kişilik özellikleri ile öğrenme konuları ve meslekler arasında bağ kurabilme, öğrenme ve çalışmaya yönelik olumlu tutumlar, toplum hayatına uyum sağlayabilme ve katkıda bulunmak için gerekli sorumluluk, başkalarına saygı ve yardımlaşma gibi değerler şeklinde sıralamaktadır” (MEB 2007, s. 1).

2.3.10.1. Bireyi Tanıma Çalışmaları

“Bireyler hakkında bilgi toplanabilecek yönler genel olarak kimliğe, fiziksel özelliklere, sağlık durumuna, zihinsel özelliklere, başarı durumuna, ilgilere, benlik algısına, sosyal uyuma, aileye, geleceğe ilişkin beklentilere ve diğer kişilik özelliklerine ilişkin bilgiler biçiminde gruplandırılabilir” (Ceyhan, 2008, s. 68). Bireyi Tanıma çalışmaları yönetmeliğin (MEB, 2001) 10. maddesinde ifade edilmektedir. “Eğitsel, meslekî ve bireysel rehberlik hizmetlerinin sistemli, sağlıklı ve öğrencinin özellik ve gereksinimlerine uygun şekilde verilebilmesi için bireyi tanıma çalışmaları yürütülür.” Bu çalışmalarda aşağıdaki konulara dikkat edilir:

- a. *Öğrencinin yetenek, ilgi, istek, meslekî değer, başarı gibi bireysel özellikleri ile sosyal, kültürel özellikleri olabildiğince çok boyutlu olarak ele alınır.*
- b. *Bilgilerin toplanmasında, değerlendirilmesinde ve kullanılmasında bilimsel standartlara uyulur.*
- c. *Bu çalışmalarda uygulanan ölçme aracı, yöntem ve tekniklerin kullanılması bir amaç değil araçtır.*
- d. *Bireyi tanıma çalışmalarında temel amaç; öğrencinin kendini tanımasıdır. Öğrenci hakkında elde edilen bilgiler, onun gelişimini desteklemek için kullanılır.*
- e. *Bireyi tanıma çalışmaları bir süreç dahilinde yürütülür.*
- f. *Elde edilen bilgiler bütünleştirilerek değerlendirilir.*

“Bireyleri tanımada temel ilkeler bireyi tanıma sürecinde etkili hizmetlerin sunulmasında belirli ilkeler doğrultusunda hareket edilmelidir. Bireyi tanıma çerçevesinde elde edilen bilgilerin, bireylerin kendileriyle paylaşılması gerekir. Bireyler, sahip oldukları çok çeşitli özellikleriyle ve bir bütün olarak her sınıf ve yaş düzeyinde sürekli olarak tanımaya çalışılmalıdır. Öğrenciyi tanıma çalışmaları tüm öğrencileri kapsamlı ve yakın çevresinde bulunan anne baba, öğretmenler ve yöneticilerin bu süreçte etkin rol almaları, işbirliği içerisinde hareket etmeleri gereklidir. Bireylere ilişkin bilgiler, birden çok ölçümle toplanarak, geçerli ve güvenilir olmalıdır. Bireyi tanıma teknikleri, etik ilkeler doğrultusunda uygulanmalı, uygulamada objektif davranılmak, uygulama sonuçları yansız bir biçimde yorumlanmak ve değerlendirilmelidir. Elde edilen bilgilerin özel ve gizli olanları bireyin kendisiyle diğer bilgilerinse kendisinin yanında anne baba, öğretmen ve yöneticileriyle paylaşılmasına gerekli özen gösterilmelidir” (Ceyhan, 2008, s. 68). “Öğretmen, bireysel farklılıkların, içsel ve dışsal motivasyonun, çalışma ve öğrenme alışkanlıklarının, kalıcı ve anlamlı öğrenmede önemli olduğunu bilir. Buna uygun öğrenme deneyimleri oluşturmak için çaba gösterir. Bu çerçevede öğretmen aşağıdaki Yeterlikleri gösterir” (MEB, 2005, 7.madde):

- 1) “Öğrencilerin fiziksel özelliklerini tanıma,
- 2) Öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerini tanıma,
- 3) Öğrencilerin grup ilişkilerini tanıma,
- 4) Öğrencilerin zihinsel özelliklerini tanıma,
- 5) Öğrencilerin duygusal özelliklerini tanıma,
- 6) Öğrencilerin psiko-motor özelliklerini tanıma,
- 7) Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini belirleme,
- 8) Öğrencilerin öğrenme stilini tanıma,
- 9) Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini gözleme,
- 10) Öğrenciyi tanımada ilgililerle iş birliği yapma.”

2.3.10.2.Bireyleri Tanımak İçin Kullanılabilecek Tanıma Teknikleri

“Bireyi tanımak için çeşitli ölçme araçları bulunmaktadır. Bu ölçme araçları bireyi tanıma teknikleri olarak adlandırılmakta olup, bu tekniklerle farklı yollarla birey hakkında bilgiler toplamaktadır. Bireyi tanıma teknikleri çeşitlilikleri nedeniyle dikkate alınan ölçütlere göre farklı biçimlerde sınıflandırılmaktadır. Bireyi tanıma teknikleri genel olarak, testler ve test dışı teknikler olmak üzere, iki temel gruba ayrılmaktadır. Testler, maksimum yeterlilik ve tipik davranış testlerine; test dışı tekniklerse gözlem ve gözleme dayalı teknikler, sosyometrik teknikler, kendini ifade etmeye dayalı teknikler, drama ve oyun teknikleri ve kullanılan diğer teknikler şeklinde genel olarak gruplandırılabilir. Bireylere ilişkin bilgiler farklı yollarla toplanabileceğinden, bireyi tanımda amaca ve ihtiyaca uygun teknikler seçilerek geçerli ve güvenilir bilgiler elde edilebilmektedir” (Ceyhan, 2008, s. 68).

2.3.10.3.Grup Rehberliği

Grup Rehberliği Etkinlikleri Yönetmeliğın (MEB, 2001) 11. maddesinde şöyle açıklanmaktadır. “Eğitsel ve mesleki rehberlik ile öğrencilerin bireysel ve sosyal gelişimlerine yönelik olarak grupla rehberlik etkinlikleri düzenlenir. Bu etkinlikler; öğrencilerin gelişimsel gereksinimlerini de karşılayacak şekilde bilimsel standartlara uygun olarak programlanır, uygulanır, değerlendirilir ve geliştirilir. Grup rehberlik etkinliklerinden, bilgi verme gibi, uygulanması özel uzmanlık gerektirmeyenler, rehberlik saatlerinde sınıf rehber öğretmenlerince uygulanabilir. Söz konusu etkinliklerden uygulanması, alanında teknik beceri ve uzmanlık gerektirenler İse psikolojik danışmanlar tarafından uygulanır.”

“Rehberlikte bilgi verme hizmetleri “bireysel” olarak sunulabileceği gibi, daha çok bir grup, bir sınıf ya da okulun tümüne yönelik olarak sunulabilir, Bilgi verme hizmetlerinde “grup rehberliği” en çok kullanılan, en etkili görülen yöntemdir, Pek çoğunuza tanıdık gelecek grup rehberliği aktiviteleri; sınıf içi rehberlik uygulamaları, kariyer günleri, meslek tanıtımları, oryantasyon günleri gibi uygulamalardır” (Akday ve İkiz, 2007, s. 30). “Grup rehberliği, aynı zamanda problem önleyici olmak üzere de

organize edilebilir, Öğrencilerin uygun planlar yapmaları ve yaşam kararları almalarına yardımcı olacak eğitsel, mesleki, kişisel ya da sosyal bilgiler sunmayı içerir. Grup rehberliği, yapılacak çalışmanın özelliklerine göre küçük ya da büyük gruplarda yapılmaktadır, Ancak küçük gruplarda yapılan çalışmalar, etkileşim ağı yoğunlaştığı için daha etkili olmaktadır. Grup rehberliğiyle ilgili çalışmalar incelendiğinde; grup rehberliğinin kısa süreli, bir oturumluk olabildiği gibi, uzun süreli ve birden fazla oturum olarak da yapıldığı görülmektedir. Grup rehberliği çalışmaları, bilgi vermenin daha yoğun olduğu durumlardaki gibi, konunun özelliğine ve öğretmenlerin yeterliliğine göre ve gerekli ilkelere uymak koşuluyla sınıf öğretmenleri tarafından da yürütülebilir. Ancak bu hizmetleri öğretimdeki “bilgi verme” etkinliklerinden ayıran nokta; hizmetin amacı ve ilkeleridir, Grup rehberliğiyle bilgi verme hizmetlerinin amacı; öğrencinin gelişim ve uyumu açısından gerekli bilgi ve beceri kazandırmaktır. Bu hizmetleri uygularken ikinci ünite de incelediğiniz “Rehberliğin İlkeleri”ne uyulması gereklidir” (Yeşilyaprak, 2008, s. 109). Grup rehberliği hizmetleri yapılırken, grup içindeki her bireye ulaşılması hedeflenir, Etkileşime önem verilir, öğrenci ile empati kurulması gereklidir.

2.3.11.Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetlerinin Önemi ve Gerekçesi

“Ortaöğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin önemi ve gerekçesi, bu yaşlardaki öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçları karşılamada okuldan beklenen işlevlere dayanır. Bilindiği gibi gençlik dönemi oldukça değişken, kontrolü zor, önkestirimi güç bir dönemdir. Gençlik dönemi kendi içinde “erinlik, ergenlik, gençlik” gibi aşamalarıyla 12 yaşından 24 yaşına kadar geçen, uzun bir dönemi kapsar. Lise yılları daha çok ergenlik dönemi kapsamında düşünülebilir. Bu dönem ergenin kendini aradığı, değerler oluşturarak kimliğini belirlemeye çalıştığı bir dönemdir. Bu yüzden, oldukça bunalımlı geçen bu dönemin sağlıklı aşılabilmesi, eğitimde gence yönelik psikolojik hizmetleri zorunlu hale getirir” (Yeşilyaprak, 2008, s. 159). Ergenlik döneminde tutumlardaki değişimler, bir meslek seçme, bir yaşam felsefesi oluşturma gibi amaçlar, bu dönemde ergende belirsizliklerle ve kararsızlıklarla dolu bir süreç yaşatır.

“Gerek bu sorunlar, gerek gençteki merak ve değişim arzusu onu içki, sigara, uyuşturucu gibi madde bağımlılığı yaratabilecek alışkanlıklara itebilir. Macera tutkusu ve kötü alışkanlıklar onu suça teşvik edebilir. Ya da genç, kimlik arayışı ve bir gruba ait olma gereksinimiyle çeşitli ideolojik grupların etkisinde kalabilir. Sağlıklı değerlendirme yapamadığı durumlarda gençlik enerji ve heyecanını, olumsuz hedeflere yöneltebilir. Genç, şiddet ve teröre yönelik grupların etkisine de girebilir. Bütün bu durumlar, eğitimde gencin kendini rahat ifade edebileceği, güvendiği ve yakın hissettiği yetişkinlerle sağlıklı ilişkilere girebileceği demokratik bir ortam gerektirir. Ancak rehberlik anlayışının var olduğu ve gence çeşitli yardım hizmetlerinin sunulduğu bir ortam, bu süreci sağlıklı bir şekilde yaşamasına yardımcı olabilir. Lise yılları, eğitsel ve mesleki hedefler belirleyerek, bu hedeflere ulaşmak için planların yapıldığı bir dönemdir. Genç, bu hedeflere ulaşmak için, gerçekçi planlar yapmak, sistemli çalışmak ve özdisiplin geliştirmek zorundadır. Lise yılları, ilgilerin, yeteneklerin daha belirgin ve kararlı hale geldiği bir dönemdir. Gençten, kendini gerçekçi bir biçimde tanıyıp algılayarak, özellikleri konusunda bilinçlenmesi, çeşitli iş, meslek seçeneklerini inceleyerek uygun seçimler yapması beklenir. Ortaöğretimin sonunda, gencin bir sonraki aşamaya yönlendirilmesi için, onun bireysel özellikleri, koşulları, kapasite ve sınırlılıklarının çok iyi değerlendirilmesi gerekir. Sistemli ve yeterli tanıma çalışmaları da bu yıllarda önemle sürdürülmelidir” (Yeşilyaprak, 2007).

2.3.11.1.Ortaöğretimde Rehberlik Hizmetlerinin Özellikleri

“Ortaöğretimde rehberlik hizmetleri planlanırken öncelikle bu kurumların yapı ve işleyişine özgü nitelikler dikkate alınmalıdır. Öğrencilerin 15-18 yaşları arasındaki dönemi geçirdikleri bu kurumlar, ilköğretime göre, genellikle daha büyük, daha karmaşık ve öğrenciler daha heterojendir. Rehberlik etkinliklerinde, bu durum dikkate alınarak, farklı grupların özelliklerine göre ihtiyaçlarını karşılayabilecek programlar geliştirilmelidir” (Yeşilyaprak, 2008, s. 159). Ortaöğretim kurumlarında öğretmenler akademik özellikler yönünden çeşitlilik gösterir. Ders konularına, branşlara göre uzmanlaşan, özel alan öğretmenliği esastır. Öğrenciler, farklı derslerde farklı öğretmenlerle etkileşime girerler. Öğretmenlerinin değişik yaklaşımlarıyla, farklı

yöntem ve teknikleriyle karşılaşır. Çeşitli alanlarda uzmanlaşmış öğretmenler, rehberlik hizmetlerinde öğrencilerinin eğitsel, mesleki, kişisel ve sosyal gelişimleri için zengin kaynak sağlayabilir.

Etkinlikler planlanırken öğrenciyi aktif bir katılımcı ve problem çözebilen bir birey hâline getiren, öğrenci merkezli yaklaşım temel alınmıştır. Buna göre, öğrenciler öğretilen birey değil araştıran, sorgulayan, öğrenen, kendi iç kontrolünü sağlayan, sorumluluklarını üstlenen bireyler olarak görülmektedir (MEB, 2011, s. 3). “Ortaöğretim programları konu ağırlıklıdır. Öğrencinin öğrenim başarısına, notlarına, ödevlerine, standart testlerden aldığı puanlara önem verilir. Ancak, öğrencinin gelişim ve sosyalleşmesine, uyum ve ruh sağlığına önem verilmesi için rehberlik etkinlikleri öğretim programıyla bütünleştirilmelidir. Liselerde, rehberlik hizmetlerinde öğrenciyi tanıma, onun gelişim ve uyumuna yardımcı olma sorumluluğu, ilköğretimdeki gibi sınıf öğretmeniyle sınırlı değildir. Bu amaçlara ulaşmada öğretmenlerin tümünün katıldığı sistemli planlamalara ve işbirliğine gereksinim vardır. Ergenlerde bir grup içinde olma, akran desteği, diğer dönemlere kıyasla daha fazladır. Birliktelik ruhu; okul spor takımı, spor müsabakaları, taraftarlık olgusu gibi durumlar ve proje çalışmaları, işbirliği grupları, araştırma ve inceleme kümeleri gibi uygulamalar da geliştirilebilir. Bütün bu etkinlikler öğrencilerin sosyal becerileriyle tutumlarının gelişmesinde, onların okulu benimsemelerinde, giderek öğrenim başarılarında da olumlu etkiler yapar” (Yeşilyaprak, 2008, s. 159). Ortaöğretimdeki rehberlik uygulamalarında, grup etkinlikleri kadar, bireysel yaklaşım ve teknikler de ağırlık kazanır. Çünkü; bu dönemde ergen, bir birey olarak önemsenmek ve kabul edilmek gereksinimini daha yoğun hisseder. Bir yetişkinle yaklaşma “özel bir ilişki” geliştirme onun için önemlidir. Bu yüzden ortaöğretim kurumlarında okul psikolojik danışmanlarına daha yoğun gereksinim vardır.

“Okul yöneticisi, okulda en etkili ve sorumlu kişidir. Bütün kararlar, kurallar ve uygulamalar onun onayından geçer. Okul ortamının atmosferini, iklimini rehberlik hizmetlerinin başarısını, okul müdürünün yaklaşımı etkiler. Ortaöğretimde rehberlik hizmetlerinde yine “gelişimsel yaklaşım” esastır. Ergenin içinde bulunduğu döneme özgü kişisel, eğitsel ve mesleki gelişim görevlerini başarmasını destekleyecek fırsatların sağlanması ve sağlıklı gelişime uygun ortam yaratılması amaçlanır. Bunun yanı sıra

düzeltilici hizmetler, krize müdahale, problem çözümü gibi kısa süreli yardım çalışmalarına da yer verilir. Bu dönemde yapılan rehberlik çalışmalarında ailesiyle işbirliği yine önemlidir. Genç kararlarını uygulamada aile desteğine gereksinim duyar. Ayrıca, çevredeki çeşitli kurum ve kuruluşlarla (eğitim, sağlık, meslek kurum ve kuruluşları...) iletişim kurmak, çeşitli konularda bunlardan yardım ve destek almak gerekebilir. Elbette her okulda en az bir psikolojik danışman bulunması arzu edilir. Eğer bu yoksa, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerindeki alan uzmanlarından yararlanılmalıdır” (Yeşilyaprak, 2008, s. 159).

2.3.12.Rehberlik Anlayışı

“Öğretmenlerin niteliklerini kişisel nitelikler ve mesleki nitelikler olmak üzere iki ana başlık altında toplamak olanaklıdır. Öğretmenin sahip olduğu kişisel nitelikler, çocukların kişilik gelişiminin yanı sıra onların okula ve derse yönelik tutumlarını etkilemektedir. Olumsuz kişilik özelliklerine sahip olan bir öğretmen, çocuğun bir dersten ya da tümüyle okuldan uzaklaşmasına ve akademik yönden başarısız olmasına neden olabilmektedir. Öğretmenin kişisel niteliklerinin çocuk üzerinde bu derece önemli etkilere sahip olmasına karşın bu niteliklerin eğitimle değiştirilmesi oldukça zordur. Çünkü bu niteliklerin büyük bir kısmı, öğretmenin kişiliğinden kaynaklanmaktadır” (Yaşar, 2008, s. 193). Takım halinde çalışmanın doğal bir sonucu olarak, Türkiye’de rehberlikle ilgili tüm personelin takım olarak, öncelikle rehberlik ilke ve kavramlarıyla ilgili ortak ve yeterli bir rehberlik anlayışına sahip olmaları, rehberlik uygulamalarına ilişkin bir deneyim kazanmaları gerekli görülmektedir. Hatta rehberlik personelinin, ortak ve yeterli bir rehberlik anlayışının temel ilkelerini paylaşmaları, okul rehberlik programının temel taşı olarak kabul edilmektedir. Bu ilkeler tüm psikolojik danışma ve rehberlik alanı için geçerli ve önemli ilkelere sahiptir. Çeşitli araştırmacıların ortak olarak vurguladıkları bu ilkeler aşağıda sunularak kısaca açıklanmıştır:

1.Rehberliğin temelinde, insan hak ve sorumluluklarıyla yakından ilgili, demokratik ve insancı bir anlayış vardır: “Rehberlik hizmetleri, genel olarak, demokratik toplumun değerlerinden ve bireylerin ihtiyaçlarından doğmuştur. Demokratik toplumlar, temel insan hak ve özgürlüklerine sahip toplumlardır. Bu temel

insan hak ve özgürlükleri, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde ifade edilmiştir. Bu bildirgeye göre insanlar arasında dil, din, ırk, renk, cinsiyet v.b. ayırımı yapmak suç kabul edilmiştir. Her insanın dünyaya eşit doğduğu ve eşit haklara sahip olduğu vurgulanmaktadır. Böylece her türlü ayırmacılığa karşı çıkmaktadır. Demokratik ve insancı anlayışa göre, her birey diğerlerinden derece farkıyla da olsa farklıdır. Her birey kendine özgüdür, biriciktir. Her birey başkalarından olan farklılıklarıyla değerlidir. Başka deyişle, başkalarından farklı olmak dezavantaj değil, avantajdır. İşte, rehberlikte demokratik ve insancı anlayış, değerli bir varlık olan bireyin özerk olduğunu, kendi kendini yönetme gücüne, hakkına ve sorumluluğuna sahip olduğunu, kendisi için seçimler yapma ve kararlar verme hakkına sahip olduğunu kabul eder” (Yıldırım, 2008, s. 34). Öyleyse bireyin, özgürce kendi kararını yine kendisinin vermesine, verdiği kararların sorumluluğunu üstlenmesine ve bir bütün olarak gelişmesine fırsat verilmelidir. O halde, eğitimde rehberlik hizmetleri, demokratik ve insancı bir anlayışa sahip, temel insan hak ve özgürlüklerine saygılı, her türlü ayırmacılığa karşı bireyler tarafından, yine demokratik ve insancı bir ortamda gereği gibi sunulabilir.

2.Rehberlik anlayışı, her türlü çalışmasıyla öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışını öngörür: Eğitim sürecinde her öğrencinin kendine özgü olduğu, bireysel farklılıklar gösterdiği kabul edilmekte ve öğrenci merkezli bir öğrenme ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda eğitim sistemi içindeki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin, eğitim sürecinin önemli ve ayrılmaz bir boyutunu oluşturduğu kabul edilmektedir (MEB, 2006). “Günümüz eğitim anlayışında her öğrencinin kendine özgü bir varlık olduğu, bireysel farklılıklar gösterdiği kabul edilmekte ve öğrenci merkezli bir eğitim öğretim ortamı oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla PDR hizmetlerinin de eğitim sürecinin tamamlayıcı ve destekleyici bir yanını oluşturduğu ve eğitimin işini kolaylaştırıcı bir rol üstlenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Okulda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, öğrencinin kendini daha iyi tanıması, özelliklerin farkında olması, kendisine açık olan fırsatları ve seçenekleri tanıması, kendisi için gerçekçi kararlar alabilmesi, potansiyellerini geliştirebilmesi, karşılaştığı engel ve sorunlara karşı uygun baş etme becerileri gösterebilmesi ve çevresine dengeli bir uyum yapabilmesi için yürütülen psikolojik yardım hizmetleridir”(Güven, 2005, s.64).

3.Rehberlik yardımının esası, öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri, kendilerini tanımaları ve sorunlarına uygun çözüm yollar bulmada kendi kendine yeter duruma gelmelerine yardım etmektir: “Bireyin gelişimine ve uyumuna yardımcı olarak kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunmak rehberliğin en genel amacıdır. Kendini gerçekleştirme, bireyin kendine güvenerek, kendi yaşantılarını kabul ederek potansiyelini tam verimle kullanabilmesi ve karşı karşıya olduğu gerçekliğin, tüm yönlerine uyum sağlamasını ifade etmektedir” (Şahin, 2008, s.11). Güven (2005)’e göre “PDR hizmetleri, bireyin kendini daha iyi tanıması, özelliklerinin farkında olması, kendisine açık olan fırsatları ve seçenekleri tanıması, kendisi için gerçekçi kararlar alabilmesi,potansiyellerini geliştirebilmesi, karşılaştığı engel ve sorunlara karşı uygun baş etme becerileri gösterebilmesi ve çevresine dengeli bir uyum yapabilmesi için yürütülen psikolojik yardım hizmetleri” olarak tanımlanabilir. Bireyler kendilerini çeşitli yönleriyle tanımak, kendisindeki gücü anlamak, seçenekleri görmek, çevre olanaklarını tanımak ve değerlendirmek gibi konularda yardıma ihtiyaç duyarlar. İşte rehberlik, bireye bu yönde yardım ederek, bireyin kendine yeter duruma gelmesini, ona kendi ayakları üstünde durabilecek güce sahip olduğunu göstermeyi amaçlamaktadır.

4.Rehberlik, öğrencilerin bir bütün olarak gelişmelerine ve kendini gerçekleştirmelerine yardım etmelidir: “Rehberlik öğrencinin akademik, duygusal, sosyal, bilişsel, fiziksel, cinsel, bilimsel v.b. yönden bir bütün olarak gelişmesine yardım etmeli ve bu yardım sürekli olmalıdır. Bireyin gelişimine ve uyumuna yardımcı olarak kendini gerçekleştirmesine katkıda bulunmak rehberliğin en genel amacıdır. “Kendini gerçekleştirme, bireyin kendine güvenerek, kendi yaşantılarını kabul ederek potansiyelini tam verimle kullanabilmesi ve karşı karşıya olduğu gerçekliğin, tüm yönlerine uyum sağlamasını ifade etmektedir “(Şahin, 2008, s. 11). “Çağımızdaki hızlı değişimler sonucu toplumsal yapı değişmiş ve bu değişimin ortaya çıkardığı durumlar, bireyin gelişim görevleri ve bunlara ilişkin bireysel sorunlar; okullarda psikolojik yardım hizmetlerini kapsayan öğrenci kişilik hizmetlerini zorunlu kılmıştır. Öğrencinin eğitim ortamını geliştirmek, tamamlamak, olanakları sağlamak ve öğrencinin gelişimi için var olan engelleri kaldırmak ve en üst düzeyde bireyin genel gelişimini bütünüyle sağlamak amaçlanmaktadır” (Özgüven, 2000, s.4).

5.Rehberlik uygulamalarında öğrenciyle ilgili herkesin ortak anlayış ve işbirliği içinde olması gerekir: “Rehberlik hizmetlerinin başarıya ulaşabilmesi için öğrenciler kadar öğretmenler, okul yönetimi, veliler ve yakın çevrenin de desteğine gereksinim vardır. Bu kişi ya da kurumların desteği olmaksızın rehberlik hizmetlerinin tek başına başarılı olması beklenemez” (Girgin, 2005, s.16). Öyleyse rehberlikle ilgili olan bu kimselerin, rehberlik konusunda ortak bir anlayışa sahip olmaları ve işbirliği içerisinde çalışmalarını, rehberliğin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi bakımından gereklidir. Okullarımızdaki rehberlik uygulamalarında karşılaşılan sorunlar üzerine yapılan çalışmalarda okul danışmanlarının görev, yetki ve sorumluluklarının belirgin olmayışı ve okul personelinden; yönetici-öğretmen-okul danışmanı işbirliğinin yetersizliği, öncelikli sorunlar olarak vurgulanmıştır (Yöndem, 1999). “Psikolojik danışman, okulda etkili bir rehberlik hizmeti sunabilmek için okul yönetiminin ve öğretmenlerin desteğini almak ve onları bu konuda cesaretlendirmek durumundadır. PDR programının başarısı, okul yönetimi ve öğretmenlerin bu programı benimsemeleri, desteklemeleri ve uygulamalarına bağlıdır” (Güven, 2006).

6.Rehberlik uygulamaları her okulun amaç ve özellikleriyle öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun alanlarda yoğunlaştırılmalıdır: “Her eğitim kademesinde bulunan bireylerin problemleri ve rehberlik gereksinimleri birbirinden farklıdır. Bu nedenle temel ilke ve anlayışlar aynı olmak kaydıyla her eğitim kademesinde bulunan öğrencilere sunulacak olan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri farklılaşıp çeşitlenebilir. Öğrencilerin problemlerinin farklı olmasının yanında bu öğrencilere hizmetlerin sunulmasında uygulanan yaklaşımlar da farklılaşabilir” (Baysal, 2005, s.45). Ancak, hangi düzeyde olursa olsun, rehberlik hizmeti sunulacak okulun yapısı, özellikleri, eğitim düzeyi, koşulları, olanakları, sınırlılıkları, hedefleri; öğrencilerin gelişim düzeyleri, ya sadece kızların ya da erkeklerin devam ettiği, karma ya da yatılı bir okul olup olmadığı gibi yönler dikkate alınarak, o okulun rehberlik programı, rehberliğin temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla özel olarak hazırlanmalıdır. Başka bir deyişle okul rehberlik programı dinamik bir yapıya sahip olmalıdır (Yıldırım, 2008, s.37).

7.Rehberlik çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Rehberlik ve eğitim karşılıklı olarak bir birine bağımlıdır: “Eğitimci Brewer’e göre eğitimle rehberliğin amaçları aynıdır. Eğitim de rehberlik de öğrencinin başarılı, uyumlu bir kişi durumuna gelmesine çalışmaktadır” (Bakırcıoğlu, 2005, s.31). Kişisel-sosyal, eğitsel ve mesleki rehberliğin amaçlarının eğitimin amaçlarıyla örtüşüyor olması eğitimde rehberlik hizmetlerinin önemini göstermektedir. Türkoğlu (1997) ise “bireye kendisi ve çevresi hakkında mümkün olduğunca zengin ve doğru bilgi sağlayarak, bireyin bu bilgiyi özümlemesine, davranışına yansıtmasına ve sorunlarını çözebilen bir kişi olmasına yardımcı olmak işlevinden dolayı rehberliğin eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçası” olduğunu vurgular. “Öğretim ve rehberlik programlarının hedefleri, birbirini bütünleyen yeterliliklerin kazanılmasına yöneliktir ve birçoğu ortaktır. Öğrencinin tüm yönleriyle bütün olarak gelişebilmesi, öğretim programları ile rehberlik programlarının bir arada işe koşulmasını gerekli kılmaktadır. Rehberlik, ayrı ve özel bir hizmet alanı değil, eğitim sistemi içinde yer alan ve sistemin tümüyle ilişkili bir bileşendir. Eğitim sistemleri; rehberlik sistemi aracılığıyla sürekli büyüyen ve gelişen bireyleri, hızla değişen dünyaya hazırlamaktadır. Rehberlik; eğitim sistemi içerisinde geri bildirim sağlayan, toplumla ilişkilendirme yapan ve eğitsel süreçlerin sonuçları hakkında bilgi akışı sağlayan bir temel bileşendir (Külahoğlu, 2004, s.126-127).

8.Rehberlik hizmetlerinde bireysel farklara saygı esastır: “Kendilerine özgü birer varlık olan bireyler, gerek doğuştan getirmiş oldukları gerekse sonradan kazanmış oldukları pek çok özellikleri yönünden birbirinden farklıdırlar. Bireylerin kendilerine özgü olan bu özellikleri bireysel farklılıklar olarak adlandırılmaktadır”. “Bireyi tanıma sadece rehberlik hizmetleri için değil, öğretmenin öğretim sürecini bireyselleştirebilmesi, etkili bir öğretim süreci oluşturabilmesi için de gerekli ve önemlidir” (Kutlu, 2005, s.205). Bir öğretmen yetenekli ve başarılı olan öğrencileri kadar, yetersiz olan öğrencilerini de önemli ve değerli bir varlık görüyor, onların yetenekleri ölçüsünde gelişmelerine yardımcı oluyorsa onun, bireysel farklara saygı duyan bir öğretmen olduğunu söyleyebiliriz. Bu sebeple öğrencilere rehberlik hizmetleri sunulurken, onları farklı özellikleriyle tanımak ve bireysel özelliklerini dikkate almak gerekir. “Öğrenci hakkında ne kadar çok ve ne kadar doğru bilgi sahibi olunursa onun eğitimi ile ilgili olarak o denli gerçekçi ve tutarlı kararlar verilebilir. Aynı zamanda

öğrenci kendisi hakkında ne kadar çok ve doğru bilgi ile donatılırsa o da kendi kendine karar vermesi gerektiğinde o kadar doğru karar verme şansına sahip olur”(Aydın, 1998, s.15)

9.Rehberlik hizmetleri planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel düzeyde sunulmalıdır: Türkoğlu'nun (1997) tanımına göre; “rehberlik bireyin kendini anlaması, gizil gücünü kullanabilmesi, gelişimini kolaylaştıracak çevresel olanakları tanınması, uygun seçimler yapabilmesi ve kararlar alabilmesi için bireye yapılan sistematik ve profesyonel yardımdır”. “Rehberlikle ilgili tüm tanımlar gözden geçirildiğinde rehberliğin bir süreç olduğu, bir anda olup biten bir iş olmadığı; bireye psikolojik bir yardım etme hizmeti olduğu; bu hizmetlerin merkezinde bireyin olduğu; rehberliğin profesyonel bir yardım olduğu, dayandığı bilimsel ilke ve yöntemler olduğu; temelinde bireyin kendini gerçekleştirmesine destek verilen özel bir uzmanlık alanı olduğu ortaya çıkmaktadır” (Kepçeoğlu, 1993, s.8-10; Şahin, 2008, s.7,8). Bu bağlamda MEB tarafından hazırlanmış olan rehberlik programı; anaokulundan 12. sınıfa kadar sistematik olarak sunulmuş, yapılandırılmış ve gelişimsel nitelikli sınıf ve grup etkinliklerini içerir. Bireysel planlama; kişisel gelişimleri ve mesleki gelişimlerinin yanı sıra öğrencilerin kendi öğrenimlerini de planlamalarına ve yönetmelerine yardımcı olacak etkinlikleri içerir” (Erkan, 2011, s.5-18).

10.Rehberlik hizmetlerinde süreklilik, gönüllülük ve danışan danışman ilişkisinde gizlilik esastır: Öğrencinin çeşitli yönlerden bir bütün olarak gelişmesi, uyumlu bir birey olarak yaşamını sürdürmesi esas alındığı için, “ihtiyaç duyduğu zaman”, rehberlik hizmetlerinden yararlanması gerekir. Öğrencinin bir sorununun çözümüne katkı sağlandıktan sonra, bir daha rehberliğe ihtiyacının olmayacağı düşünülemez. Öğrenci sürekli gelişme halindedir. Bu gelişme sürecinde çeşitli kararlar vermesi, çevre olanaklarını tanınması, yeni karşılaştığı sorunlara uygun çözümler bulması, kendini tanınması, tercihler yapması gibi durumlarla karşılaşması kaçınılmazdır. Dolayısıyla her zaman rehberliğe gereksinim duyabilir. Ayrıca, öğrencinin bir sorununun çözümüne yardımcı olurken bütünlük içinde, biri birini izleyen bir dizi etkinlik yapmak gerekebilir. Yapılması gerekenlerden bir kısmını ihmal etmek de süreklilik ilkesine aykırıdır” (Yıldırım, 2008, s. 39). Öğrenciler, rehberlik hizmetlerinden yararlanmaları

için teşvik edilirler. Kararlar vermeleri, seçim yapmaları, problemlerini şu ya da bu şekilde çözmeleri için baskı yapılamaz, zorla danışmana gönderilemezler. Rehberlik hizmetleri kapsamındaki diğer bir ilke gizlilik ilkesidir. Danışma sürecinde, öğrenciyle ilgili bilgiler, öğrencinin izni olmaksızın başkalarıyla paylaşılmaz. Gizlilik ilkesine titizlikle uyulmadığı zaman öğrencinin danışmana güveni sarsılır ve öğrencinin gerekli yardımını alması olanaksız hale gelir.

2.3.13.Eğitim Sistemimizdeki Rehberlik Etkinliklerinde Yaşanan Sorunlar

“Türkiye’de 1970’lerin başında başlatılan planlı, programlı ve örgütlü rehberlik ve psikolojik danışma uygulamaları, yaklaşık 30 yıl kadar ortaöğretim kurumlarıyla sınırlı kalmıştır. Milli eğitim Bakanlığınca, Nisan 2001 yılında yayınlanan “Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği”nin getirdiği en önemli yeniliklerden birisi, rehberlik hizmetlerinin ilköğretim kurumlarında da yaygınlaştırılmasını öngörmüş olmasıdır. Zira yönetmeliğin 12. maddesi ortaöğretimde olduğu gibi, ilköğretim kurumlarında da rehberlik uygulamalarına yer verilmesini öngörmektedir. Söz konusu yönetmeliğin 12. maddesinde okul öncesi eğitim kurumlarıyla ilköğretimdeki rehberlik hizmetlerinin amaçlarına da değinilerek, ilköğretim kurumlarındaki rehberlik uygulamalarının öğrencilerin “yetenek, ilgi ve diğer özelliklerinin fark edilmesine, öğrencinin yetiştiği ortamın iyileştirilmesine, bireysel ve sosyal gelişimlerinin destek olunmasına, etkili öğrenme ve çalışma becerileriyle motivasyonlarının artırılmasına, ilköğretim sonrası eğitime ve orta öğretime devam edemeyecekler için, mesleğe yönlendirmeye” yönelik olarak düzenlenmesi gereği vurgulanmış bulunmaktadır” (Can, 2008, s. 228).

“Rehberlik terimi ve uygulamaları eğitim sistemimize otuz yılı aşkın bir süre önce girmiş olmasına rağmen beklenen işlevini yerine getirmiş olduğunu söylemek güç olmaktadır. Milli Eğitim Şuralarında ele alınarak ortaöğretim sisteminde Rehberlik uygulamalarına ilişkin yapılmış düzenlemeler 1981 yılında Milli Eğitim Şurasında gözden geçirilerek, benimsenen yeni sistem içindeki yeri saptanmaya çalışılmıştır. Ortaöğretim uygulamalarında Rehberlik ve Psikolojik Danışma'nın yerine ilişkin ülkemizdeki çalışma ve gelişmelere yeni bir boyut eklenmiş görünmektedir. 2547 sayılı

Yükseköğretim yasası ile üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma Merkezleri kurması hükmü getirilmiştir” (Özoğlu, 2007, s. 1)

“Okullarda bilişsel yetenekleri geliştirmeye yönelik olarak hazırlanan öğretim etkinlikleri yapılandırılmıştır. Öğrencilerin seçme şansı (seçmeli dersler dışında) hemen hemen yoktur, bilgi ölçülerek, değerlendirme yapılarak, hedeflere ne kadar ulaşıldığı belirlenir. Bu değerlendirmeye göre öğrenciler, değişen oranlarda başarılı ya da başarısız olurlar. Öğretme etkinliklerinin işlevsel hale dönüştürülmesi, dolayısıyla eğitimin amacını gerçekleştirmesi için, öğrencilerin bireysel farklılıkları ve bireysel gereksinimleri dikkate alınmak durumundadır. Bu işlev, eğitimde “öğrenci kişilik hizmetleri” olarak bilinen hizmetleri gündeme getirmektedir. Okullarda ağırlıklı olarak psikolojik danışmanların, sınırları çizilerek branş öğretmenlerinin rol aldığı öğrenci kişilik hizmetleri kapsamındaki beceriler, işlenen derslerin formatın farklı biçimde olmak durumundadır. Çünkü; bu hizmetle öğrencilerin bireysel özellikleri ve gereksinimleri dikkate alınarak becerilerin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Becerilerin kazandırılmasında ders ortamından, öğrenci öğretmen ilişkilerinden daha farklı bir ortam yaratmak gerekmektedir. Bu görevi üstlenecek olan profesyonellerin de öğretmenlik becerisinin ötesinde bir takım becerilere sahip olmaları gerekmektedir” (Türküm, 2008, s. 73). Programlar ve uygulamalar çerçevesinde okulların amaçlarına ulaşmasında en etkili profesyonel kişi öğretmendir. Ancak, öğretmenin, öğrencinin en üst düzeyde öğrenmesi ve gelişmesi için bütün bilgilere ve olanaklara sahip olması ve bunları öğrenciye aktarmasının olanak dışı olduğu açıktır.

“Milli Eğitim Bakanlığında bu hizmetlerin örgütlenmesi konusundaki bir yaklaşımı ve uygulamayı, alanın ve uygulamaların gelişmesini engellediği için gündeme getirmek yararlı olacaktır. *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* hizmetlerinin eğitim uygulamalarında beklenen yeri alması, öğrenenlerin bu hizmetlerden yararlanmaları konusunda sistemde örgütlenmenin önemli olduğu bir gerçektir. Milli Eğitim Bakanlığı, başlangıçta belirli bir gereksinme ve anlayışa dayalı olarak yapılmış olan yanlış ve engelleyici örgütlenmeyi sürdürmekte, merkez, il ve ilçelerdeki örgütlenmede Özel Eğitim hizmetleri ile *Rehberlik ve Psikolojik Danışma* hizmetlerini benzer hizmetler olarak bir genel Müdürlük bünyesinde ele almaktadır. Bu iki hizmet farklı hizmetler

olup, *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Özel Eğitim hizmetlerinin bir kısmı, tamamlayıcısı olmayıp tüm eğitim-öğretim hizmetlerinin ayrılmaz bir bütünleyicisidir. Bu iki önemli hizmeti merkezde ve sistemde ayrı örgütler olarak ele almak gerekmektedir” (Özoğlu, 2007, s. 22). “Milli Eğitim Bakanlığı, okullara atanacak psikolojik danışman sayısında var olan açığı gerekçe göstererek, farklı alanlardan mezun olanları bu görevi yapmak üzere atamaktadır. Oysa bu ünite de vurgulandığı gibi, psikolojik danışma hizmeti, sadece bu alanda eğitim almış kişilerce verilebilecek bir hizmettir. Özel eğitim, psikoloji, eğitim programları ve öğretim, felsefe gibi alanlardan mezun olup söz konusu kadroya atanan kişilerin rehberlik servislerinde psikolojik danışma ve rehberlik alanında eğitimlerini tamamlamış olanla aynı kalitede hizmet vermeleri beklenemez. Aksine, bu eğitimden gelen farklılığı dikkate alarak, psikolojik danışman olmayan rehberlik servisi elemanlarının, çalıştıkları okullarda rehberlik etkinliklerine ağırlık vermeleri, psikolojik yardım ihtiyacı olanları da kentteki RAM’a yönlendirmeleri daha akılcı olacaktır. Böylece MEB’nin yaptığı bu yanlışlık uygulamada telafi edilmeye çalışılacaktır. Okullarda çalışan branş öğretmenleri de uygulamadaki bu durumdan haberdar oldukları oranda, çocukları ve aileleri onlar için en uygun olan kaynaklara yönlendirebileceklerdir” (Türküm, 2008, s. 87).

“Bireye ve onun büyümesine, gelişmesine yönelik hizmetleri içeren Rehberlik uygulamalarının en yaygın ve yoğun olarak eğitimde ele alındığı bir gerçektir. Bu bakımdan Rehberliğin ve Psikolojik Danışmanın kapsamını ve anlamını belirleme çabaları, Rehberliğin eğitim içindeki yeri ve önemi ile beraber sürdürülmüştür. Bu yaklaşım zaman zaman pratiğe ilişkin sorunlar yaratmış ve eğitim uygulamalarından sorumlu kimselerde Rehberlik uygulamalarının kapsamı ve anlamı açısından bazı tereddütler uyandırmıştır. Örneğin, VIII. ve IX. ve son Milli Eğitim Şûralarında okullarımızda Rehberlik Etkinliklerine ilişkin olarak alınan ve bir kısmı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygulamaya konulan kararlardan sonra ortaya bir çok sorun çıkmıştır. Bunların belli başlıları şunlar olmuştur” (Özoğlu, 2007, s. 39):

- a. *Rehberlik Etkinliklerinin eğitim sistemimizdeki yerinin belirlenmemiş olması.*
- b. *Rehberlik Etkinliklerinin eğitim-öğretim hizmetlerinden farklı yönleri olup olmadığının açıklığa kavuşturulmaması.*

- c. *Rehberlik Etkinliklerinde Okul yöneticisinin ve öğretiminin yeri ve sorumluluklarının belirlenmemiş olması.*
- d. *Rehberlik Etkinliklerini yürütecek profesyonel elemanların okul sistemindeki yerinin belirlenmemesi ve bu tip elemanların olmayışı.*
- e. *Rehberlik Etkinlikleri için temel ilkelerin eğitim sistemimizin temel özellikleri açısından belirlenmemiş olması.*
- f. *Rehberlik Etkinliklerinin okuldaki yerinin günlük programlardaki zaman açısından belirlenmemesi.*
- g. *Rehberlik Etkinlikleri için gerekli araç gereç yokluğu.*
- h. *Rehberlik Etkinliklerinden yöneticilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin beklentilerinin farklı oluşu.*
- ı. *Rehberlik Etkinliklerinin Özel Eğitim Etkinlikleri ile bütünleştirilmesi.*

“Bu sorunların listesini uzatmak ve ayrıntılara girerek cevaplandırılması gereken bir çok soru ortaya koymak olasıdır. Ancak bu sorulara ve olası cevaplara eğilme yerine eğitim sistemimiz için düşünülen Rehberliğin ne olduğuna bakmak ve bunun Rehberliğin anlamı ve kapsamı ile ilişkilerini incelemek daha anlamlı olacaktır. Genel hatları ile eğitim sistemimize dahil edilmeğe çalışılan Rehberlik Etkinlikleri, karşılaşılan eğitsel ve öğretimsel sorunlar ve rahatsızlıklara çözüm getiren, iyileştiren bir teknikler grubu veya yönetim olarak anlaşılmaktadır” (VIII ve IX. Milli Eğitim Şuraları Kararları, 1971, 1974). “Bir diğer deyişle Rehberlik, eğitim uygulamalarında sorunları çözmede, öğrencileri yönlendirmede bir yol olarak benimsenmiş görünmektedir. Yöneticilerin ve öğreticilerin bu yolu izlemeleri sağlanabilirse sorunların çözülebileceği varsayılmaktadır. Ancak bu yolu tanımlamakta çekilen güçlük, Rehberlik alanında kendi bünyemize uygun ilkeler, örgütlenme modelleri ve uygulama önerileri bulunmamasına bağlanmaktadır. Rehberlik ile ilgili mevcut kaynakların hepsinin birbirine benzediği, aynı şeyleri tekrarladığı ve Amerika Birleşik Devletlerinde uygulamaları yansıttığı eleştirilmektedir. Rehberlik, eğitim uygulamalarında bir yol olarak benimsenirse bu tip eleştiriler haklı görülebilir. Hatta aynı tür eleştirileri eğitim sistemimizdeki diğer uygulamalara genelleyip “bünyemize uygun” olmayan eğitim ve öğretim yaklaşımlarından, sisteminden, programlarından ve sonuçlarından söz edilebilir” (Özoğlu, 2007, s. 40).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, verilerin analiz edilmesinde yararlanılan istatistiksel tekniklerle ilgili bilgiler açıklanmıştır.

3.1.Araştırmanın Modeli

Araştırma, genel tarama modeline göre yürütülmüştür. Tarama modeli, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2006, s. 11).Büyüköztürk ve diğerleri (2012, s.14) ise “bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalar” olarak tanımlamıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2013–2014 eğitim öğretim yılında Afyon ilinde bulunan Anadolu Liselerinde çalışan öğretmenlerdir. Afyon ilinde 9 adet Anadolu Lisesi bulunmakta ve bu liselerde 240 öğretmen görev yapmaktadır. Araştırmada örneklem alma yoluna gidilmemiş evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu evren içinden 36 kişi boş ve yanlış işaretlemeler nedeniyle elenmiş analizler 204 kişi üzerinden gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla demografik değişkenler için “Kişisel Bilgi Formu” “Görev Durum Kabul Ölçeği (Sınıf öğretmeni formu)” kullanılmıştır.

3.4.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulmuş ve öğretmenlerin demografik (cinsiyet, branş, kıdem, hizmetiçi eğitim vb.) özellikleri ile ilgili soruları içeren bir formdur. Bu form aracılığıyla istenen kişisel bilgiler araştırmacı tarafından öğretmenlerden alınmaya çalışılmıştır.

3.4.2. Görev Durum Kabul Ölçeği

Görev Kabul Ölçeği I (Sınıf Rehber Öğretmeni formu) Gür (2010) tarafından geliştirilmiştir. “Sınıf rehber öğretmenleri için hazırlanan ölçeğin faktör analizi için 145 sınıf rehber öğretmenine ölçek verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ölçekten herhangi bir madde çıkarılmamıştır. Ayrıca analiz sonucunda ölçeğin 3 alt ölçekten oluştuğu görülmüştür. Ölçeklerinden birincisine “Psikolojik Danışmanla İşbirliği” (6,7,8,9,10); ikincisine “Planlama ve Uygulama” (1,2,3) ve üçüncüsüne de “Eğitsel ve Mesleki Rehberlik” (4,5,11) isimleri verilmiştir.”

Yapı geçerliğini belirlemek amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Faktörleştirme tekniği olarak temel bileşenler analizi yapılmış ve faktörlerin bağımsızlığını sağlamak amacıyla da “Varimax Eksen Döndürme Yaklaşımı” uygulanmıştır. temel bileşenler analizi sonucunda Görev Kabul Ölçeği I’in (Sınıf Rehber Öğretmeni formu) 3 boyutlu olduğu ve ölçekten elde edilen faktör yük değerlerinin .58 ile .82 arasında değiştiği görülmektedir. 11 maddeden oluşan ölçeğin maddelerinin faktör yük değerleri oldukça yüksek bulunmuştur. Görev Kabul Ölçeği I’in (Sınıf Rehber Öğretmeni Formu) güvenilirliğini test etmek için iki yöntem başvurulmuştur. Bunlardan biri testin tekrarı yöntemi; diğeri ise Cronbach Alpha yöntemidir. Görev Kabul Ölçeği I’in (Sınıf Rehber Öğretmeni Formu) güvenilirliği hakkında bilgi edinmek amacıyla ölçek 145 sınıf rehber öğretmenine 3 hafta ara ile 2 defa araştırmacının kendisi tarafından uygulanmıştır. Testin tekrarı yöntemiyle elde edilen güvenilirlik katsayısı ölçeğin geneli için .80 olarak bulunmuştur. Bu katsayı .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Diğer yandan ölçeğin alt ölçeklerinden “Psikolojik Danışmanla İşbirliği” güvenilirlik katsayısı .77; “Planlama ve Uygulama” alt ölçeğinininki .78 ve “Eğitsel ve Mesleki Rehberlik” alt ölçeğinininki ise .80

bulunmuştur. Bu değerler de ölçeğin alt ölçeklerinin güvenilir olduğunu göstermektedir.”

“Görev Kabul Ölçeği I'in (Sınıf Rehber Öğretmeni Formu) Cronbach Alpha katsayısı .85 olarak bulunmuştur. Görev Kabul Ölçeği I'in (Sınıf Rehber Öğretmeni Formu) “Psikolojik Danışmanla İşbirliği” alt ölçeğinin Cronbach Alpha katsayısı .84; “Planlama ve Uygulama” alt ölçeğinin .75 ve “Eğitsel ve Mesleki Rehberlik” alt ölçeğinin ise .68 bulunmuştur. Her iki ölçümün sonuçları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0.001$). Bu değerler bize ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.”

“Ölçeğin maddeleri, 1 - 5 puanlama kuralına göre puanlanmıştır. "Benim Görevim Değildir" (1) puan, "Biraz Benim Görevimdir" (2) puan, "Kararsızım" (3) puan, "Oldukça Benim Görevimdir" (4) puan, "Benim Görevimdir" (5) puan olacak şekilde puanlama yapılmaktadır.”

3.5. Verilerin Toplanması

Bu bölümde araştırmaya temel oluşturan katılımcıların görüş ve algılarının belirlenmesinde kullanılan ölçme araçları ve uygulama süreci açıklanmıştır.

3.5.1. Ölçme Aracının Uygulanma Aşamaları

2013–2014 öğretim yılında örneklem belirlendikten ve araştırma için gerekli izinler yasal yollarla alındıktan sonra, belirlenen okullara gidilip okul müdürleriyle araştırma konusunda konuşuldu ve gerekli bilgilendirme yapıldı. Öğretmenlere dağıtılan ölçek cevaplandıktan sonra toplandı.

3.6. Verilerin Çözümlemesi

İstatistiksel çözümlere geçmeden önce, demografik değişkenler gruplandırılmış ardından öğretmenlere uygulanan ölçek (Görev Durum Kabul Ölçeği) puanlanmıştır. Daha sonra elde edilen verilerin istatistiksel çözümleri bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada, araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerini (cinsiyet, branş, kıdem vd) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeğin toplam puanları için \bar{x} , ss, SH_x değerleri saptanmıştır. Öte yandan, karşılaştırma analizleri için yeterli dağılımın oluşmadığı değişkenler için anlamlı birleştirmelerle gruplar birleştirilmiştir. Bu bağlamda:

1. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenleri görev kabul ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyet, hizmet içi eğitim ve ders alma değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için *bağımsız grup t testi*, rehberlik hizmetlerinin yararı ile ilgili değişken için *Mann Whitney-U testi*

2. Örneklem grubunu oluşturan öğretmenleri görev kabul ölçeği ve alt boyutlarından aldıkları puanların branş, kıdem değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için normal dağılım gösterdiğinde *tek yönlü varyans analizi (ANOVA)*, *normal dağılım görülmediğinde ise Kruskal Wallis-H testi*,

Elde edilen veriler bilgisayarda “SPSS for Windows ver, s. 20.0” programında çözümlenmiş, manidarlıklar minimum $p < .05$ düzeyinde sınanmış, diğer manidarlık düzeyleri ayrıca belirtilmiş ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özelliklerinin (cinsiyet, branş, kıdem vb) betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmış, sonra ölçeklerin alt boyutları ile toplam puanları için \bar{x} , ss değerleri ile farklılaşma analizleri sunulmuştur.

4.1. Grubun Demografik Yapısına İlişkin Değerler

Çizelge 4.1.1. Cinsiyete Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Kadın	92	45,1	45,1	45,1
Erkek	112	54,9	54,9	100,0
Toplam	204	100,0	100,0	

Çizelge 4.1.1 de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 92'si (%45,1) kadın, 112'si (%54,9) erkektir. Analizler toplam 204 kişi üzerinden yapılmıştır.

Çizelge 4.1.2. Branş Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Sözel	71	34,8	34,8	34,8
Sayısal	85	41,7	41,7	76,5
Yabancı dil	30	14,7	14,7	91,2
Diğer	18	8,8	8,8	100,0
Toplam	204	100,0	100,0	

Çizelge 4.1.2 de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 71'i (%34,8) sözel, 85'i (%41,7) sayısal, 30'u (%14,7) yabancı dil 18'i (%8,8) diğer branş alanlarında çalışmaktadırlar.

Çizelge 4.1.3. Kıdem Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
0-10 yıl	55	27,0	27,0	27,0
11-15 yıl	63	30,9	30,9	57,8
16-20 yıl	45	22,1	22,1	79,9
21 ve yukarı	41	20,1	20,1	100,0
Toplam	204	100,0	100,0	

Çizelge 4.1.3 de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin 55'i (%27,0) 0-10 yıl, 63'ü (%30,9) 11-15 yıl, 45'i (%22,1) 16-20 yıl, 41'i (%20,1) 21 ve üstü kıdeme sahiptir.

Çizelge 4.1.4. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	100	49,0	49,0	49,0
Hayır	104	51,0	51,0	100,0
Toplam	204	100,0	100,0	

Çizelge 4.1.4 de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışmanlıkla ilgili hizmet içi eğitim alma durumu için 100'ü (%49,0) evet, 104'ü (%51,0) hayır cevabını vermiştir.

Çizelge 4.1.5. Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlik İlgili Ders Alma Durumu İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	148	72,5	72,5	72,5
Hayır	56	27,5	27,5	100,0
Toplam	204	100,0	100,0	

Çizelge 4.1.5 de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin öğretmenlik eğitimi süresince rehberlik ilgili ders alma durumu 148'i (%72,5) evet, 56'sı (%27,5) hayır cevabını vermiştir.

Çizelge 4.1.6. Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görüyor Musunuz?

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Evet	194	95,1	95,1	95,1
Hayır	10	4,9	4,9	100,0
Toplam	204	100,0	100,0	

Çizelge 4.1.6 de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görüyor musunuz? sorusuna 194'ü (%95,1) evet, 10'u (%4,9) hayır cevabını vermiştir.

4.2. Öğretmenlerin Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri

Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul düzeylerinin ölçeğin alt boyutları ve toplam puanları açısından karşılaştırmalı incelemeleri çizelge 4.2.1.'de verilmektedir.

Çizelge 4.2.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Ölçeğinin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma, Değerleri

Boyut	N	\bar{x}	Ss
Planlama ve Uygulama	204	9,73	3,79
Eğitsel ve Mesleki Rehberlik	204	11,32	3,89
Psk. Danışmanla İşbirliği	204	20,43	5,44
Toplam Ölçek	204	41,48	11,07

Çizelgede 4.2.1. görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin Sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}=41,48$ standart sapması $ss=11,07$; planlama ve uygulama alt boyutu puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}=9,73$ standart sapması $ss=3,79$; eğitsel ve mesleki rehberlik alt boyutu puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}=11,32$ standart sapması $ss=3,89$; psikolojik danışmanla işbirliği alt boyutu puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}=20,43$ standart sapması $ss=11,07$ olarak belirlenmiştir.

4.3. Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri

Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre sınıf rehber öğretmenliği görev kabul düzeyleri çizelge 4.3.1.de verilmektedir.

Çizelge 4.3.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Cinsiyet Faktörüne Göre Değerlendirilmesi

Puan	Cinsiyet	n	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						t	sd	P
Planlama ve Uygulama	Kadın	92	9,46	4,07	,42	-,91	202	,360
	Erkek	112	9,95	3,54	,33			
Eğitsel ve Mes.Rehberlik	Kadın	92	10,88	4,11	,42	-1,46	202	,146
	Erkek	112	11,68	3,68	,34			
Psk.Danışmanla İşbirliği	Kadın	92	20,15	5,22	,54	-,66	202	,508
	Erkek	112	20,66	5,63	,53			
Toplam Ölçek	Kadın	92	40,49	11,28	1,17	-1,15	202	,250
	Erkek	112	42,29	10,89	1,02			

Çizelge 4.3.1.' de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık tüm ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı bulunmamıştır (Planlama ve uygulama; $t=-,91$; $p>,01$, Eğitsel ve mesleki rehberlik; $t=1,46$; $p>,01$, Psikolojik danışmanla işbirliği; $t=-,66$; $p>,01$, Toplam ölçek; $t=-1,15$; $p>,01$).

4.4. Öğretmenlerin Branş Alanı Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri

Öğretmenlerin branş alanına göre sınıf rehber öğretmenliği görev kabul düzeyleri çizelge 4.4.1.de verilmektedir.

Çizelge 4.4.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Branş Alanı Faktörüne Göre Değerlendirilmesi

Puan	Branş Alanı	<i>N</i>	$\bar{x}_{sıra}$	x^2	<i>sd</i>	<i>p</i>
Planlama ve Uygulama	Sözel	71	100,15	1,53	3	,675
	Sayısal	85	104,06			
	Yabancı dil	30	110,77			
	Diğer	18	90,58			
	Toplam	204				
Eğitsel ve Mesleki Rehberlik	Sözel	71	102,33	1,99	3	,573
	Sayısal	85	102,19			
	Yabancı dil	30	112,33			
	Diğer	18	88,25			
	Toplam	204				
Psikolojik Danışmanla İşbirliği	Sözel	71	99,43	5,86	3	,118
	Sayısal	85	105,34			
	Yabancı dil	30	117,03			
	Diğer	18	76,97			
	Toplam	204				
Toplam Ölçek	Sözel	71	102,51	4,06	3	,254
	Sayısal	85	102,71			
	Yabancı dil	30	115,38			
	Diğer	18	80,00			
	Toplam	204				

Tablo 4.4.1’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin branş alanlarına göre ön test ve son test başarı durumlarının gruplar arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis-H Testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık tüm ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı bulunmamıştır (Planlama ve uygulama; $x^2=1,53$; $p>,01$, Eğitsel ve mesleki rehberlik; $x^2=1,99$; $p<,01$, Psikolojik danışmanla işbirliği; $x^2=5,86$; $p<,01$, Toplam ölçek; $x^2=5,06$; $p<,01$).

4.5. Öğretmenlerin Kıdemlerine Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri

Öğretmenlerin kıdemlerine göre sınıf rehber öğretmenliği görev kabul düzeyleri çizelge 4.5.1.de verilmektedir.

Çizelge 4.5.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Kıdemlerine Göre Değerlendirilmesi

<i>f . \bar{X} ve ss Değerleri</i>					<i>ANOVA Sonuçları</i>					
Puan	Grup	<i>N</i>	<i>\bar{X}</i>	<i>ss</i>	Var. K.	<i>KT</i>	<i>Sd</i>	<i>KO</i>	<i>F</i>	<i>P</i>
Plan.ve Uygulama	0-10 yıl	55	10,09	3,90	G.Arası	19,01	3	6,33	,43	,727
	11-15 yıl	63	9,35	3,71	G.İçi	2899,61	200	14,49		
	16-20 yıl	45	9,93	3,88		2918,62	203			
	21 ve yuk.	41	9,59	3,73	Toplam					
	Toplam	204	9,73	3,79						
Eğitsel ve Mesleki Rehberlik	0-10 yıl	55	11,20	3,86	G.Arası	47,063	3	15,68	1,03	,378
	11-15 yıl	63	10,81	3,98	G.İçi	3031,22	200	15,15		
	16-20 yıl	45	12,13	3,55		3078,28	203			
	21 ve yuk.	41	11,37	4,14	Toplam					
	Toplam	204	11,32	3,89						
Psikolojik Danışmanl a İşbirliği	0-10 yıl	55	19,69	5,12	G.Arası	126,18	3	42,06	1,42	,236
	11-15 yıl	63	19,94	5,87	G.İçi	5891,85	200	29,45		
	16-20 yıl	45	21,73	4,73		6018,03	203			
	21 ve yuk.	41	20,76	5,81	Toplam					
	Toplam	204	20,43	5,44						
Toplam Ölçek	0-10 yıl	55	40,98	10,43	G.Arası	378,77	3	126,26	1,02	,381
	11-15 yıl	63	40,10	11,68	G.İçi	24534,09	200	122,67		
	16-20 yıl	45	43,80	10,36		24912,87	203			
	21 ve yukarı	41	41,71	11,67	Toplam					
	Toplam	204	41,48	11,07						

Çizelge 4.5.1. de görüldüğü üzere öğretmenlerin kıdemlerine göre sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeğinin gruplar arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış ve sonuçta toplam ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı farklılık görülmemiştir (Planlama ve uygulama; $F=4,37$; $p>,01$, Eğitsel ve mesleki rehberlik; $F=1,03$; $p>,01$, Psikolojik danışmanla işbirliği; $F=1,42$; $p>,01$, Toplam ölçek; $F=1,02$; $p>,01$).

4.6. Öğretmenlerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri

Öğretmenlerin rehberlik ve psikolojik danışmanlıkla ilgili hizmet içi eğitim alma durumuna göre sınıf rehber öğretmenliği görev kabul düzeyleri çizelge 4.6.1.de verilmektedir.

Çizelge 4.6.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlıkla İlgili Hizmet İçi Eğitim Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						T	sd	P
Planlama ve Uygulama	Evet	100	10,39	3,74	,37	2,48	202	,014
	Hayır	104	9,09	3,73	,36			
Eğitsel ve Mesl.Rehberlik	Evet	100	12,07	3,42	,34	2,74	202	,007
	Hayır	104	10,60	4,19	,41			
Psk.Danışmanla İşbirliği	Evet	100	21,29	5,19	,51	2,23	202	,027
	Hayır	104	19,61	5,57	,54			
Toplam Ölçek	Evet	100	43,75	10,34	1,04	2,92	202	,004
	Hayır	104	39,29	11,36	1,11			

Çizelge 4.6.1.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının rehberlik ve psikolojik danışmanlıkla ilgili hizmet içi eğitim alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur (Planlama ve uygulama; $t=2,48$; $p<,01$, Eğitsel ve mesleki rehberlik; $t=2,74$; $p<,01$, Psikolojik danışmanla işbirliği; $t=2,23$; $p<,01$, Toplam ölçek; $t=2,92$; $p<,01$). Anlamlı farklılığın rehberlikle ilgili hizmetiçi eğitim alanlar lehine olduğu, hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre daha olumlu düşündükleri görülmektedir.

4.7. Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlikle İlgili Ders Alma Durumuna Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri

Öğretmenlik eğitimi süresince rehberlikle ilgili ders alma durumuna göre sınıf rehber öğretmenliği görev kabul düzeyleri çizelge 4.7.1.de verilmektedir.

Çizelge 4.7.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Öğretmenlik Eğitimi Süresince Rehberlikle İlgili Ders Alma Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Puan	Gruplar	n	\bar{x}	ss	Sh	t Testi		
						T	sd	P
Planlama ve Uygulama	Evet	148	10,53	3,70	,30	5,21	202	,000
	Hayır	56	7,61	3,17	,42			
Eğitsel ve Mes.Rehberlik	Evet	148	11,89	3,61	,29	3,46	202	,001
	Hayır	56	9,82	4,23	,56			
Psk.Danışmanla İşbirliği	Evet	148	21,30	4,73	,38	3,84	202	,000
	Hayır	56	18,13	6,49	,86			
Toplam Ölçek	Evet	148	43,72	9,74	,80	4,96	202	,000
	Hayır	56	35,55	12,24	1,63			

Çizelge 4.7.1.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının öğretmenlik eğitimi süresince rehberlikle ilgili ders alma durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur (Planlama ve uygulama; $t=5,21$; $p<,01$, Eğitsel ve mesleki rehberlik; $t=3,46$; $p<,01$, Psikolojik danışmanla işbirliği; $t=3,84$; $p<,01$, Toplam ölçek; $t=4,96$; $p<,01$). Anlamlı farklılığın öğretmenlik eğitimi süresince rehberlikle ilgili ders alanlar lehine olduğu, ders alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre daha olumlu düşündükleri görülmektedir.

4.8. Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görme Durumuna Göre Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeyleri

Rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görme durumuna göre sınıf rehber öğretmenliği görev kabul düzeyleri çizelge 4.7.1.de verilmektedir.

Çizelge 4.8.1. Sınıf Rehber Öğretmenliği Görev Kabul Düzeylerinin Rehberlik Hizmetlerini Öğrenciler İçin Yararlı Bir Hizmet Olarak Görme Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum_{sıra}$	U	z	p
Planlama ve Uygulama	Evet	194	105,59	20484,50	370,50	-3,33	,001
	Hayır	10	42,55	425,50			
	Toplam	204					
Eğitsel	Evet	194	106,34	20629,50	225,50	-4,21	,000
	Hayır	10	28,05	280,50			
	Toplam	204					
Psk.Danışmanla İşbirliği	Evet	194	106,39	20640,00	215,00	-4,25	,000
	Hayır	10	27,00	270,00			
	Toplam	204					
Toplam	Evet	194	106,53	20666,50	188,50	-4,30	,000
	Hayır	10	24,35	243,50			
	Toplam	204					

Tablo 4.2.3.1’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görme durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U testi sonucunda grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur (Planlama ve uygulama; $z=-3,33$; $p<,01$, Eğitsel ve mesleki rehberlik; $z=-4,21$; $p<,01$, Psikolojik danışmanla işbirliği; $z=-4,25$; $p<,01$, Toplam ölçek; $z=-4,30$; $p<,01$). Anlamlı farklılığın rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görenler lehine olduğu ve yararlı görenlerin sınıf öğretmenliği görevlerini daha olumlu algıladıkları görülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya ilişkin sonuçlara yer verilerek tartışılacak ve öneriler sunulacaktır.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma sonucunda ulaşılan yargıları şu şekilde sıralayabiliriz.

1.Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının cinsiyet, branş alanı ve kıdem değişkenlerine göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile hiçbir alt boyutta anlamlı bulunmamıştır. Daha önceki araştırmalar incelendiğinde farklı sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Yumrutaş (2006), İstanbul ili Avrupa yakası merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarında çalışan 207 öğretmenin rehberlik görevleriyle ilgili görüşlerini ve uygulamalarını incelemiştir. Öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili düşüncelerinde ve yaptıkları çalışmalar hakkındaki ifadelerde verdikleri cevaplarda cinsiyetlerine, çalıştıkları okul türüne, mesleki kıdemlerine, mezun oldukları kuruma göre manidar düzeyde farklılaşmalar tespit edilmiştir. Yılmaz (2008), araştırmasını Ortaöğretim kurumlarında görev yapıp sınıf rehberlik görevi olan öğretmenlerin, sınıf rehberlik uygulamalarının tespit edilmesi amacıyla İstanbul ili Anadolu yakasındaki Üsküdar ilçesinde bulunan devlet liseleri ve özel liselerde görev yapan 274 öğretmen üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada, sınıf rehber öğretmenliği yapan öğretmenlerin yeterliklerini belirlemek amacıyla; okulda çalışan öğretmenlerin algılarıyla; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki kıdem ve hizmetiçi eğitim alma gibi değişkenlere göre rehberlik görevi olan öğretmenlerin yeterlikleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda sınıf rehber öğretmenliği yapan öğretmenlerin; cinsiyet, yaş, branş, eğitim durumu, mesleki kıdem, ve hizmetiçi eğitim alma değişkenine göre anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Bülbül (2009) sınıf rehber öğretmenlerinin verdikleri puanların cinsiyete göre farklılaşmadığını ifade etmektedir.

Bu sonuca göre, ilköğretimde görev yapan sınıf rehber öğretmenlerinin erkek ya da kadın olması, rehberlik faaliyetleriyle ilgili tutum ve davranışlarını etkilememektedir. Demir (2010)'in ise, cinsiyetin hem rehberlik anlayışı hem rehberlik tutumunu etkilediği bulgusu bu araştırma sonucunda farklılaşmaktadır. Bu durumu Demir (2010) “kadın sınıf rehber öğretmenleri öğrencilerinin tüm yönleri ile gelişmelerini, kendilerini tanıyarak en uygun seçimleri yapmalarını daha önemli görmekte ve bunun için kendilerine düşen rol ve sorumlulukları daha fazla farkındadırlar” şeklinde açıklamaktadır. Bu bulgu kadınların cinsiyet rollerinden kaynaklanabilir. Geleneksel cinsiyet rollerinde kadın erkeklere göre daha sevecen, ilgili, empatik, daha iyi iletişim kuran, duygularını daha iyi ifade eden bireyler olarak atfedilirler. Kadınlara yönelik bu algılar onların rehberlik ilke ve kavramlarını anlayıp içselleştirmelerini ve cinsiyet rollerine büyük ölçüde uyan rehberlik hizmetlerine olumlu tutum geliştirmelerini kolaylaştırıyor olabilir. Branşların rehberlik anlayışına görev kabul tutumlarına etki yapmadığı bulgusu Demir(2010)'in araştırması ile tutarlılık göstermektedir. Demir (2010) sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumlarının branşlarına göre değişmediğini ifade etmektedir.

Araştırma sonunda kıdemın etki yapmadığı bulgusu Demir (2010)'in araştırma bulgusu ile çelişmektedir. Demir (2010) sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumlarının kıdemlere göre anlamlı farklılık gösterdiğini ifade etmiş 20 yıl ve üzeri kıdem yılı olan öğretmenlerin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumları kıdem yılı 1-9 yıl ve 10- 19 yıl arası olan öğretmenlerden anlamlı olarak daha düşük bulmuştur. Bülbül (2009) da kıdemın etki yaptığını ve farklılık görev süresi yüksek olan sınıf rehber öğretmenlerinin lehine olduğunu ifade etmektedir. 16-25 yıl ile 26 yıl ve üstü görev süresine sahip sınıf rehber öğretmenleri, 5 yıl ve daha az görev yapanlara göre, 26 yıl ve üstü ile 16-25 yıl 6-15 yıl görev süresine sahip öğretmen grubuna göre rehberlik ile ilgili daha fazla çalışma yaptıkları, öğrenci tutum ve davranışları hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukları ve veli-öğrenci ile daha yoğun iletişim içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Yılmaz (2008) ve Yumrutaş (2006) da araştırmalarında mesleki kıdemın rehberlik anlayışını etkilediğini belirtmişlerdir. Gür (2010) ise ilköğretim okullarında görevli sınıf rehber öğretmenlerinin yönetmelikte kendilerine atfedilen görevleri kabul durumlarının cinsiyete, branşa ve kıdem yılına göre değişmediği bulgusuna ulaşmıştır.

Rehberlik faaliyetleri hakkında olumlu düşünce ve davranışlara sahip olmak alt boyutu puanlarının sınıf rehber öğretmenlerinin görev yapma süresine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Bu bulgu Anadolu liselerinde çalışan öğretmenlerin de kendilerine atfedilen görevleri kabul durumlarının benzer olduğunu ortaya koyar niteliktedir.

2.Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının rehberlik ve psikolojik danışmanlıkla ilgili hizmet içi eğitim alma durumuna göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur. Anlamlı farklılığın rehberlikle ilgili hizmetiçi eğitim alanlar lehine olduğu, hizmetiçi eğitim alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre daha olumlu düşündükleri görülmüştür. Bu bulguyu destekler nitelikte Yılmaz (2008), Bülbül (2009) ve Gür (2010) araştırmalarında rehberlik ile ilgili hizmet içi eğitime katılma durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Her üç araştırmada da farklılık hizmet içi eğitime katılan sınıf rehber öğretmenlerin lehine olmuştur. Rehberlik ile ilgili hizmet içi eğitime katılan sınıf rehber öğretmenleri, katılmayanlara göre rehberlik ile ilgili daha fazla çalışma yaptıkları, öğrenci tutum ve davranışları hakkında daha fazla bilgiye sahip oldukları, veli ve öğrenci ile sürekli iletişim içerisinde oldukları ve rehberlik faaliyetleri hakkında daha fazla olumlu düşünce ve davranışlara sahip oldukları görülmüştür. Bu bulgudan farklı olarak Teker'in (2007) I kademe sınıf öğretmenlerinin rehberlik hizmetleri ile ilgili görüşlerinin ve uygulamalarının ne düzeyde olduğu ile ilgili yaptığı araştırmada; sınıf öğretmenlerinin hizmetiçi eğitim alma durumlarının anlamlı bir farklılığa sebep olmadığı belirtilmiştir. Demir (2010) ise hizmet içi eğitimlerin rehberlik anlayışı üzerinde beklenen etkiyi yapmadığını ifade etmektedir. Rehberlikle ilgili hizmet içi eğitime katılma rehberliğe yönelik tutum üzerinde ise farklılık yaratmaktadır. Bu bulgu rehberlikle ilgili hizmet içi eğitimlerin rehberliğe yönelik bilişsel boyutu olduğu düşünülen rehberlik anlayışı üzerinde etkili olmasa da duyuşsal ve davranışsal boyutu olumlu etkilediği söylenebilir. Bu bulgu ile de araştırma tutarlılık göstermektedir.

3.Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının öğretmenlik eğitimi süresince rehberlikle ilgili ders alma durumuna göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur. Anlamlı farklılığın öğretmenlik eğitimi süresince rehberlikle ilgili ders alanlar lehine olduğu, ders alan öğretmenlerin almayan öğretmenlere göre daha olumlu düşündükleri

görülmüştür. Yumrutaş'ın (2006) araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bulgudan farklı olarak Gür (2010) araştırmasında, sınıf rehber öğretmenlerini yönetmelikteki rehberlik hizmetleri ile ilgili görevleri kabul durumlarının, öğretmenlik eğitiminde rehberlik alma durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmış ve buna sebep olarak da öğretmenlerin hizmet içi eğitim almış olmalarını göstermiştir.

4. Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul ölçeği puanlarının rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görme durumuna göre grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık toplam ölçek ile tüm alt boyutlarda anlamlı bulunmuştur. Anlamlı farklılığın rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görenler lehine olduğu ve yararlı görenlerin sınıf öğretmenliği görevlerini daha olumlu algıladıkları görülmüştür.

Sınıf öğretmenin görev kabul tutumlarında ve rehberlik anlayışında belirleyici olan durumun rehberlikle ilgili bilgi sahibi olması gerektiği araştırma sonucunda görülmüştür. Bu bulguyu destekler nitelikte Demir (2010) öğretmenlerin rehberlik ilke ve kavramlarını doğru biçimde anladıkça rehberliğe yönelik olumlu tutumları da arttığını göstermektedir. Bu bulgu tutumların ne kadar gerçek bilgilere dayanırsa o kadar kalıcı olacağı da göz önüne alındığında, hizmet içi eğitimlerin ve öğretmen yetiştirmede rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili derslerin önemini daha da ortaya koymaktadır. Gür (2010) ise , benzer bulguya ulaşmış ve bu bulgunun yapılan hizmetin yararına inanmanın, rehberlik hizmetiyle ilgili verilen görevlerin benimsenmesini kolaylaştırdığını belirtmiştir.

5.2. Öneriler

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Öğretmenlerin sınıf rehber öğretmenliği görev kabul derecesinde hizmetiçi eğitimin önemli olduğu bulgusundan yola çıkarak rehberlikle ilgili öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve bu konuda aktif çalışmalarının sağlanması onlardaki tutum ve algıyı değiştirecektir. Bu sebeple yerel ve Bakanlık düzeyinde hizmetiçi eğitimler planlanmalıdır.

2. Her ne kadar kıdem rehberlik anlayışında etkili olmasa da Rehberlikle ilgili hizmet içi eğitimlerin sayıları ve nitelikleri artırılıp, kıdem yılı daha az olan öğretmenlerin bu çalışmalara katılmasının sağlanması gelecekteki çalışma verimini etkileyeceğinden yarar sağlayabilir.

3. Öğretmenlerin rehberlik hizmetleriyle ilgili eğitim alma durumlarının sınıf rehber öğretmenliği görev kabul derecesinde önemli olduğu bulgusundan yola çıkarak rehberlikle ilgili öğretmenlik eğitimleri derslerinin artırılması bakış açısının baştan belirlenmesini sağlayabilir.

4. Rehberlik hizmetlerinin daha verimli uygulanması için sınıflardaki öğrenci sayısının belli standartlara çekilmesi gerekmektedir. Fiziki ortamın ve kalabalık sınıfların verimliliği etkileyeceği ve öğretmenin tutum ve algısını da etkileyeceği açıktır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler;

1. Okullarda sınıf rehber öğretmenliği görev kabul durumlarını etkileyen diğer unsurların belirlenmesi açısından başka araştırmalarda farklı değişkenlerin kullanılması yararlı olabilir.
2. Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik saatlerine ilişkin uygulamalarına ve sorunlarına yönelik çalışmalar yapılabilir.
3. Aynı konuyla ilgili okul idarecilerine yönelik bir çalışma yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Akbyay, R. ve İkiz, E. (2007). *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Çağdaş Bir Arayış*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, S. (1998). *Eğitimde Uygulamalı Rehberlik*. Ankara:Barış Kitap Yayın Dağıtım
- Bakırcıoğlu, R. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *İlköğretim Ortaöğretim ve Yükseköğretimde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baysal, A. (2005). Bireyi Tanıma ve Bireyi Tanıma Teknikleri. A.Kaya (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık
- Boyacı, A. (2011). *Eğitim Sosyolojisi*, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Okulöncesi Öğretmenliği Lisans Programı Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2257
Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1254.
- Bülbül, Ö. (2009). *İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin rehberlik görevleriyle ilgili tutum ve davranışlarının incelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Büyüköztürk, Ş. , Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (4. Baskı). Ankara: Pegem/A Akademi.
- Can, G. (2008). *Rehberlik*, (ed. Can, G.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1822 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 945, 215-234.
- Ceyhan, E. (2008). *Rehberlik*, (ed. Can, G.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No, s. 1822 Açıköğretim Fakültesi Yayını No, s. 945, 53-70.

- Demir, M. (2010). *Sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik anlayışları ve rehberliğe yönelik tutumları*, Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Doğan, S. (1997). Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik. L.Küçükahmet (Ed.). *Eğitim Bilimine Giriş* içinde Ankara:Gazi Kitabevi.
- Dökmen, Ü. (2003). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2010).*Eğitim ve Okul Yönetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları
- Erkan, S. (2000). *Grup Rehberliği Etkinlikleri*. Ankara: PEGEM Yayıncılık.
- Erkan, S. (2003). İlköğretimde Rehberlik. Y.Kuzgun (Ed.) *Rehberlik Nedir?* içinde Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erkan, S. (2011). *Okul Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programlarının Hazırlanması*. (4. Baskı) ,Ankara: Pegem Akademi
- Girgin, G. (2005). Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik. A.Kaya (Ed). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (s.23-26). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gordon, T. (2004). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi* (17. Baskı). Çev.Emel Aksay İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Gladding, S. T. (1996). *Counseling: A Comprehensive Profession*. Prentice Hall New Jersey:Englewood Cliffs,.

- Gür, K. (2010). *Sınıf Rehber Öğretmenleri ve Okul Psikolojik Danışmanlarının Yönetmelikteki Rehberlik Hizmetleri ile İlgili Görevleri Kabul Durumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*, Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik Ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.
- Gürkan, T. (2001). “*Öğretmenin Nitelikleri ve Görevleri*”, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güven, M. (2005). Okullarda Rehberlik Servis-Hizmetleri. A.Kaya (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Hatunoğlu , A. ve Hatunoğlu, Y. (2006) . Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları, *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14 (1) ,333-338
- Ilgar, M. Z. (2007). Rehberliğin Başlıca Türleri. G. Can (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (s. 43-44). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- İşmen Gazioğlu, E. (2008). *Öğretmen ve Öğretmen Adayları için Rehberlik* Ankara: PegemA Yayıncılık
- Jones, A. J. (1963). *Principles of Guidance*. (5. Baskı). New York: McGraw Hill Book.
- Karasar, N.(2002).*Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (11.baskı). Ankara: Nobel Yayınları
- Kepçeoğlu, M. (1985). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kepçeoğlu, M. (1993). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. (7. Baskı). Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kutlu, M. (2005). Bireyi Tanıma ve Bireyi Tanıma Teknikleri. A.Kaya (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık

- Kuzgun, Y. (2000). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Genişletilmiş 6. Baskı. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Küçükahmet, L. (1999). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Külahoğlu, Ş. (2004). *Okul Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Programlarının Geliştirilmesi*. 2. Baskı, Ankara: Pegem A Yayınları.
- MEB (2001). Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. 17 Nisan 2001, Sayı, s. 24376, Resmi Gazete. S.2-23.http, s://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html adresinden 14.02.2013 edinilmiştir.
- MEB, (2005). *Öğretmen Yeterlikleri. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü*, Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB, (1999). *Millî Eğitimle İlgili Mevzuat 1*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB. (2006). *İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı*. Ankara.
- MEB, (2007) *Madde Bağımlılığı Önleme Kılavuzu* İstanbul: Milli Eğitim Müdürlüğü Baskan Yayınları
- MEB, (2007). *İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı İlköğretim Etkinlik Örnekleri* Ankara: Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- MEB, (2011). *Ortaöğretim Rehberlik ve Yönlendirme Dersi Programı* Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- Meşeci, F. (2008). *Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Rehberlik*. Ankara: PegemA

- Miller, F.W. (1968). *Guidance: Principles and Services*. (2. Baskı). Ohio: Charles E. Merrill Boks.
- Muro, J. M., Kottman, T. (2003). *Guidance and Counseling In The Elementary and Middle Schools*. Dubuque: brown and benchmark.
- Nazlı, S. (2005). *Kapsamlı Gelişimsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programları*. 1. Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özdemir, S. Özcan, M. (2011). Bilgi Toplumunda Eğitim ve Öğretmenlik Mesleği. A.Boyacı (Ed.), *Eğitim Sosyolojisi* içinde (s.143-146). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2257 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1254, 48-67
- Özguven, İ.E. (2000). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik* (2. Baskı). Ankara: PDREM Yayınları.
- Özoğlu, S.Ç. (2007). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No: 203.
- Poyraz, C. (2008). *Öğretmen ve Öğretmen Adayları için Rehberlik*. Ankara: Pegem, A
- Selvi, K. (2008). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1854 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 969, 1-17.
- Shertzer, B. & Stone, S.C. (1971). *Fundamentals of Guidance*. (2. Baskı). Boston: Houghton Mifflin Co.
- Strang, R. & Morris, G. (1964). *Guidance in the Classroom*. New York: Macmillan
- Sünbül, A. M. (2003). Bir Meslek Olarak Öğretmenlik, Ö. Demirel ve Z. Kaya (Ed.), *Öğretmenlik Mesleğine Giriş* içinde (s.243-277). (4. Basım). Ankara: PegemA Yayıncılık.

- Şahin, C. (2008). Eğitim Sürecinde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik. M. Güven (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlik* içinde (s.1-47) (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, H. (2010). Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma. A. Kaya (Ed.), *Psikolojik Danışma Ve Rehberlik* içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tan, H. (2000) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Teori ve Uygulama* Ankara: MEB Yayınları
- Teker, A. (2007). *İlköğretim I. Kademedeki Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Görevleri İle İlgili Görüşleri Ve Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türküm, S. (2008). Rehberlikte Örgüt ve Personel. G.Can (Ed.), *Rehberlik* içinde (s. 71-93). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Türkoğlu, A. (1997). *99 Soruda Eğitim Bilimine Giriş*. İzmir: Memleket Gazete ve Matbaacılık
- Woolmore, S. (2006). *Every Child Matters: Change for Children*. New Legislation and Guidance For Safe-guarding Children in England, Text.
- Yaşar, Ş.(2008). Rehberlik. M.Gültekin (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (s. 179-199) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1825 Açıköğretim Fakültesi Yayını
- Yeşilyaprak, B. (2003). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2008). Kurumlara Göre Rehberlik. G.Can.(Ed.), *Rehberlik* içinde (s.95-115). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1822 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 945.

- Yıldırım, İ. (2000). *Eğitimde Yönlendirme Modeli Önerisi* (Tamamlanmış Proje). MEB-EARGED, Ankara.
- Yıldırım, İ. (2006). *Anne Baba Desteği ve Başarı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2007). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*.(8. Baskı). Ankara: Pegem-A Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2008). Bireyi Tanıma Teknikleri. G.Can(Ed.), *Rehberlik* içinde (s.1-51) Eskişehir: Anadolu üniversitesi yayını No: 1822 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 945.
- Yılmaz, R. (2008). *Ortaöğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Sınıf Rehberlik Çalışmaları İle İlgili Uygulamalarının Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yöndem, D. Z. (1999). Liselerdeki Yönetici ve Öğretmenlerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Beklentileri, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 24 (257), 23-27.
- Yumrutaş, A. (2006). *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Rehberlik Görevleriyle İlgili Görüş Ve Uygulamalarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, S. (2004). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 16 (2), 341-354.

EKLER

Ek 1:

GÖREV KABUL DURUM ÖLÇEĞİ (Sınıf Rehber Öğretmeni Formu)

Açıklama:Bu ölçek sınıf rehber öğretmenin okul rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri yönetmeliğinde belirtilen görevleri ne derecede görevi olarak kabul ettiğini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde demografik bilgiler, ikinci bölümünde de görev kabul durumu ölçeği yer almaktadır.

Yasemin DİDİN

Yeditepe Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi

I.BÖLÜM

Bu bölümde sizinle ilgili demografik bilgiler yer almaktadır. Aşağıdaki soruları size uyan seçeneğin yanındaki kutucuğa (x) işareti koyarak cevaplayınız.

1-Cinsiyetiniz?	A-Kadın ()	B-Erkek ()
2-Branşınız?	A- Sözel ()	B-Sayısal ()
	C-Dil ()	D-Diğer ()
3-Kıdem Yılıınız?	A-0-5 ()	B-6-10 ()
	C-11-15 ()	D-16-20 ()
	E-21 ve üzeri ()	
4- Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleriyle İlgili Herhangi bir Hizmet içi Eğitim aldınız mı?	A-Evet ()	B-Hayır ()
5-Öğretmenlik Eğitiminiz Süresi içinde rehberlik hizmetleriyle ilgili ders aldınız mı?	A-Evet ()	B-Hayır ()
6-Rehberlik hizmetlerini öğrenciler için yararlı bir hizmet olarak görüyor musunuz?	A-Evet ()	B-Hayır ()

GÖREV KABUL DERECESESİ		Benim Görevim Değildir	Biraz Benim Görevimdir	Kararsızım	Oldukça Benim Görevimdir	Benim Görevimdir
1	Okulun rehberlik ve psikolojik danışma programı çerçevesinde sınıfın yıllık çalışmalarını plânlama					
2	Hazırlanan plânın bir örneğini rehberlik ve psikolojik danışma servisine verme					
3	Rehberlik için ayrılan sürede sınıfa girme					
4	Sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında eğitsel rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütme					
5	Sınıf rehberlik çalışmaları kapsamında mesleki rehberlik etkinliklerini, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisinin organizasyonu ve rehberliğinde yürütme					
6	Sınıfındaki öğrencilerin öğrenci gelişim dosyalarının tutulmasında, rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisiyle iş birliği yapma					
7	Sınıfa yeni gelen öğrencilerin gelişim dosyalarını rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile iş birliği içinde inceleyip, değerlendirme					
8	Çalışmalarda öğrenci hakkında topladığı bilgilerden özel ve kişisel olanların gizliliğini koruma					
9	Sınıfıyla ilgili çalışmalarını, ihtiyaç ve önerilerini belirten bir raporu ders yılı sonunda ilk hafta içinde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri servisine iletme					
10	Öğrencilerin ilgi, yetenek ve akademik başarıları doğrultusunda eğitsel kollara yöneltilmeleri konusunda psikolojik danışmanla iş birliği yapma					
11	Okul müdürünün vereceği, rehberlik hizmetleriyle ilgili diğer görevleri yapma					

EK 2 :

Araştırmaya Dahil Edilen Okulların Listesi

1. Afyon Ali ağlar Anadolu Lisesi
2. Afyon Kocatepe Anadolu Lisesi
3. Afyon Anadolu Lisesi
4. Afyon Cumhuriyet Anadolu Lisesi
5. Afyon Anafartalar Anadolu Lisesi
6. Afyon Atatürk Anadolu Lisesi
7. Afyon Fatih Anadolu Lisesi
8. Afyon Anadolu Öğretmen Lisesi
9. Afyon Sosyal Bilimler Lisesi